

Návrh zabezpečení se na stáří po schválení důchodové reformy

Bc. Hana Macháčková

Diplomová práce
2012

 Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta managementu a ekonomiky

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta managementu a ekonomiky

Ústav financí a účetnictví
akademický rok: 2011/2012

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Hana MACHÁČKOVÁ**
Osobní číslo: **M09742**
Studijní program: **N6202 Hospodářská politika a správa**
Studijní obor: **Finance**

Téma práce: **Návrh zabezpečení se na stáří po schválení
důchodové reformy**

Zásady pro vypracování:

Úvod

I. Teoretická část

- Proveďte literární rešerši vztahující se k důchodovým systémům.
- Charakterizujte jednotlivé produkty pro zabezpečení se na důchodový věk.

II. Praktická část

- Analyzujte schválenou důchodovou reformu v ČR.
- Na základě provedené analýzy zpracujte a zhodnoťte modelové situace pro jednotlivé věkové kategorie s různým příjmem.
- Formulujte a zdůvodněte závěrečná doporučení.

Závěr

Rozsah diplomové práce: **cca 70 stran**
Rozsah příloh:
Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

CIPRA, Tomáš, 1999. Pojistná matematika, teorie a praxe. 1. vydání. Praha: Ekopress. ISBN 80-86119-17-3.

GREGOROVÁ, Zdeňka, 1998. Důchodové systémy. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 80-210-2003-2.

KAHOUN, Vilém a kolektiv, 2009. Sociální zabezpečení. 1. vydání. Praha: Triton. ISBN 978-80-7387-346-2.

PŘIB, Jan, 2011. Kdy do důchodu a za kolik. 12. aktualizované vydání. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-3616-7.

ŠULC, Jaroslav, 2004. Penzijní připojištění. 2. aktualizované a rozšířené vydání. Praha: Grada, 2004. ISBN 80-247-0772-1.

Vedoucí diplomové práce: **Ing. Jiří Polách**
Ústav financí a účetnictví
Datum zadání diplomové práce: **18. června 2012**
Termín odevzdání diplomové práce: **13. srpna 2012**

Ve Zlíně dne 18. června 2012

prof. Dr. Ing. Drahomíra Pavelková
děkanka

prof. Dr. Ing. Drahomíra Pavelková
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že:

- odevzdáním diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby¹;
- diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému,
- na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3²;
- podle § 60³ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;

¹ zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v n.ístě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

² zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užitje-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacího zařízení (školní dílo).

³ zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst. 3). Odpirá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

- podle § 60⁴ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – diplomovou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že:

- jsem diplomovou práci zpracoval/a samostatně a použité informační zdroje jsem citoval/a;
- odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

Ve Zlíně 13.8.2012

Machálek

⁴ zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

- (2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.
- (3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Tato diplomová práce je zaměřena na důchodovou reformu v České republice. V teoretické části je popsán důchodový systém, tři pilíře důchodového systému a jsou shrnuty informace o starobním důchodu, především základní podmínky vzniku nároku na starobní důchod a způsob výpočtu starobního důchodu. V další části práce jsou popsány produkty vhodné pro zabezpečení se na důchodový věk, zejména penzijní připojištění a životní pojištění. Analytická část je věnována schváleným změnám důchodové reformy. Na základě této analýzy budou provedeny modelové situace. Cílem diplomové práce je doporučit na základě jednotlivých modelových situací pro koho je vhodné účastnit se důchodové reformy.

Klíčová slova: důchodový systém, starobní důchod, penzijní připojištění, životní pojištění, důchodová reforma

ABSTRACT

The thesis is focused on the pension reform in the Czech Republic. The theoretical part describes the pension system and summarizes the information about retirement, especially the basic conditions of entitlement to retirement pension and the method of calculating retirement. The next part describes the products suitable for security retirement age, especially pension and life insurance. The analytical part deals with the approved changes to the pension reform. Based on this analysis will be carried out model situations. The aim of this thesis is to recommend based on individual model situations for whom it is appropriate to participate in the pension reform.

Keywords: pension system, old-age pension, pension supplementary insurance, life insurance, pension reform

Na tomto místě bych chtěla poděkovat všem, kteří jakýmkoliv způsobem přispěli k vypracování této diplomové práce, vedoucímu diplomové práce, Ing. Jiřímu Poláchovi, za jeho rady a doporučení při zpracování této práce a v neposlední řadě také svým blízkým za jejich trpělivost a velkou oporu.

Prohlašuji, že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

„Stáří má mnoho předností. Marně se však snažím si na některou vzpomenout.“

William Somerset Maugham

OBSAH

ÚVOD.....	10
I TEORETICKÁ ČÁST.....	12
1 DŮCHODOVÝ SYSTÉM.....	13
1.1 HISTORIE A VÝVOJ DŮCHODOVÉHO SYSTÉMU DO ROKU 1989.....	14
1.2 DŮCHODOVÝ SYSTÉM V ČR PO ROCE 1989.....	16
1.3 SOUČASNÝ STAV DŮCHODOVÉHO SYSTÉMU V ČR.....	17
1.4 KLASIFIKACE PENZIJNÍCH SYSTÉMŮ.....	18
1.4.1 Penzijní systémy podle provozovatele.....	18
1.4.2 Penzijní systémy podle způsobu financování.....	19
1.4.3 Penzijní systémy podle zvoleného penzijního plánu.....	20
1.4.4 Penzijní systémy a daňové prostředí.....	21
1.5 TŘI PILÍŘE DŮCHODOVÉHO SYSTÉMU.....	22
1.5.1 První (průběžný) důchodový pilíř.....	22
1.5.2 Druhý (fondový, kapitálový) důchodový pilíř.....	22
1.5.3 Třetí (dobrovolný) důchodový pilíř.....	23
1.6 STAROBNÍ DŮCHOD.....	23
1.6.1 Potřebná doba pojištění.....	24
1.6.2 Důchodový věk.....	24
1.6.3 Složení starobního důchodu.....	25
1.6.4 Výpočet starobního důchodu.....	26
2 CHARAKTERISTIKA PRODUKTŮ VHODNÝCH PRO ZABEZPEČENÍ SE NA STÁŘÍ.....	28
2.1 PENZIJNÍ PŘIPOJIŠTĚNÍ SE STÁTNÍM PŘÍSPĚVKEM.....	28
2.1.1 Penzijní fondy a penzijní plán.....	29
2.1.2 Účast na penzijním připojištění.....	30
2.1.3 Nároky účastníků z penzijního připojištění.....	31
2.1.4 Státní příspěvky.....	31
2.1.5 Daňové zvýhodnění.....	32
2.2 ŽIVOTNÍ POJIŠTĚNÍ.....	34
2.2.1 Daňové zvýhodnění.....	35
2.2.2 Vypovězení smlouvy.....	36
2.2.3 Důchodové životní pojištění.....	36
2.2.4 Kapitálové (smíšené) životní pojištění.....	37
2.2.5 Investiční (variabilní) životní pojištění.....	38
2.2.6 Flexibilní (univerzální) životní pojištění.....	38
2.2.7 Rizikové životní pojištění.....	39
2.3 OSTATNÍ PRODUKTY, KTERÉ NEJSOU PRIMÁRNĚ URČENÉ KE SPOŘENÍ.....	39
II PRAKTICKÁ ČÁST.....	41
3 ÚSKALÍ SOUČASNÉHO DŮCHODOVÉHO SYSTÉMU A DŮVODY REFORMY V ČR.....	42

3.1	DEMOGRAFICKÁ PROGNÓZA STÁRNUTÍ POPULACE V ČR.....	43
3.2	DŮCHODOVÝ VĚK JAKO NÁSTROJ UDRŽITELNOSTI DŮCHODOVÉHO SYSTÉMU	46
3.3	POČET DŮCHODCŮ A POPLATNÍKŮ POJISTNÉHO V ČR	48
4	ANALÝZA SCHVÁLENÉ DŮCHODOVÉ REFORMY V ČR.....	49
4.1	ZÁKLADNÍ CÍLE DŮCHODOVÉ REFORMY	50
4.2	LEGISLATIVNÍ PROCES DŮCHODOVÉ REFORMY	51
4.2.1	Zákon č. 426/2011 Sb., o důchodovém spoření	51
4.2.2	Zákon č. 427/2011 Sb., o doplňkovém penzijním spoření.....	51
4.2.3	Změny dalších zákonů.....	51
4.3	PŘÍNOSY DŮCHODOVÉ REFORMY	52
4.4	ZMĚNY V DŮCHODOVÉHO SYSTÉMU V ČR PLATNÉ OD 1.1.2013.....	53
4.5	I. PILÍŘ – STÁVAJÍCÍ DŮCHODOVÝ SYSTÉM.....	54
4.6	II. PILÍŘ – DŮCHODOVÉ SPOŘENÍ	55
4.6.1	Účast v důchodovém spoření	55
4.6.2	Pojistné a jeho placení.....	56
4.6.3	Strategie spoření.....	57
4.6.4	Úplata penzijní společnosti	58
4.6.5	Penzijní společnosti.....	59
4.6.6	Nárok na dávky	59
4.6.7	Dopady zavedení II. pilíře.....	60
4.7	POROVNÁNÍ I. A II. PILÍŘE.....	62
4.8	III. PILÍŘ – DOPLŇKOVÉ PENZIJNÍ SPOŘENÍ.....	64
4.8.1	Účast v doplňkovém penzijním spoření	65
4.8.2	Transformace penzijních fondů do penzijních společností.....	65
4.8.3	Státní příspěvky a daňové zvýhodnění.....	66
5	MODELOVÉ SITUACE NA ZÁKLADĚ ZMĚN DŮCHODOVÉHO SYSTÉMU K 1.1.2013.....	68
5.1	MODEL: VĚK 20 LET	69
5.2	MODEL: VĚK 30 LET	72
5.3	MODEL: VĚK 40 LET	75
5.4	MODEL: VĚK 50 LET	78
5.5	ZÁVĚREČNÁ DOPORUČENÍ.....	81
6	SHRNUTÍ A DOPORUČENÍ.....	83
	ZÁVĚR	85
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	87
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	92
	SEZNAM OBRÁZKŮ	93
	SEZNAM TABULEK.....	94
	SEZNAM GRAFŮ	95
	SEZNAM PŘÍLOH.....	96

ÚVOD

Stáří je neodmyslitelnou součástí a etapou života každého člověka. Lepší životní a pracovní podmínky, kvalitnější zdravotní péče a sociální ochrana vedou k tomu, že se lidé dožívají stále vyššího věku. Stáří však provází úbytek psychických a hlavně fyzických sil, a proto dochází k postupnému omezování možností získat finanční prostředky vlastními silami. Z tohoto důvodu také nastává potřeba zabezpečení se na stáří jiným způsobem než vlastní prací.

Minimálně od roku 2000 se mluví o tom, že je potřeba změnit důchodový systém, protože je dlouhodobě neudržitelný vzhledem k demografickému vývoji. Přitom úplně první reformní kroky se objevily už v roce 1994 se vznikem penzijního připojištění. V průběhu času však bylo jasné, že bude nutné přistoupit k dalším změnám, které budou drastičtější. V roce 2004 vznikla tzv. Bezděkova komise, která v roce 2005 publikovala zprávu hodnotící přístup jednotlivých politických stran k reformě důchodů. Výsledkem této analýzy byla pouze další vyjednávání politiků, která vedla do ztracena. Důchodový systém se nezreformoval. Až počátkem roku 2010 byla Bezděkova komise znovu povolána. Tentokrát byla značně pozměněna a z původních osobností v komisi zůstal pouze samotný Vladimír Bezděk. Tato komise přišla s návrhem nového důchodového systému.

Otázka důchodové reformy a s ní související problematika je proto v tuto chvíli velmi aktuální téma diskutované ve všech možných médiích. Určitou roli to sehrálo i při výběru tématu pro zpracování mé diplomové práce. Důchodová reforma se totiž dotkne téměř každého z nás a neměli bychom podceňovat rozhodnutí, které nás brzy čeká. Konečné rozhodnutí podstatně ovlivní to, jak na tom budeme finančně v období, kdy ukončíme svoji pracovní kariéru a odejdeme do starobního důchodu.

Cílem diplomové práce je doporučit na základě vypracovaných modelových situací pro jednotlivé věkové kategorie, s různou úrovní hrubé mzdy, kdo by měl uvažovat o účasti v druhém pilíři důchodového systému. Práce by mohla být návodem, jak postupovat při rozhodování o vstupu do druhého pilíře důchodového systému.

V teoretické části práce jsem pro lepší pochopení problematiky popsala důchodový systém, jeho vývoj, principy fungování a způsoby jeho financování pomocí tří pilířů. Navazující kapitola pojednává o starobním důchodu. Následně popisují nejrozšířenější finanční produkty vhodné pro zabezpečení se na stáří.

Na začátku praktické části analyzuji úskalí současného důchodového systému a důvody reformy. Věnuji se především demografické prognóze s ohledem na zvyšování délky života a nižší porodnosti. Tím, že se lidé dožívají vyššího věku a pobírají déle penzi, tím samozřejmě rostou náklady, které vyvolávají obavy o udržitelnosti rostoucích výdajů na důchody.

V další praktické části analyzuji schválenou důchodovou reformu. V práci se zabývám změnami v jednotlivých pilířích důchodového systému, parametrickým změnám prvního a třetího pilíře a především rozšířením důchodového systému o nový kapitalizační pilíř, díky kterému by tento nový systém měl lépe čelit negativnímu demografickému vývoji.

V projektové části jsem na základě schválených změn důchodového systému k 1.lednu.2013, vypracovala modelové situace pro čtyři věkové kategorie mužů s různou výší hrubé mzdy, které mohou pomoci lidem usnadnit rozhodnutí o účasti nebo neúčasti v druhém pilíři.

To celé je završeno několika radami a doporučeními nejen pro modelové situace, ale i pro jakéhokoliv čtenáře této práce.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 DŮCHODOVÝ SYSTÉM

Lidé se v průběhu života dostávají do různých rizikových situací. Často je obtížné nebo dokonce nemožné, aby jednotlivec nesl důsledky sociálních rizik (sociálních událostí). Takovou událostí může být např. nemoc, úraz, těhotenství, invalidita, ztráta zaměstnání, stáří, a podobně. Z tohoto důvodu se prosazuje a stále více uskutečňuje jejich společenské odstraňování. V každé vyspělé společnosti je těmto otázkám věnována velká pozornost. Stát se snaží těmto situacím předcházet, zmírňovat je a odstraňovat. Důležitou součástí sociální politiky státu je **sociální zabezpečení**. Obecně ho můžeme chápat jako soubor institucí, zařízení a opatření, jejichž prostřednictvím a pomocí se předchází, zmírňují a odstraňují následky sociálních událostí občanů. V užším pojetí se často sociální zabezpečení omezuje např. pouze na důchodové zabezpečení a sociální služby. V širším pojetí zahrnuje též péči o zdraví, zabezpečení při dočasné pracovní neschopnosti, zabezpečení těhotných žen, matek pečujících o malé dítě, zabezpečení při invaliditě, zabezpečení rodinných příslušníků a pozůstalých, zabezpečení v nezaměstnanosti. (Krebs, 2007, str. 161 – 162; Peková, 2008, str. 250)

V oblasti poskytování důchodů musíme rozlišovat dva pojmy, kterými jsou důchodový systém a penzijní systém. **Důchodový systém** je obecnější pojem, je součástí *sociální politiky* a je financován z veřejných financí, tzn. ze státního rozpočtu. Má plnit tři základní funkce: alokační, distribuční a stabilizační. Jeho hlavním cílem je zabezpečit příjem občanů v sociálních situacích, kdy ztrácí zdroj obživy a schopnost si tento zdroj opatřit. Mohou nastat v situacích, jako je stáří, invalidita, ovdovění nebo osiření. (Gregorová, 1998)

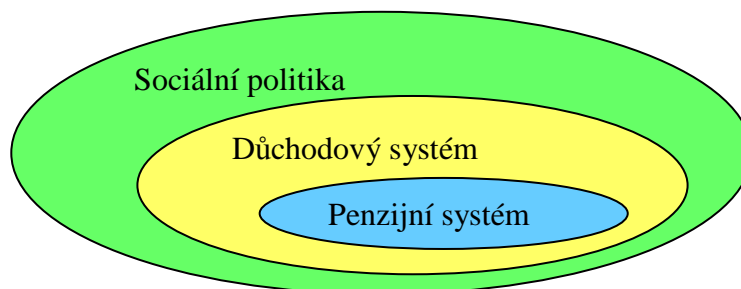
Z tohoto systému jsou poskytovány následující typy důchodů:

- **Přímé** – důchody starobní, plně invalidní a částečně invalidní
- **Pozůstalostní** – důchody vdovské, vdovecké a sirotčí (Voříšek, 2007, str. 13)

Základním smyslem a účelem úpravy důchodových systémů je tedy zajistit lidem dostatečné příjmy v různých sociálních situacích. Takového cíle lze dosáhnout různými způsoby. Jednou z možností je, aby stát zajistil větší část náhradních příjmů ještě před vznikem určité sociální události, např. před odchodem do důchodu. Další možností je ponechat lidi, aby se o zajištění svých budoucích příjmů postarali sami a vytvořili si tak potřebné systémy dříve než nastane sociální událost. Nejvíce zemí využívá k zajištění dostatečných příjmů občanů v různých sociálních událostech spíše kombinaci obou přístupů. (Gregorová, 1998, s.53)

Penzijní systém je součástí důchodového systému. Zaměřuje se pouze na poskytování, tzn. na vyplácení důchodů v důsledku stáří (tzv. starobní důchody). Penzijní systém tedy souvisí pouze s problematikou starobních důchodů a jejich financováním.

Obr. 1 Vztah mezi penzijním systémem, důchodovým systémem a sociální politikou

Zdroj: vlastní zpracování

1.1 Historie a vývoj důchodového systému do roku 1989

Důchodové pojištění má v České republice dlouholetou tradici. Za dobu své existence prošlo určitým vývojem.

Od raného středověku převládal názor, že postarat se o praceneschopné je věcí soukromou a církevní. V období feudalismu, tj. v období vrcholného středověku, společnost do postavení praceneschopných nijak nezasahovala, pokud nemusela řešit mimořádné situace s množstvím chudiny nebo sociální bouře. (ČSSZ, © 2012)

Vývoj v oblasti sociálního pojištění nastal až s průmyslovou revolucí, tedy koncem 18. století. V rakouské monarchii byly vydány v letech 1771 a 1781 dva předpisy, tzv. penzijní normály. Na základě nich měli nárok na penzi vdovy a sirotci po zaměstnancích, kteří věrně sloužili a také zaměstnanci, kteří byli práce neschopnými, ale pracovali uspokojivě alespoň deset let. (ČSSZ, © 2012)

Moderní formy sociálního zabezpečení našly cestu do Rakousko-Uherska, tedy také do českých zemí až koncem 19. století tzv. Taafovou¹ reformou v letech 1888 – 1889. Původní inspirace však vycházela z opatření německého kancléře Bismarcka.² (ČSSZ, © 2012)

¹ Eduard Taaffe (1833 - 1895) - rakouský státník, konzervativní sociální reformátor a prezident Salcburska, Horních Rakous a Tyrolska. Jeho rod pocházel z Irska.

Už za první Československé republiky, v roce 1924 vznikl první moderní zákon, č. 221/1924 Sb. z. a n., o pojištění zaměstnanců pro případ nemoci, invalidity a stáří. Byl to velmi pokrokový právní předpis, rozčleněný do pěti částí, s celkem 288 paragrafy. Pojištění se týkalo všech, kteří na území Československé republiky vykonávali práce nebo služby na základě pracovního, služebního nebo učňovského poměru a nevykonávali je příležitostně nebo jako vedlejší zaměstnání. Organizační i administrativní stránku sociálního pojištění pro zaměstnance zajišťovala nově vzniklá *Ústřední sociální pojišťovna*. To mělo nesporné ekonomické výhody a sociální systém se tak stabilizoval. (ČSSZ, © 2012)

Celý systém sociálního pojištění byl založen na rovnováze mezi příjmy a výdaji. Polovinu pojistného hradili zpravidla zaměstnavatelé a druhou polovinu zaměstnanci. Nárok na starobní důchod měli lidé ve věku 65 let a byl podmíněn uplynutím čekací doby, která byla stanovena na 150 příspěvkových týdnů. (ČSSZ, © 2012)

Zákon přispěl významnou měrou k posílení demokratického vývoje v Československu. S ohledem na budoucí politický vývoj v sousedních zemích se projevil jako velmi prozíravý a stal se jednou z nejvýznamnějších sociálních reforem československého zákonodárství mezi dvěma světovými válkami. (ČSSZ, © 2012)

Zákonem č. 99/1948 Sb. o národním pojištění, byly zrušeny všechny předchozí zákony z této oblasti. Důchodového pojištění se začaly účastnit nově také osoby samostatně výdělečně činné. V roce 1951 bylo zákonem č. 102/1951 Sb., o přebudování národního pojištění, odděleno nemocenské a důchodové pojištění a současně byl pro provádění důchodového zabezpečení zřízen *Státní úřad důchodového zabezpečení*. V roce 1957 se stal orgánem sociálního zabezpečení a tedy i úřadem, který zajišťoval důchodového zabezpečení *Státní úřad sociálního zabezpečení*. V roce 1968 vzniklo na základě zákona č. 53/1968 Sb., o změnách v organizaci a působnosti některých ústředních orgánů, *Ministerstvo práce a sociálních věcí*. Mělo vykonávat činnosti z oblasti sociálního zabezpečení, kterou do té doby zajišťoval Státní úřad sociálního zabezpečení. O dávkách důchodového zabezpečení začala rozhodovat vnitřní organizační jednotka *Správa důchodů v Praze 7*, z které v roce 1969 vznikl *Úřad důchodového zabezpečení v Praze*. (ČSSZ, © 2012)

² Otto Eduard Leopold von Bismarck-Schönhausen (1815 - 1898) – německý politik, který se zasloužil o sjednocení Německa, byl prvním německým kancléřem (1871 – 1890)

1.2 Důchodový systém v ČR po roce 1989

Po listopadu 1989 muselo dojít vzhledem k politickým a ekonomickým podmínkám i ke změně v oblasti důchodového systému. Důchodový systém před rokem 1989 měl vážné nedostatky. Neexistoval valorizační mechanismus ani maximální strop poskytovaných důchodů. Důchodový systém byl velice komplikovaný a docházelo tak k jeho zneužívání. Neuměl reagovat na změnu v demografickém vývoji, docházelo také k diskriminaci ve velikosti důchodu v závislosti na vykonávaném povolání apod. A právě proto byly změny v oblasti sociálního zabezpečení nevyhnutelné. Legislativně byly upraveny zákonem č. 210/1990 Sb., zákon České národní rady o změnách v působnosti orgánů České republiky v sociálním zabezpečení a o změně zákona č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu.

Sloučením Úřadu důchodového zabezpečení v Praze, České správy nemocenského pojištění a Správy nemocenského pojištění Svazu českých a moravských výrobních družstev vznikla nová soustava orgánů státní správy působících v oblasti sociálního zabezpečení – *Česká správa sociálního zabezpečení*. (ČSSZ, © 2012)

V roce 1993 vešel v platnost zákon č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, podle kterého je důchodové a nemocenské pojištění založeno na pojistném principu, tzn. na pravidelném placení příspěvku – pojistného. Peníze, které ČSSZ vybere na pojistném, je příjmem státního rozpočtu a zahrnuje platby na nemocenské pojištění, důchodové pojištění, příspěvek na státní politiku zaměstnanosti.

Tab. 1 Sazby zdravotního a sociálního pojištění z vyměřovacího základu

Sazby sociálního a zdravotního pojištění	Sociální pojištění				Zdravotní pojištění
	celkem	z toho nemocenské pojištění	z toho důchodové pojištění	z toho příspěvek na státní politiku zaměstnanosti	
Zaměstnanec	6,5%	0,0%	6,5%	0,0%	4,5%
Zaměstnavatel	25,0%	2,3%	21,5%	1,2%	9,0%
Celkem za zaměstnance a zaměstnavatele	31,5%	2,3%	28,0%	1,2%	13,5%

Zdroj: vlastní zpracování dle zákona č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti ve znění pozdějších předpisů, § 7, odst. 1 písm. a) a b)

1.3 Současný stav důchodového systému v ČR

V současné době tvoří důchodové pojištění spolu s nemocenským pojištěním součást sociálního zabezpečení. Nynější uspořádání českého důchodového systému vznikalo již v devadesátých letech minulého století. Postupně byly přijímány dílčí reformní kroky, které byly završeny v roce 1995 přijetím zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění. Tento zákon nabyl účinnosti dnem 1. ledna 1996. Nicméně i následně docházelo a stále dochází k přijímání řady dalších reformních kroků i za účinnosti tohoto zákona. Tento právní předpis upravuje nároky na důchody ze základního důchodového pojištění, způsob stanovení výše důchodů a podmínky pro jejich výplatu. (Kahoun a kolektiv, 2009, s.219)

Základní principy důchodového pojištění platné v ČR od roku 1996:

- **jednotná úprava** – pro jednotlivé skupiny pojištěnců, tzn. pro zaměstnance, OSVČ, státní zaměstnance, členy družstev a další, platí jednotné zásady pro nárok na důchod a jeho výpočet.
- **povinná účast** – při splnění zákonem stanovených podmínek je systém povinný pro všechny ekonomicky aktivní osoby. Tím je myšleno, že se občan nemůže vyvázat z důchodového pojištění (nemůže podat žádost o vynětí ze systému) a přestat platit pojistné, a to ani v případě, že by měl dostatečné příjmy, které by ho zajistily ve stáří nebo pokud pobírá starobní důchod. V určitých případech je umožněna dobrovolná účast v systému.
- **obligatornost dávek** – při splnění zákonných podmínek vzniká občanovi právní nárok na důchod z důchodového pojištění. Dobrovolné dávky důchodové pojištění neupravuje.
- **zajištění soudní ochrany** – v rámci správního soudnictví se ve věcech důchodového pojištění uplatňuje přezkum rozhodnutí plátců důchodů. V prvním stupni je přitom příslušný krajský soud.
- **státní garance** – důchody z důchodového pojištění jsou zajišťovány a ručeny státem. Jsou hrazeny z výdajů státního rozpočtu. Pojistné na důchodové pojištění je přitom vedeno na samostatném účtu státního rozpočtu a zákon o státním rozpočtu ho uvádí jako samostatnou položku příjmu státního rozpočtu.
- **zásluhovost** – na důchodové pojištění se platí stanovené pojistné, které je vypočítané z vyměřovacího základu, který pak slouží ke stanovení základu pro výpočet

důchodu. Sazba pojistného činí v současné době 28%³ z vyměřovacího základu. OSVČ platí důchodové pojistné formou měsíčních záloh a ročního zúčtování.

- **princip solidarity** – v důchodovém pojištění je uplatňován princip solidarity pojištěnců s vyššími příjmy s pojištěnci s příjmy nižšími. V praxi to znamená, že od určité výše se základ pro výpočet důchodu redukuje.
- **princip průběžného financování** – jedná se o solidaritu osob ekonomicky aktivních s osobami, které pobírají důchod, protože vybrané pojistné na důchodové pojištění slouží k úhradě vyplácených důchodů. (tzv. mezigenerační solidarita). Vybrané pojistné se průběžně spotřebovává a nevytváření se kapitálové fondy.
- **sociální aspekt** – pro český systém důchodového pojištění je charakteristický široký okruh náhradních dob pojištění, tzn. dob, kdy pojištěnec neplatí pojistné na důchodové pojištění, a přesto se mu tyto doby započítávají pro účely důchodového pojištění.
- **dynamičnost** – každoročně se upravuje řada prvků konstrukce výpočtu důchodu s přihlédnutím k ekonomickému vývoji. (Příb, 2011, s. 11-12)

Kahoun a kolektiv (2009, str. 220) uvádí ještě další princip - **ochranu nabytých práv**. Tento princip se projevuje především při přijímání nových právních předpisů. Ty většinou obsahují přechodná ustanovení, která zachovávají ty nároky na dávky, které byly získány podle předchozích právních předpisů, přestože dávky ještě nebyly přiznány.

1.4 Klasifikace penzijních systémů

Penzijní systémy můžeme klasifikovat podle různých kritérií. V tisku i v odborných debatách se nejčastěji objevuje členění penzijních systémů podle jejich provozovatelů, podle způsobu financování nebo podle toho, zda se vztahují spíše k příspěvku či k dávce.

1.4.1 Penzijní systémy podle provozovatele

Provozovatelem penzijního systému může být veřejný nebo soukromý sektor. Veřejným provozovatelem penzijního systému bývá nejčastěji stát, Česká republika není výjimkou. Má odpovědnost za výběr příspěvků a výplatu důchodů. V případě privátních penzijních

³ § 7 odst. 1 zákona č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů

systemů nese odpovědnost za výběr příspěvků i výplatu soukromý sektor, např. penzijní plán organizovaný zaměstnavatelem. (Bezděk, 2000, str. 11 – 12)

1.4.2 Penzijní systémy podle způsobu financování

Penzijní systémy mohou být financovány **průběžně** (vybrané příspěvky se nekapitalizují, protože jsou v jednom roce vybrány a také použity na výplatu penzí) nebo **fondově** (příspěvky jsou odkládány, zhodnocují se na kapitálových trzích). Způsob financování penzijních plánů nepředurčuje, zda jsou provozovány veřejným nebo soukromým sektorem.

Existuje pět základních způsobů financování penzijních systémů:

- **PAYG** – tento plně průběžný systém je založený na mezigenerační solidaritě a redistribuci. Ekonomicky aktivní občané odvádějí příspěvky na sociální zabezpečení, z nichž jsou vypláceny penze současným důchodcům. Penze současně ekonomicky aktivních občanů budou v jejich důchodovém věku hrazeny z příspěvků generace dnešních dětí atd. Tento systém využívá např. Česká republika nebo Německo.
- **PAYG s tzv. nárazníkovým fondem (buffer fund)** – jedná se v podstatě o PAYG systém, který měl nebo má z minulosti finanční přebytky, které stát investuje na kapitálovém trhu, čímž přinášejí dodatečný úrokový výnos, který je možné použít na úhradu penzí. Tento systém funguje např. v USA nebo Japonsku.
- **plně fondový přístup (systém „capital reserve“)** – systém, jehož základním rysem je spravedlnost, protože nespoleská na mezigenerační solidaritu. Výše penze občanů je závislá na příspěvcích, které si sám naspořil a na dlouhodobé míře výnosu z aktiv penzijního fondu. Tento princip je uplatňovaný ve většině privátních pojišťovacích systémů. Tento systém má např. Chile.
- **částečně fondový přístup** – vychází z PAYG systému a plně fondového systému. V praxi obvykle představuje každý z nich jeden povinný pilíř. Takový systém mají například na Slovensku.
- **zdánlivě fondový přístup (tzv. notional funding)** – snahou je zkombinovat výhody a přednosti PAYG systému a plně fondového přístupu. Z hlediska toku peněz se chová jako systém s PAYG financováním, ale z hlediska určení výše penze při odchodu do důchodu se snaží napodobit plně fondový přístup. Lidé posílají peníze do průběžného systému, ale navíc má každý člověk jakýsi vlastní virtuální účet, podle něhož zná, kolik už si naspořil a jaké je zhodnocení. A podle toho se mu pak vypočítá výše penze. Každý občan má v rámci tohoto systému svůj individuální účet,

kde se kumulují jím odvedené příspěvky a jejich zhodnocení. Tento způsob mají například ve Švédsku. (Bezděk, 2000, str. 11 – 13)

1.4.3 Penzijní systémy podle zvoleného penzijního plánu

Při zavádění jednotlivých forem financování penzí je důležitá i otázka volby penzijního plánu. **V podstatě existují tři systémy:**

- **dávkově definované systémy (DB - defined benefit)** – garantují určitou výši penzijních dávek, většinou v závislosti na kombinaci více faktorů, např. počet let, po které člověk odváděl příspěvky do systému, výše jeho příjmů za určité období, výše tzv. aktuálního parametru stanovená zákonem. Přesnou výši důchodu je možné vypočítat náročným způsobem.
- **příspěvkově definované systémy (DC - defined contribution)** – neposkytují svým účastníkům takovou míru jistoty ohledně výše jejich budoucích penzí. Účastníci platí stanovenou příspěvkovou sazbu. Výše jejich budoucích penzí závisí nejen na odvedených příspěvcích, ale také na míře výnosu z investování těchto úspor na kapitálovém trhu. Výši měsíčního důchodu je možné spočítat podle vzorce:

celková naspořená částka včetně zhodnocení

počet let očekávané doby života ve věku odchodu do důchodu * 12

- **hypotetické příspěvkově definované systémy (NDC – notional defined contribution)** – každý účastník má svůj pomyslný účet, na který jsou evidovány příspěvky z celoživotních příjmů a jejich zhodnocení. Zhodnocování je závislé na tzv. hypotetické míře výnosnosti systému, definované jako míra růstu (ať už pozitivní nebo negativní) základu, z něhož jsou placeny příspěvky. Jako vhodná aproximace⁴ tohoto základu se uvádí objem mezd a platů. Tento způsob definice míry výnosu a základny umožňuje brát v úvahu změny v průměrné mzdě i v nabídce pracovních sil. Výše penze se odvíjí od celkových úspor na účtu účastníka a na průměrné oče-

⁴ Aproximace (přiblížení, přibližná hodnota) je znázornění něčeho, co není přesné, ale je to stále dost blízko na to, aby to bylo použitelné.

kávané délce života generace nastávajících důchodců. Úspory na účtech jednotlivců jsou pouze hypotetické (proto notional), protože vybrané příspěvky jsou fakticky použity na výplatu současných důchodců a pouze „papírově“ jsou připisovány a zhodnocovány na individuálních účtech. (Krebs, 2007, str. 185 – 186)

Tab. 2 Možnosti uspořádání systémů důchodového zabezpečení

Možnosti uspořádání systémů důchodového zabezpečení		Vztah mezi dávkou a příspěvkem	
		DB (defined benefit)	DC (defined contribution)
Způsob financování	Průběžné	DB PAYG	NDC
	Kapitálové	DB FONDY	DC FONDY

Zdroj: vlastní zpracování

1.4.4 Penzijní systémy a daňové prostředí

V souvislosti s daňovým režimem je potřeba rozlišovat **dva základní přístupy k penzijním systémům:**

- **EFT systém** - odváděné příspěvky i případné investiční výnosy jsou osvobozeny od zdanění, ale vyplácené peníze podléhají dani z příjmu. V praxi to znamená, že příspěvky jsou daňově odečitatelnou položkou, investiční výnosy se v okamžiku připsání na účet nedaní, ale celá vyplácená peníze podléhá dani z příjmu.
- **TEE systém** - příspěvky nejsou daňově odečitatelné, tzn. platí se ze mzdy po zdanění. Naopak investiční výnosy ani celkové vyplácené peníze už dále zdaňovány nejsou, tzn. vyplácí se v čisté výši.

Většina států využívá TEE způsob pro povinné penzijní systémy a EET metodu pro dobrovolné penzijní plány, ačkoliv to samozřejmě neplatí univerzálně. (Bezděk, 2000, str. 15)

Vztah českého systému důchodového zabezpečení k daňovému prostředí lze považovat vzhledem k ostatním státům za výjimečný. Česká republika totiž kombinuje systém EET i TEE. Důchodové dávky se vyplácí v čisté výši, jsou od daně z příjmu osvobozeny. Příspěvky na sociální zabezpečení snižují základ daně z příjmu fyzických osob. Toto uspořádání je značně nesymetrické. Příjemci důchodu těží z výhod obou systémů.

1.5 Tři pilíře důchodového systému

Penzijní systémy se ve vyspělých zemích světa liší. Vznikaly za jiných ekonomických, sociálních, kulturních, politických a historických okolností. Hlavním rozdílem není věk, kdy odcházejí lidé do důchodu a není ani ve výpočtu státního důchodu nebo v možnosti odchodu do předčasného důchodu. Největší rozdíl mezi jednotlivými penzijními systémy je v míře zapojení soukromého sektoru v povinném penzijním systému. Penze lidí může být buď zcela veřejná, zcela soukromá nebo kombinovaná. Třípilířový systém je jejich kombinací. Pilíře můžeme chápat jako zdroj příjmu v penzi, u třípilířového systému je penze složená ze tří druhů příjmů. (Finance, © 2012 a)

1.5.1 První (průběžný) důchodový pilíř

Je prvním důchodovým systémem, který vznikl koncem 19. století ve vyspělých zemích, proto se nazývá prvním pilířem. Zahrnuje státem vyplácené důchody. V České republice je to základní a naprosto nejdůležitější zdroj příjmu občanů v důchodu. Průběžným se nazývá proto, že peníze tímto systémem jen protékají. ČSSZ jako správce prvního pilíře vybírá od zaměstnavatelů a OSVČ pojistné a ihned veškeré tyto prostředky průběžně vyplácí důchodcům. Určitým způsobem je tedy zachován průběžný způsob financování penzí (pay-as-you-go). U penze z prvního pilíře je zachován současně princip zásluhovosti a solidarity. Vyšší odvody na důchodovém pojištění znamenají vyšší důchod, ale penze se s vyšším příjmem zvyšuje pomaleji. (Finance, © 2012 a ; TOP09, © 2009 – 2012 a)

1.5.2 Druhý (fondový, kapitálový) důchodový pilíř

Druhý pilíř je státem organizovaný doplňkový důchodový systém. Úzce navazuje a doplňuje základní průběžný systém. Účast v něm může být povinná nebo dobrovolná pro zaměstnance i zaměstnavatele. Kapitálovým se nazývá, protože s příjmy se hospodáří odlišným způsobem. Nejdříve jsou příjmy všech účastníků tohoto systému ve fázi spoření shromažďovány na osobních účtech a jako jejich kapitál jsou zhodnocovány na finančních trzích. Po dosažení důchodového věku se z osobního účtu vyplácí penze. Druhý pilíř nabízí širší možnosti výplaty než první pilíř. Je možné si zvolit výplatu s pozůstalostní penzí, ve vybraných případech nastává dědění naspořených prostředků. (TOP09, © 2009 – 2012 a)

V České republice je zavedení druhého pilíře součástí důchodové reformy, schválené parlamentem České republiky dne 6. listopadu 2011 zákonem č. 426/2011 Sb., o důchodovém spoření. Podrobněji se této problematice budu věnovat v další části práce.

1.5.3 Třetí (dobrovolný) důchodový pilíř

Posledním, třetím pilířem důchodového systému jsou vlastní úspory občanů na stáří a investice. Zatímco v prvním a druhém pilíři pochází příjmy z pojistného od zaměstnavatelů, příspěvky třetího pilíře platí občané vždy ze svého osobního majetku, tzn. z příjmu po zdanění. Jedná se pouze o soukromou iniciativu každého z nás, zabezpečit se navíc formou komerčního životního a důchodového pojištění pro stáří a nepříznivé životní situace. Stát obvykle spoření nějakým způsobem zvýhodňuje, např. v České republice státními příspěvky i daňovým zvýhodněním. (Cipra, 1999, str. 44; TOP09, © 2009 – 2012 a)

Nejvíce rozšířeným produktem v České republice je penzijní připojištění se státním příspěvkem. Legislativně je upraveno zákonem č. 42/1994 Sb., o penzijním připojištění se státním příspěvkem a o změnách některých zákonů souvisejících s jeho zavedením. Od svého uvedení prošlo nelehkým vývojem a bylo změněno řadou novel. Jednou z nich je zákon č. 36/2004 Sb., který obsahuje některá harmonizační ustanovení české legislativy ve vztahu k Evropské unii.

Součástí důchodové reformy v ČR schválené parlamentem České republiky dne 6. listopadu 2011 je i zákon č. 427/2011 Sb., o doplňkovém penzijním spoření. Podrobněji se této problematice budu věnovat v praktické části práce.

1.6 Starobní důchod

Starobní důchod představuje základní dávku důchodového pojištění. Jeho účelem je zabezpečit pojištěnce v období, kdy vzhledem k věku zpravidla ukončují svoji výdělečnou činnost. Nárok na starobní důchod je vázaný na potřebnou dobu pojištění a na dosažení důchodového věku⁵, popřípadě na splnění dalších podmínek stanovených v ZDP.⁶ (Přib, 2011, str. 61)

Z hlediska důchodového věku rozlišujeme dva druhy nároku na starobní důchod:

- **Řádný starobní důchod** – nárok na něj vzniká nejdříve dosažením důchodového věku.
- **Předčasný starobní důchod** – nárok na něj vzniká ještě před dosažením důchodového věku. (Přib, 2011, str. 61)

⁵ Věk potřebný pro vznik nároku na starobní důchod.

⁶ § 28 zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění

Vzhledem ke zvolenému tématu diplomové práce se v další části práce budu zabývat pouze řádným starobním důchodem, nikoli předčasným starobním důchodem a invalidním důchodem.

1.6.1 Potřebná doba pojištění

První z podmínek pro přiznání starobního důchodu je získání potřebné doby pojištění. Pro odchod do řádného starobního důchodu byla do roku 2009 stanovena potřebná doba pojištění 25 let. Od roku 2010 se tato doba každoročně navyšuje o jeden rok⁷. Postupně bude potřebná doba pojištění zvýšena až na 35 let pro ty, co dosáhnou důchodového věku po roce 2018. Pojištěnci, kteří nesplní tyto podmínky, mají nárok na tzv. **poměrný řádný starobní důchod** tehdy, pokud dosáhnou potřebného věku, který je vyšší o 5 let než důchodový věk a získají minimální potřebnou dobu pojištění. Tato zkrácená potřebná doba pojištění se postupně prodlužuje z 15 let pro pojištěnce, který dosáhl před rokem 2010 věku aspoň 65 let, na 20 let pro pojištěnce, který dosáhne po roce 2013 věku aspoň o 5 let vyššího, než je důchodový věk stanovený pro muže stejného data narození.⁸ (Přib, 2011, str. 62 – 63; Voříšek, 2007, str. 15 – 16)

Pojištěncům, kteří dosáhnou po roce 2014 důchodového věku, bude stačit 30 let tzv. „čisté doby pojištění“ tj. bez náhradních dob pojištění⁹ (např. osobní péče o dítě mladší 4 let, doba evidence na úřadu práce, vojenská služba v ozbrojených silách ČR, civilní služba, pobírání nemocenských dávek atd.). Pokud pojištěnec nesplní ani tuto podmínku, má nárok na starobní důchod i v případě, jestliže dosáhl věku 65 let a splnil podmínky nároku na invalidní důchod. (ČSSZ, 2012, str. 4 – 8; Finance, © 2012 b)

Přehled potřebné doby pojištění a minimální potřebné doby pojištění je podrobněji uveden v tabulkách v příloze PI.

1.6.2 Důchodový věk

Druhou z podmínek pro přiznání starobního důchodu je dosažení důchodového věku. Je to věková hranice potřebná pro vznik nároku na starobní důchod. Důchodový věk není v ZDP stanoven jednotně, a je diferencován podle několika hledisek. Především je důchodový věk

⁷ 26 let pro ty, co dosáhli důchodového věku v roce 2010. Podrobněji v tabulce v příloze P I.

⁸ § 29, odst.2 zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění. Podrobněji v tabulce v příloze P I.

⁹ Doba, kdy se neodvádí pojistné, přesto tato doba vstupuje do výpočtu důchodu a nároku na tento důchod.

rozdílný pro muže a ženy, u žen je závislý na počtu vychovaných dětí. Dalším kritériem pro stanovení důchodového věku je rok narození pojištěnce. Rozhodující je, zda se pojištěnec narodil před rokem 1936, v období let 1936 až 1977 nebo po roce 1977. (ČSSZ, 2012, str. 1 – 2; Přib, 2011, str. 49)

U mužů narozených před rokem 1936 je důchodový věk 60 let, u žen od 53 do 57 let podle počtu vychovaných dětí. Věková hranice pro odchod do důchodu se pro pojištěnce narozené v letech 1936 až 1977 postupně zvyšuje až na hranici 67 let pro muže i pro ženy narozené v roce 1977. Důchodový věk pojištěnců narozených po roce 1977 se stanoví tak, že se k věku 67 let připočítá počet měsíců, který odpovídá dvojnásobku rozdílu mezi rokem narození pojištěnce a rokem 1977. Postupné zvyšování důchodového věku nemá horní hranici. Děti narozené například v roce 2012 by měly odejít do důchodu téměř v 73 letech.¹⁰ Bude záležet na budoucích vládách, zda a kdy se růst důchodového věku zastaví. (ČSSZ, 2012, str. 1 – 2; Přib, 2011, str. 49 – 52; Zákon č. 220/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 155/1995 Sb. o důchodovém pojištění, § 32, odst. 1 - 3)

Přehled důchodového věku je podrobně rozepsán v tabulkách v příloze PII.

1.6.3 Složení starobního důchodu

Starobní důchod je složen ze základní a procentní výměry. Výše základní výměry důchodu a redukční hranice se odvíjejí od průměrné mzdy stanovené vládním nařízením. V září každého roku se na základě údajů z ČSÚ určí všeobecný vyměřovací základ a přepočítací koeficient za stejné období. (Finance, © 2012 c)

Základní výměra důchodu je stejná pro všechny druhy důchodů a není závislá na počtu let doby pojištění. Činí 9% z průměrné mzdy v daném roce, zaokrouhluje se na celé desetiko-runy nahoru. Základní výměra důchodu pro rok 2012 je počítána z průměrné mzdy 25 137 Kč, což je 2 270 Kč. (ČSSZ, 2012, str. 21; Finance, © 2012 c; Kahoun, 2008, str. 53)

Procentní výměra důchodu se odvíjí od dosažených příjmů v rozhodném období před přiznáním důchodu a od celkové doby pojištění. Stanovuje se individuálně procentní sazbou z výpočtového základu podle získané doby pojištění. Za každý celý rok důchodového pojištění

¹⁰ Výpočet důchodového věku pro pojištěnce narozeného v roce 2012: $67 \text{ let} + [(2012 - 1977) * 2] = 67 \text{ let} + (35 * 2) = 67 \text{ let} + 70 \text{ měsíců}$ (tj. 5 let a 10 měsíců). Z uvedeného výpočtu vyplývá, že pojištěnec narozený v r. 2012 půjde do důchodu v 72 letech a 10 měsících.

počítané až do doby vzniku nároku na důchod náleží 1,5% výpočtového základu. Pokud pojištěnec nepožádá ČSSZ o přiznání důchodu a pracuje dál i po vzniklém nároku, navyšuje se mu důchod o 1,5% za každých 90 kalendářních dnů výdělečné činnosti. Pojištěnci, který po vzniku nároku na důchod vykonává dále výdělečnou činnost a pobírá starobní důchod v poloviční výši, se důchod navyšuje o 1,5% výpočtového základu za každých 180 kalendářních dnů výdělečné činnosti. Důchodci vykonávajícímu výdělečnou činnost a současně pobírajícímu starobní důchod v plné výši, navyšuje se mu důchod o 0,4% výpočtového základu za každých 360 kalendářních dnů výdělečné činnosti. Nárok vzniká vždy po dvou letech, pokud výdělečná činnost trvala nepřetržitě po tuto dobu nebo po skončení výdělečné činnosti. Pro stanovení výpočtového základu je důležitý osobní vyměřovací základ. Do důchodu se započítávají všechny příjmy včetně brigád, z nichž bylo odvedeno pojistné na sociální zabezpečení a také náhrada mzdy po skončení pracovní neschopnosti, která byla vyplácena v důsledku pracovního úrazu nebo nemoci z povolání, přestože se z ní neplatilo pojistné. (ČSSZ, 2012, str. 21 – 22; Příb, 2012, str. 66 – 67; Vyplata, © 1998 – 2011)

1.6.4 Výpočet starobního důchodu

Výpočet starobního důchodu je poměrně složitý. Přesný výpočet důchodu provádí ČSSZ na základě podané žádosti o starobní důchod.¹¹ Legislativním základem je zákon č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení. Právní úpravu vztahů financování obsahuje zákon č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů. Jestliže pojištěnec splní základní podmínky nároku na důchod, zjišťuje se celková doba pojištění¹². V dalším kroku se určí rozhodné období¹³, v něm se zjistí vyměřovací základy¹⁴. Zjišťují se vyloučené doby¹⁵ spadající do rozhodného období. Pro stanovení jednotlivých ročních vyměřovacích základů se provádí úprava ročních výdělků tzv. indexací¹⁶. Následuje sečtení ročních vyměřovacích základů a součet vyloučených dob. Poté se spočítá osobní vyměřovací zá-

¹¹ S výjimkou případů, kdy jsou příslušné k rozhodování orgány sociálního zabezpečení ministerstev obrany, vnitra a spravedlnosti (v případě příslušníků ozbrojených sil a sborů).

¹² Tj. doba získaná do nároku na důchod a po nároku.

¹³ Tj. období, za které se zjišťují osobní vyměřovací základy. V roce 2012 jsou rozhodným obdobím roky 1986 až 2011.

¹⁴ Tento pojem nahrazuje dřívější pojem "hrubý výdělek" používaný před datem 1.1.1996. Vyměřovacím základem se rozumí především vyměřovací základ pro stanovení pojistného dle zákona č. 589/1992 Sb.

¹⁵ Stanovené v §16 odst. 4 zákona č. 155/1995 Sb.

¹⁶ Tj. vynásobení koeficientem nárůstu všeobecného vyměřovacího základu.

klad¹⁷, který se zredukuje a zjistí se výpočtový základ. Tím je v určité míře zachován princip solidarity. Posledním, finálním krokem je vlastní výpočet důchodu, tj. zjistí se výše důchodu jako součin výpočtového základu a procentem odvíjejícím se od doby pojištění. Výsledná částka se zaokrouhluje směrem nahoru. (Přib, 2011, str. 65 – 66)

¹⁷ Tj. průměr všech příjmů dosažených v rozhodném období. Jednotlivé roční příjmy se násobí různými koeficienty odvozenými od průměru dosažených příjmů všech pojištěnců v jednotlivých letech.

2 CHARAKTERISTIKA PRODUKTŮ VHODNÝCH PRO ZABEZPEČENÍ SE NA STÁŘÍ

Stále více lidí řeší otázku, jak být dobře finančně zabezpečen ve stáří. Státní důchod pro spokojený život ve stáří přestává stačit. V současné době dokáže pokrýt většinu základních životních potřeb, ale s nejistým vývojem naší ekonomiky to tak v budoucnu nemusí být. Lidé si začínají pomalu uvědomovat, že není nejlepší řešení spoléhat se jen na státní důchod. Proto hledají možnosti, jak si výhodně spořit na penzi pomocí vlastních finančních zdrojů. Existuje celá řada vhodných finančních produktů. Řešením může být penzijní připojištění nebo životní pojištění, kterým se budu věnovat v této části práce.

2.1 Penzijní připojištění se státním příspěvkem

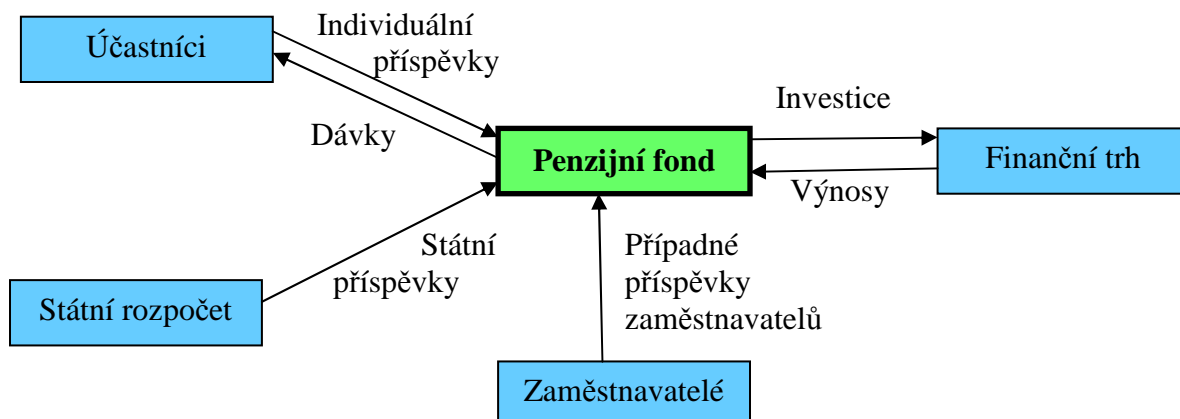
Penzijní připojištění je jeden z mnoha moderních způsobů, jak se mohou lidé v průběhu svého aktivního života finančně zabezpečit na období, kdy už nebudou pracovat a vydělávat, ale budou odkázáni pouze na státní důchod. Možnost penzijního připojištění byla vytvořena schválením zákona č. 42/1994 Sb., o penzijním připojištění se státním příspěvkem a o změnách některých zákonů souvisejících s jeho zavedením. Česká republika se stala jednou z prvních zemí střední Evropy, které zavedly dodatkové penzijní připojištění. Lze jej označit jako III. pilíř důchodového zabezpečení.

Pro penzijní připojištění jsou charakteristické následující parametry:

- Je dobrovolné, lze ho sjednat na základě vlastního rozhodnutí.
- Je založený na občanském principu, tj. na vztahu mezi fyzickou osobou a penzijním fondem.
- Umožňuje přihlédnout ke konkurenční nabídce různých penzijních fondů.
- Je fondově financovaný.
- Je podporovaný státem formou státního příspěvku a formou daňových úlev.
- Mohou se na něm podílet i třetí osoby, zejména zaměstnavatel. (Krebs, 2007, str. 225; Přib, 2004, str. 87; Šulc, 2004, str. 49)

Penzijním připojištěním se dle zákona o penzijním připojištění rozumí shromažďování peněžních prostředků od účastníků penzijního připojištění a státu poskytnutých ve prospěch účastníků, nakládání s těmito prostředky a vyplácení dávek penzijního připojištění. (Přib, 2011, str. 111)

Obr. 2 Tok prostředků v penzijním připojištění

Zdroj: Ducháčková, 2005, str. 117

2.1.1 Penzijní fondy a penzijní plán

Penzijní připojištění mohou vykonávat pouze penzijní fondy. Penzijní fond lze založit ve formě právnické osoby se sídlem v České republice. Platí pro něj ustanovení obchodního zákoníku. Základní kapitál penzijního fondu musí být tvořen peněžními vklady a musí činit alespoň 50 000 000 Kč. Na základě písemné žádosti zakladatelů penzijního fondu rozhoduje o udělení povolení Česká národní banka. Před vydáním rozhodnutí o povolení žádá o stanovisko Ministerstvo práce a sociálních věcí. Součástí povolení je schválení statutu, penzijního plánu, schválení navržených členů představenstva a dozorčí rady a schválení depozitáře¹⁸. Povolení se uděluje na dobu neurčitou. (Šulc, 2004, str. 33, 45)

Penzijní fond je povinný zřídit u svého depozitáře samostatné běžné účty nebo podúčty k běžnému účtu pro přijímání a vracení příspěvků účastníků, poskytování a vracení státních příspěvků, financování činnosti penzijního fondu, umísťování a ukládání prostředků penzijního fondu. (Šulc, 2004, str. 33)

Součástí každé smlouvy o penzijním připojištění musí být penzijní plán. Povinné náležitosti tohoto dokumentu stanoví zákon. Upravuje zejména jednotlivé druhy penzí a ostatní dávky penzijního připojištění, tj. okruh dávek, podmínky nároku na dávky a způsob výpočtu, výše příspěvků, podíl na výnosech hospodaření. Pevná pravidla vymezují možnosti

¹⁸ Depozitář je banka, která vede příslušnému penzijnímu fondu účty, na které zasílají účastníci a stát příspěvky na penzijní připojištění.

investování vložených prostředků do penzijního připojištění a způsob hospodaření penzijního fondu za účelem zajištění bezpečnosti prostředků účastníků. Převážnou část zisku musí povinně použít ve prospěch účastníků. Systém penzijního připojištění je regulován celou řadou ustanovení, která vymezují poměrně úzké mantinely pro jeho podnikatelské aktivity (např. operace na kapitálových trzích, kde penzijní fond disponuje s penězi svých účastníků). Penzijní fond musí hospodařit s majetkem s odbornou péčí s cílem zabezpečit spolehlivý výnos a současně nesmí s majetkem nakládat v rozporu se zájmy účastníků. (Příb, 2011, str. 111 - 112; Šulc, 2004, str. 23 – 24, 46 – 48)

2.1.2 Účast na penzijním připojištění

Účastníkem penzijního připojištění může být fyzická osoba starší 18 let, která má trvalý pobyt v České republice a uzavře písemnou smlouvu s penzijním fondem. Účastníkem může být i fyzická osoba starší 18 let s bydlištěm na území jiného členského státu Evropské unie. Musí se však účastnit důchodového pojištění nebo být poživitelem důchodu z českého důchodového pojištění nebo se účastnit veřejného zdravotního pojištění v České republice a uzavřít smlouvu s penzijním fondem. Penzijní připojištění vzniká na základě písemné smlouvy o penzijním připojištění. Každý člověk smí uzavřít smlouvu pouze s jedním penzijním fondem. (Příb, 2011, str. 112)

Účastník může penzijní připojištění ukončit kdykoliv bez udání důvodu písemnou výpovědí. Penzijní plán může stanovit výpovědní dobu, která nesmí překročit dva kalendářní měsíce, výpovědní lhůta běží od prvního dne kalendářního měsíce po doručení výpovědi. Penzijní fond může písemně vypovědět smlouvu jen v případě, kdy účastník nesplňuje podmínky být účastníkem stanoveným v zákonu nebo neplatil příspěvky po dobu alespoň šesti měsíců, popřípadě delší dobu stanovenou penzijním plánem. Dalším důvodem pro výpověď mohou být nepravdivé údaje při uzavření smlouvy, které mohou mít vliv na nárok na poskytování státního příspěvku nebo na dávky. (Příb, 2011, str. 112)

Penzijní připojištění účastníka zaniká dnem ukončení výplaty poslední penze, výplatou jednorázového vyrovnání, dnem na kterém se účastník a penzijní fond písemně dohodli, datem vyplývajícího z výpovědi. Zaniká rovněž smrtí účastníka. (Příb, 2011, str. 113)

2.1.3 Nároky účastníků z penzijního připojištění

Zákon o penzijním připojištění stanoví obecné podmínky nároků na dávky penzijního připojištění a okruh dávek penzijního připojištění. Nárok na penzi má účastník starší 60 let, který platí příspěvky na penzijní připojištění po dobu stanovenou v penzijním plánu, která činí 3 až 5 let. Podmínkou je, aby pojištění trvalo nejméně 5 let. Konkrétní podmínky nároků na dávky penzijního připojištění jsou obsaženy v penzijním plánu.

Z penzijního připojištění se poskytují následující dávky:

- **Penze**, kterou se rozumí pravidelně se opakující doživotní výplata peněžní částky. Plátcem je penzijní fond a příjemcem účastník nebo pozůstalé osoby pobírající pozůstalostní penzi po dobu stanovenou penzijním plánem. Podmínky nároku na výplatu z penzijního připojištění se liší podle druhu penze:
 - *starobní penze* – podmínkou nároku je přiznání starobního důchodu z důchodového pojištění nebo dosažení věku stanoveného v penzijním plánu.
 - *invalidní penze* – podmínkou nároku je přiznání plného invalidního důchodu z důchodového pojištění, pojištění musí trvat nejméně 5 let.
 - *výsluhová penze* – podmínkou nároku je dosažení doby penzijního připojištění stanovené v penzijním plánu, pojištění musí trvat nejméně 15 let.
 - *pozůstalostní penze* – podmínkou nároku na výplatu je úmrtí účastníka. Náleží osobě, kterou účastník určil ve smlouvě.
- **Jednorázové vyrovnání** – náleží účastníkovi penzijního připojištění po splnění podmínek stanovených penzijním plánem místo výplaty penze.
- **Odbytné** – veškeré příspěvky zaplacené účastníkem a podíl na výnosech hospodaření penzijního fondu odpovídajícím výši příspěvků účastníky, bez státních příspěvků. (Cipra, 1999, str. 296; Ducháčková, 2005, str. 115 – 116; Šulc, 2004, str. 24, 37 - 44)

2.1.4 Státní příspěvky

Ze strany státu je penzijní připojištění podporováno prostřednictvím státních příspěvků poskytovaných účastníkům penzijního připojištění ze státního rozpočtu. Penzijní fond podává čtvrtletně žádost o poskytnutí státního příspěvku ze státního rozpočtu souhrnně za všechny účastníky. Penzijní fond má povinnost evidovat je ve prospěch jednotlivých účastníků a hospodařit s nimi stejně jako s příspěvky zaplacenými účastníky. Jeden státní příspěvek náleží účastníkovi na každý kalendářní měsíc, kdy účastník zaplatil na daný mě-

síc příspěvek včas, tzn. do konce měsíce musí být příspěvek účastníka připsán na účet penzijního fondu u jeho depozitáře. Minimální částka, za kterou je přiznán státní příspěvek je 100 Kč, horní hranice příspěvku není stanovena, je pouze omezena výší státního příspěvku 150 Kč pro měsíční příspěvek účastníka ve výši 500 Kč. Výše státního příspěvku za kalendářní měsíc se stanoví podle měsíční výše příspěvku účastníka placeného na penze stanovené podle příspěvkového plánu takto: (Příb, 2011, str. 115 – 117; Šulc, 2004, str. 52 - 53)

Tab. 3 Výše státního příspěvku na penzijní připojištění

Výše příspěvku účastníka	Výše státního příspěvku
100 až 199 Kč	50 Kč + 40% z částky nad 100 Kč
200 až 299 Kč	90 Kč + 30% z částky nad 200 Kč
300 až 399 Kč	120 Kč + 20% z částky nad 300 Kč
400 až 499 Kč	140 Kč + 10% z částky nad 400 Kč
500 Kč a více	150 Kč

Zdroj: zákon č. 42/1994 Sb. o penzijní připojištění se státním příspěvkem a o změnách některých zákonů souvisejících s jeho zavedením, § 29, odst. 2

Za účastníka může s jeho souhlasem platit penzijnímu fondu příspěvek nebo jeho část třetí osoba, např. rodiče, příbuzní, zaměstnavatel. Tuto skutečnost je účastník povinen předem písemně oznámit penzijnímu fondu. Na příspěvek placený zaměstnavatelem zcela nebo zčásti se poskytují daňové úlevy, ale neposkytuje se na něj státní příspěvek. (Šulc, 2004, str. 51 – 54)

2.1.5 Daňové zvýhodnění

Účast občanů na penzijním připojištění je ze strany státu od zdaňovacího roku 2000 podporována formou daňových úlev. Podle zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů, je možné od základu daně z příjmu fyzických osob odečíst platby příspěvků na penzijním připojištění. Část příspěvků účastníka, která ve zdaňovacím období, tj. v kalendářním roce, přesáhne 6 000 Kč, lze uplatnit jako odpočet od základu daně z příjmů. Maximální částka, kterou si lze za zdaňovací období od základu daně odečíst činí 12 000 Kč. Pokud příspěvky poplatníka nepřesáhnou za zdaňovací období částku 6 000 Kč, daňová úleva mu nenáleží. Pro plné využití daňového odpočtu je optimální platit měsíční příspěvek 1 500 Kč, tj. 18 000 Kč ročně. (Penzijnipripojisteni, © 2012; Příb, 2011, str. 117 – 118)

Tab. 4 Daňová úspora pro účastníka penzijního připojištění

Měsíční příspěvek účastníka	Roční souhrn příspěvků účastníka	Snížení daňového základu	Daňové zvýhodnění (15% ze sníženého daňového základu)
500 Kč	6 000 Kč	0 Kč	0 Kč
750 Kč	9 000 Kč	3 000 Kč	450 Kč
1 000 Kč	12 000 Kč	6 000 Kč	900 Kč
1 500 Kč	18 000 Kč	12 000 Kč	1 800 Kč
2 000 Kč	24 000 Kč	12 000 Kč	1 800 Kč

Zdroj: vlastní zpracování dle zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů

Zaměstnavatel může od 1.1.2008 přispívat svému zaměstnanci částku 24 000 Kč na penzijní připojištění nebo ji může rozdělit v libovolném poměru mezi penzijní připojištění a životní pojištění. Zaměstnavatel smí přispívat zaměstnanci částku převyšující 24 000 Kč, ale příspěvky přesahující povolený limit nejsou pro zaměstnance osvobozeny od daně z příjmu fyzických osob a pro zaměstnavatele nejsou daňovým nákladem. Podléhají také všem předepsaným platbám na veřejnoprávní pojištění. (Penzijnipripojisteni, © 2012)

Zaměstnavatel smí uplatnit tyto výdaje do daňových nákladů (výdajů) jen podle § 24 odst. 2. písm. j) bod 5, zákona o daních z příjmů. Podle něj musí zaměstnavatel daňovou uznatelnost příspěvků doložit smluvním nárokem zaměstnance vyplývajícím z kolektivní smlouvy, vnitřního předpisu zaměstnavatele, pracovní nebo jiné smlouvy. Pokud tedy chce zaměstnavatel přispívat svým zaměstnancům na penzijní připojištění nebo životní pojištění, musí být tyto příspěvky podloženy smlouvou se zaměstnancem. Bez ní nelze daňové úlevy uznat.

Tab. 5 Úspora nákladů zaměstnavatele

Příspěvek zaměstnavatele na penzijní připojištění a životní pojištění zaměstnance		Roční úspora nákladů zaměstnavatele			
měsíční	roční	na sociálním zabezpečení (25%)	na zdravotním pojištění (9%)	na dani z příjmů právnických osob (19%)	celková roční úspora
500 Kč	6 000 Kč	1 500 Kč	540 Kč	1 140 Kč	3 180 Kč
750 Kč	9 000 Kč	2 250 Kč	810 Kč	1 710 Kč	4 770 Kč
1 000 Kč	12 000 Kč	3 000 Kč	1 080 Kč	2 280 Kč	6 360 Kč
1 500 Kč	18 000 Kč	4 500 Kč	1 620 Kč	3 420 Kč	9 540 Kč
2 000 Kč	24 000 Kč	6 000 Kč	2 160 Kč	4 560 Kč	12 720 Kč

Zdroj: vlastní zpracování dle zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů, § 21, odst. 1,

a dle zákona č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti ve znění pozdějších předpisů, § 7, odst. 1 písm. a)

a dle zákona č. 48/1997 Sb., Zákon o veřejném zdravotním pojištění a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů, §9, odst.1 a 2

a dle zákona č. 592/1992 Sb., o pojistném na všeobecné zdravotní pojištění, § 2, odst. 1

2.2 Životní pojištění

Počátky životního pojištění na našem území sahají až na počátek 19. století. Nejdříve jej nabízely pojišťovny Rakousko-Uherské monarchie. S nástupem ryze českých pojišťoven a pojišťoven s českou účastí se postupně rozvíjelo. Životní pojištění je součástí III. pilíře důchodového systému, v některých státech má významné postavení, v České republice není zatím moc rozvinuté, zaostává za evropským průměrem. Průměrná úroveň sjednávaných pojistných částek a důchodů je poměrně nízká. Důvodem je nižší úroveň příjmů a méně vstřícný přístup státu oproti jiným zemím. (Cipra, 1999, str. 31; Hradec, 2005, str. 102 - 103)

Životní pojištění slouží k ochraně pojištěného člověka a jeho rodiny před nejrůznějšími nepříznivými životními situacemi. Základní prioritou je ochránit před následky neočekávaného úmrtí pojištěné osoby. Životní pojištění zahrnující pouze riziko smrti však nemá pro spoření na stáří žádný význam, jeho součástí není žádná spořicí složka. Životní pojištění však může sloužit i jako spořicí a investiční nástroj podle typu produktu a velikosti podílu spořicí, investiční a rizikové složky. Pro zabezpečení na stáří jsou vhodné ty produkty, které obsahují spořicí složku. Jedná se pojištění pro případ dožití, pojištění pro případ smrti nebo dožití a soukromé důchodové pojištění. Jednotlivé pojišťovny nabízejí dva základní

druhy životních pojištění – rezervotvorné životní pojištění (kapitálové, investiční) a rizikové životní pojištění. Jednotlivé druhy životního pojištění mají obecné vlastnosti, které je od sebe navzájem odlišují, viz. následující tabulka. (Ducháčková, 2005, str. 93; Finance, © 2012 e)

Tab. 6 Obecné vlastnosti jednotlivých druhů životního pojištění

Vlastnosti	Druh životního pojištění				
	Rizikové životní	Kapitálové	Flexibilní (Univerzální)	Investiční	Důchodové
Krytí rizika (smrti)	ano	ano	ano	ano	ne
Tvorba kapitálové hodnoty	ne	ano	ano	ano	ano
Aktivní ovlivňování výnosu	ne	ne	ne	ano	ne
Garantované zhodnocení	ne	ano	ano	ne	ano
Flexibilita	ne	ne	ano	ano	ne
Daňová uznatelnost	ne	ano	ano	ano	ano

Zdroj: Finance, © 2012 e, ČAP © 2010 a

2.2.1 Daňové zvýhodnění

Velkou výhodou životního pojištění oproti jiným formám spoření na důchod je daňová uznatelnost zaplaceného pojistného. Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů, umožňuje odepisovat ze základu daně z příjmů příspěvek na životní pojištění v maximální částce 12 000 Kč za rok. Jestliže má občan uzavřených více pojistných smluv, lze jednotlivé částky sečíst, až do maximální částky 12 000 Kč ročně. Od základu daně nelze odečíst část pojistného připadající na krytí ostatních rizik, např. na úrazové pojištění, na pojištění závazných onemocnění nebo pojištění zproštění od placení, přestože tato pojištění bývají součástí pojistné smlouvy.

Pro uplatnění daňového odpočtu je nutné splnit zákonem stanovené podmínky:

- Sjednané riziko pro případ smrti a dožití.
- Pojištěná osoba (pojištěný) musí být shodná s osobou plátce pojištění (s pojistníkem) a plátcem daně z příjmu.
- Výplata pojistného plnění nejdříve po 5 letech od uzavření pojistné smlouvy a současně nejdříve v kalendářním roce, ve kterém dosáhne pojištěný 60 let věku.
- Minimální pojistná částka 40 000 Kč pro pojistnou dobu od 15 do 15 let
- Minimální pojistná částka 70 000 Kč pro pojistnou dobu nad 15 let.

V případě nesplnění kterékoliv z výše uvedených podmínek není možné uplatnit daňový odpočet. Pojišťovna pojištěné osobě nevydá potvrzení o poplatníkem zaplaceném pojistném. (Finance, © 2012 d)

2.2.2 Vypovězení smlouvy

Smlouvu o životním pojištění je možné zpravidla vypovědět bez udání důvodu, pouze písemně vždy alespoň 6 týdnů před koncem pojistného období. Zákon o pojistné smlouvě umožňuje vypovědět smlouvu o životním pojištění do 2 měsíců ode dne uzavření pojistné smlouvy, s osmidenní výpovědní lhůtou. Je potřeba počítat s určitými sankcemi, ve většině případů přijde klient o hodně vložených prostředků. Finanční důsledky výpovědi se liší podle toho, zda se jedná o rizikové pojištění (pojištění bez spořicí složky) nebo rezervotvorné pojištění, tj. pojištění s určitou formou spoření (kapitálové, investiční). Sankce za předčasné ukončení pojistné smlouvy jsou součástí všeobecných smluvních podmínek. Obecně platí, že při výpovědi rezervotvorného pojištění nemá pojistník právo na vrácení všech vložených prostředků, ale pouze na tzv. odbytné. Jeho výše je závislá na parametrech pojistky a na délce trvání pojištění. První 2 až 3 roky kryje veškeré zaplacené pojistné náklady pojišťovny a provizi, odbytné může být i nulové. (Finance, © 2012 g)

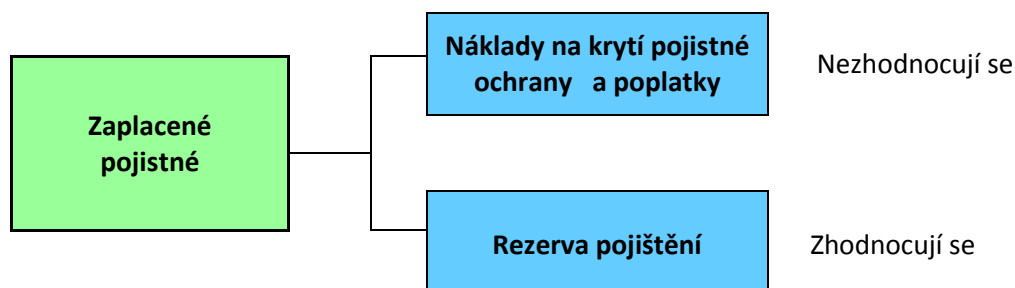
2.2.3 Důchodové životní pojištění

Důchodové životní pojištění je jedna z forem kapitálového životního pojištění, jejímž základním cílem je zvýšit životní standard ve stáří. Pojistná smlouva je sjednávána pro případ dožití. Je proto vhodná pro občany, kteří si chtějí zabezpečit vyšší příjem ve stáří nebo chtějí dlouhodobě a pravidelně zhodnocovat své finanční prostředky. Pro maximální zhodnocení peněz se doporučuje doba trvání pojištění minimálně 10 let a déle. Kratší doba pojištění nezaručí pojištěné osobě vytvoření kapitálové hodnoty v dostatečné výši. Výše pojistného a pojistné částky se zvyšuje o míru inflace, proto uložené finanční prostředky neztrácejí na hodnotě. Po uplynutí pojistné doby a po dosažení stanovené věkové hranice vyplatí pojišťovna oprávněné osobě naspořenou částku formou pravidelného doživotního důchodu nebo v podobě jednorázového vyrovnání naspořené částky. (ČAP, © 2010 a)

Mezi výhody důchodového životního pojištění patří garantovaná výplata sjednané pojistné částky, garantované minimální zhodnocení finančních prostředků pomocí technické úroko-

vé míry¹⁹, možnost rozšíření rozsahu pojistné ochrany pomocí různých připojištění a daňová uznatelnost zaplaceného pojistného. Nevýhodou je, že pojištěná osoba nemůže libovolně měnit nastavení pojištění a nemůže aktivně ovlivňovat tvorbu kapitálové hodnoty pojištění. (ČAP, © 2010 a)

Obr. 3 Princip důchodového životního pojištění

Zdroj: ČAP, © 2010 a

2.2.4 Kapitálové (smíšené) životní pojištění

Kapitálové životní pojištění je velice podobné důchodovému pojištění, někdy označováno jako klasické nebo smíšené pojištění. Na rozdíl od důchodového pojištění je v pojistné smlouvě sjednáno také krytí rizika smrti. Proto je toto pojištění vhodné pro občany, kteří chtějí zabezpečit své blízké, např. manželku a děti pro případ smrti, chtějí mít garantovanou částku pro případ dožití nebo chtějí pouze dlouhodobě a pravidelně zhodnocovat své finanční prostředky. Princip kapitálového životního pojištění je stejný jako na obr. 3 u důchodového pojištění. (Finance, © 2012 f)

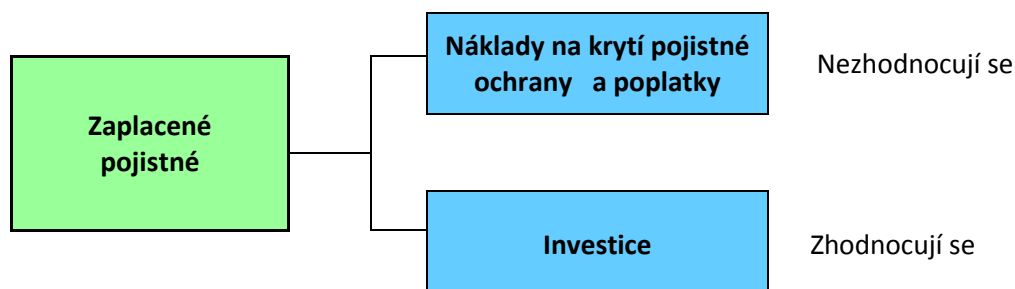
Kapitálové životní pojištění zahrnuje pojištění pro případ smrti nebo dožití. Pro obě rizika může být sjednaná stejná pojistná částka, není to podmínkou. Pojištěná osoba si může zvolit různou pojistnou částku na obě tato rizika. Sjednaná pojistná částka pro případ dožití obsahuje garantované zhodnocení, tj. TÚM. Finanční prostředky vložené do kapitálového životního pojištění jsou úročeny přibližně 2,0 – 2,4% p.a., což předčí i spořicí účty. Výhodou však zůstávají daňové odpočty, které umožňují odečíst od základu daně až 12 000 Kč. (Finance, © 2012 f)

¹⁹ Dle §65, odst. 4, zákona č. 277/2009 Sb., o pojišťovnictví, nesmí použít TÚM ke dni uzavření pojistné smlouvy přesáhnout maximální výši TÚM. Maximální výši TÚM určuje ČNB postupem, který stanoví vyhláška. Maximální výši TÚM včetně jejich změn zveřejňuje ČNB formou úředního sdělení ve Věstníku ČNB.

2.2.5 Investiční (variabilní) životní pojištění

Investiční životní pojištění je kombinací pojištění pro případ smrti nebo dožití pojištěného s možností investovat část pojistného do podílových fondů. Investiční riziko je na straně pojištěné osoby, pojišťovna negarantuje ani minimální zhodnocení. Spořicí složka tohoto pojištění může být velmi pohyblivá. Zhodnocení závisí na zvolené investiční strategii pojištěné osoby, od konzervativní po agresivní. Investiční životní pojištění zpravidla přináší vyšší zhodnocení, které ale není garantováno, proto je vhodné pro osoby, které akceptují míru rizika podle zvolené investiční strategie, chtějí volně nakládat s naspořenými finančními prostředky a současně chtějí ovlivňovat spořicí složku pojištění různou volbou investiční strategie. Poměr mezi penězi, vloženými na pojistnou ochranu a zhodnocením finančních prostředků je možné měnit, stejně jako složení vybraných fondů. (Cipra, 1999, str. 273; Ducháčková, 2005, str. 103 – 104; ČAP, © 2010 d ; Peníze, © 2000 – 2012 b)

Obr. 4 Princip investičního (variabilního) životního pojištění

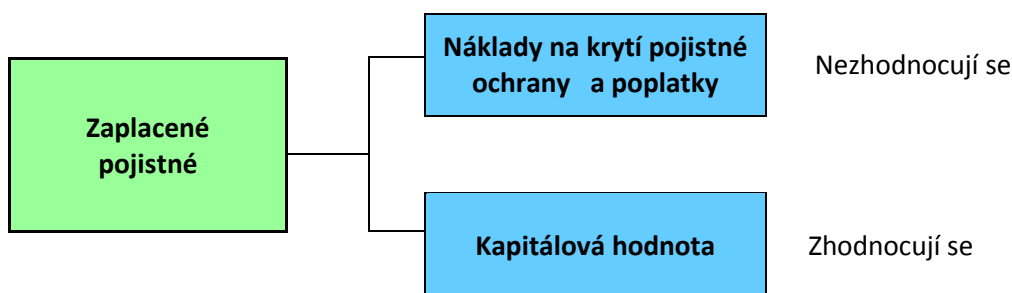
Zdroj: ČAP, © 2010 d

2.2.6 Flexibilní (univerzální) životní pojištění

Flexibilní životní pojištění zahrnuje pojištění pro případ smrti a tvorbu kapitálové hodnoty pojištění s minimálním garantovaným zhodnocením. Oproti kapitálovému životnímu pojištění je odlišné v několika důležitých parametrech. Umožňuje přizpůsobovat pojistnou smlouvu momentálním finančním možnostem, proto je vhodné pro občany, kteří chtějí volně nakládat s naspořenými finančními prostředky. Pojistník může kdykoliv v průběhu smlouvy modifikovat pojistné a také dobu placení pojistného v závislosti na svých potřebách a finančních možnostech, může dočasně pozastavit placení pojistného a po překlenutí nepříznivého období jej znovu obnovit nebo zaplatit pojistné dodatečně. Pojistník ví, kolik peněz jde z pojistného na krytí rizika a jak vysoká část pojistného jde na tvorbu kapitálové rezervy. (Ducháčková, 2005, str. 102 – 103; Peníze, © 2000 – 2012 a)

V případě finanční tísně pojistníka existuje možnost vypůjčit si ze spořicí složky která tvoří kapitálovou hodnotu (ze zaplaceného pojistného) peníze bez manipulačního poplatku. Nelze překročit limit zajišťující základní pojistné krytí. U flexibilního životního pojištění není pevně stanovená velikost pojistného. Pojišťovny obvykle požadují zaplatit pouze několik prvních splátek pojistného v předepsané výši. Každé pojištěné osobě vede jeho individuální účet. (ČAP, © 2010 c; Ducháčková, 2005, str. 102 – 103; Peníze, © 2000 – 2012 a)

Obr. 5 Princip flexibilního (univerzálního) životního pojištění

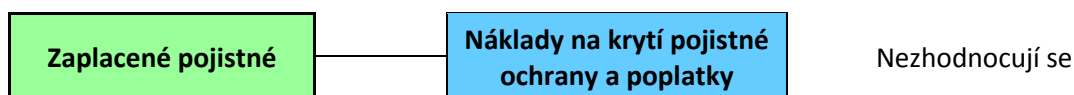

Zdroj: ČAP, © 2010 c

2.2.7 Rizikové životní pojištění

Rizikové životní pojištění kryje pouze základní riziko, tedy riziko smrti. Proto je vhodné zejména pro občany, kteří chtějí zabezpečit svou rodinu v případě úmrtí. Veškeré zaplacené pojistné slouží ke krytí rizik, je použito na krytí pojistné ochrany a poplatky. Doba trvání pojistné smlouvy se sjednává podle konkrétních potřeb občana a při jejím ukončení není vyplaceno žádné plnění. Součástí pojistné smlouvy není žádná spořicí složka. Z tohoto důvodu se nejedná o produkt vhodný ke spoření na stáří a nespĺňuje podmínky pro daňovou uznatelnost podle zákona o daních z příjmů. (ČAP, © 2010 b)

Obr. 6 Princip rizikového životního pojištění

Zdroj: ČAP, © 2010 b

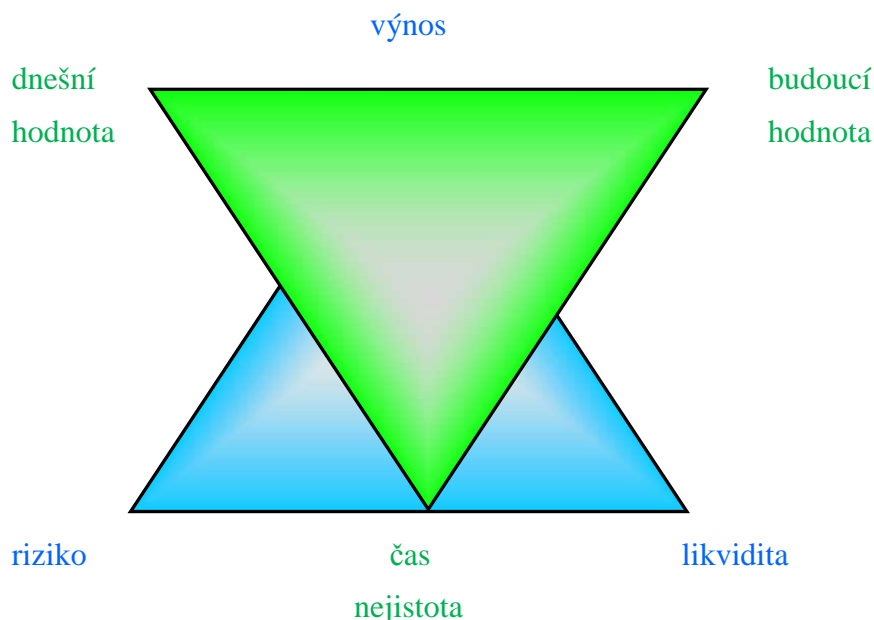
2.3 Ostatní produkty, které nejsou primárně určené ke spoření

Za hlavní doplňkové produkty důchodového systému se považuje penzijní připojištění se státním příspěvkem a životní pojištění pro případ dožití. Lidé, kteří se chtějí v produktivním věku života zabezpečit na stáří mají i další možnosti spoření. Jednou z cest, jak docílit

toho, aby ve stáří finančně nestrádali je například investovat do podílových fondů, investičního zlata, stavební spoření, nebo investice do nemovitosti. Možností je nespočet, vždy záleží na možnostech občanů a na jejich ochotě investovat a riskovat. Každý člověk, který se rozhodne investovat, by měl zvážit následující tři slova: riziko (bezpečnost investice), výnos a likvidita. V literatuře se často uvádí jako „magický trojúhelník“ nebo „investiční trojúhelník“. Vyjadřuje vztah mezi bezpečností investice, její možností rychle proměnit aktiva v hotové peníze (likviditou) a výnosem. (ČAOCP, © 2012)

Tato investiční kritéria tvoří vrcholy magického trojúhelníku. Principem magického trojúhelníku je nemožnost dosáhnout ideální investice. Platí pravidlo, že neexistuje žádná investice, která by dosáhla maxima ve všech třech kritériích, tj. není totiž možné získat maximální výnos v maximálně bezpečné investici, kterou je možné okamžitě prodat a proměnit v hotové peníze (aby byla maximálně likvidní). Jednotlivé investice se nacházejí uvnitř trojúhelníku. Čím více se investice přibližuje maximu (vrcholu) výnosu, tím více se vzdaluje od maximální bezpečnosti a likvidity. Stejná závislost platí i pro vrchol bezpečnosti a likvidity. Každou investici je proto potřeba posoudit z hlediska všech kritérií. (ČAOCP, © 2012; Jak investovat, © 2009)

Obr. 7 Magický trojúhelník investování

Zdroj: vlastní zpracování dle: Jak investovat, © 2009

II. PRAKTICKÁ ČÁST

3 ÚSKALÍ SOUČASNÉHO DŮCHODOVÉHO SYSTÉMU A DŮVODY REFORMY V ČR

Současný důchodový systém v České republice je **nediverzifikovaný** (přibližně 95% příjmů důchodců pochází ze základního důchodového pojištění) a **velmi solidární**. Zjednodušeně řečeno, že slibuje přibližně o jednu čtvrtinu až jednu třetinu více než je v budoucnu schopen zafinancovat. Z toho vyplývá, že je dlouhodobě ekonomicky neudržitelný. (MPSV, © 2012 c ; TOP09, © 2009 – 2012 b)

Nynější nastavení důchodového systému se potýká především s problémem demografického stárnutí populace²⁰. Lidé se dožívají vyššího věku a prodlužuje se doba, po kterou se jim vyplácí starobní důchod. Tento jev vede v systému důchodového zabezpečení, který je založen především na průběžně financovaném pilíři, k nemalým problémům. Nastává tak otázka udržitelnosti, respektive neudržitelnosti této metody financování. Vysoké náklady na důchody by mohly být příčinou bankrotu státních financí. Se stárnutím populace se však nepotýká jen Česká republika. Jedná se o problém celosvětový, který se v největší míře projevuje ve vyspělých zemích. (České reformy, © 2011)

Demografické změny, růst kvality života spojený s prodlužováním jeho průměrné délky, nízká transparence (průhlednost) i zásluhovost, to vše jednoznačně opodstatňuje potřebu zásadní reformy českého důchodového systému.

Pro zajištění finanční rovnováhy průběžně financovaného základního důchodového pojištění, a tudíž pro plné krytí jeho budoucích závazků zdroji, je nezbytné **pokračovat v postupných parametrických úpravách průběžně financovaného základního důchodového pojištění a doplnit jej o tzv. kapitalizační pilíř**. Parametrické úpravy systému jdou zatím správným směrem. Postupné prodloužení věkové hranice pro nárok na plný starobní důchod je společensky nejvhodnějším řešením rostoucího nesouladu mezi klíčovými proměnnými pro stabilitu průběžného systému: náhradovým poměrem, mírou závislosti a sazbou důchodového pojištění. (České reformy, © 2011; TOP09, © 2009 – 2012 b)

²⁰ Z demografického hlediska je stárnutí populace proces, v jehož průběhu se postupně mění věková struktura obyvatelstva určité geografické jednotky takovým způsobem, že se zvyšuje podíl osob starších 60 nebo 65 let a snižuje se podíl osob mladších 15 let. Pro stárnutí populace jsou směrodatné 2 ukazatele, a to klesající porodnost a zvyšující se střední délka života.

V programovém prohlášení vlády je konstatováno, že záměrem vlády je v co nejvyšší míře respektovat závěry tzv. „Bezděkovy komise“ k reformě důchodového systému. Jedním z cílů je zvýšit diverzifikaci příjmů budoucích důchodců. Zároveň by se mělo postupovat tak, aby byly zajištěny co nejnižší dopady na nejzranitelnější skupiny obyvatel. Kapitalizační pilíř by měl splňovat požadavky maximální bezpečnosti správy svěřených prostředků a současně minimalizovat náklady spojené se získáváním klientů a správou klientských prostředků. (TOP09, © 2009 – 2012 b)

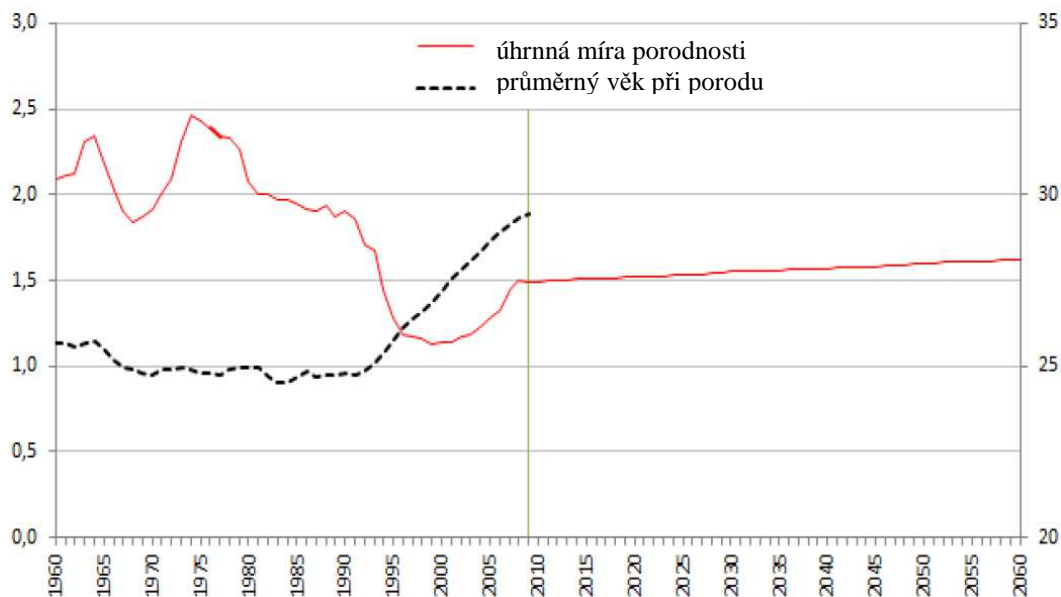
Ještě větší stabilitu a předvídatelnost by přineslo oddělení odvodů na nestarobní penze, k nimž zatím nedošlo. I tak jde o změny pozitivní. Průběžný systém však bude nadále vykazovat rizika, která jsou objektivní. Proto je vhodné posílit ekonomickou stabilitu budoucích penzistů zavedením druhého pilíře. (České reformy, © 2011)

3.1 Demografická prognóza stárnutí populace v ČR

Demografické stárnutí populace dokládají projekce a prognózy populačního vývoje. Jednotlivými složkami populačního vývoje jsou porodnost, úmrtnost a migrace. Pro Českou republiku jsou oficiální projekce zpracovávány ČSÚ. Projekce vývoje populace vydává také Katedra demografie a geodemografie Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy v Praze, především RNDr. Boris Burcin, Ph.D., spolu s RNDr. Tomášem Kučerou, CSc.

Populační vývoj je z hlediska času dlouhodobým procesem, protože početní stav, složení populace podle pohlaví a věku je odrazem desetiletí a někdy i staletí trvajících vývoje. Podle údajů z ČSÚ se v následujících desetiletích významně změní struktura populace v důsledku prodloužení doby dožití a snižování míry plodnosti. V roce 1960 byla úhrnná míra plodnosti na úrovni dvou dětí, v roce 1973 vzrostla díky populační politice dokonce na 2,5 dítěte. V devadesátých letech minulého století naopak klesla až na hranici 1,16. V roce 1994 byl zaznamenán poprvé od I. světové války nižší počet narozených než zemřelých a to v důsledku výrazného propadu porodnosti. Ani migrace nedokázala vyrovnat vzniklý deficit. Hlavní příčinou takového obrovského poklesu byla změna životního stylu a odklad mateřství do vyššího věku, což dokládá následující graf, kde je znázorněna křivka průměrného věku ženy při narození. Zatímco v devadesátých letech se pohyboval okolo 25 let, o deset let později už to bylo 27 let a v roce 2009 byl průměrný věk ženy při narození dítěte dokonce 29,3 roku. Projekce ukazují, že úhrnná míra plodnosti by se měla v budoucnu ustálit někde na hladině 1,5 - 1,7 dítěte. (Burcin, 2010, str. 4 – 6; MPSV, © 2012 b)

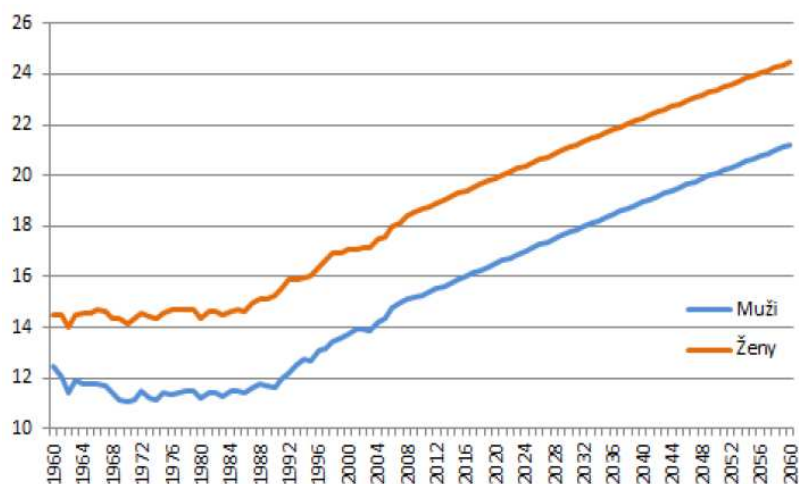
Graf 1 Míra úhrnné plodnosti v letech 1960 - 2060

Zdroj: MPSV, © 2012 b

Proces demografického stárnutí v jeho dynamice i plynulosti asi nejlépe znázorňuje následující graf. Od roku 1990 se postupně zvyšuje očekávaná délka života lidí starších 65 let, u mužů téměř o 4 roky, u žen o 3,5 roku. To odpovídá tempu zhruba 2 měsíce za rok. Do budoucna se předpokládá mírné zpomalení tempa růstu, a to na 1,5 měsíce za rok. (Burcin, 2010, str. 6; MPSV, © 2012 b)

Graf 2 Střední délka života (naděje dožití) ve věku 65 let

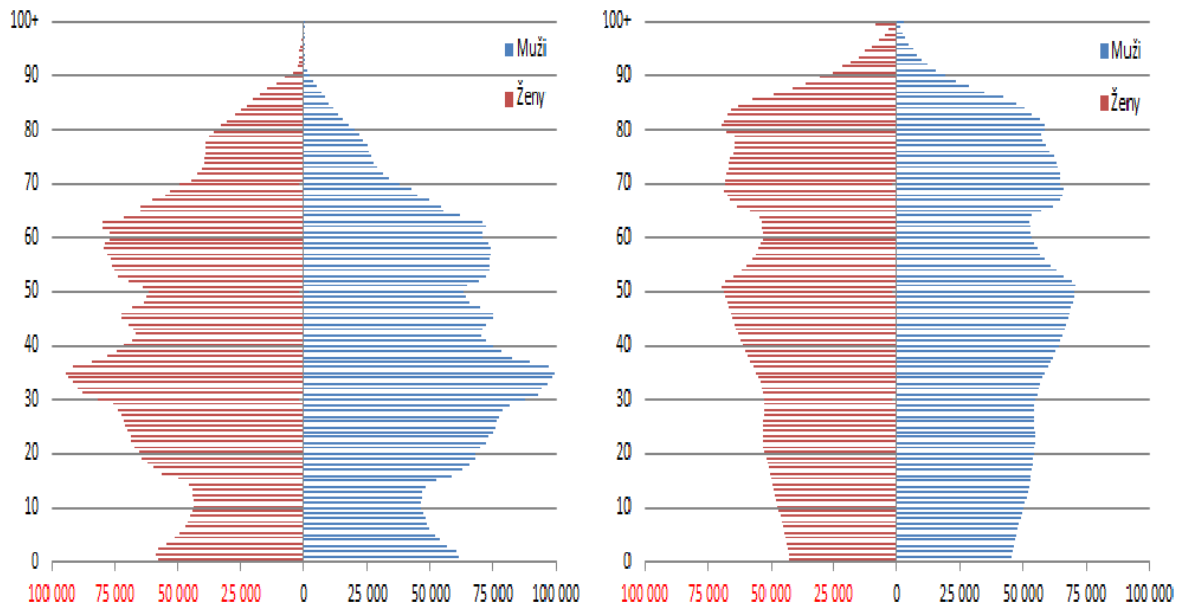

Zdroj: MPSV, © 2012 b

Na strukturu budoucí populace budou mít negativní vliv všechny výše uvedené faktory. Dnešní silná generace třicátníků a čtyřicátníků se přesune do generace pracovně neaktiv-

ních obyvatel a generace jejich dětí nebude mít dostatečný potenciál nahradit ji. Následující dva grafy zobrazují změny v rozložení populace v letech 2010 a 2060:

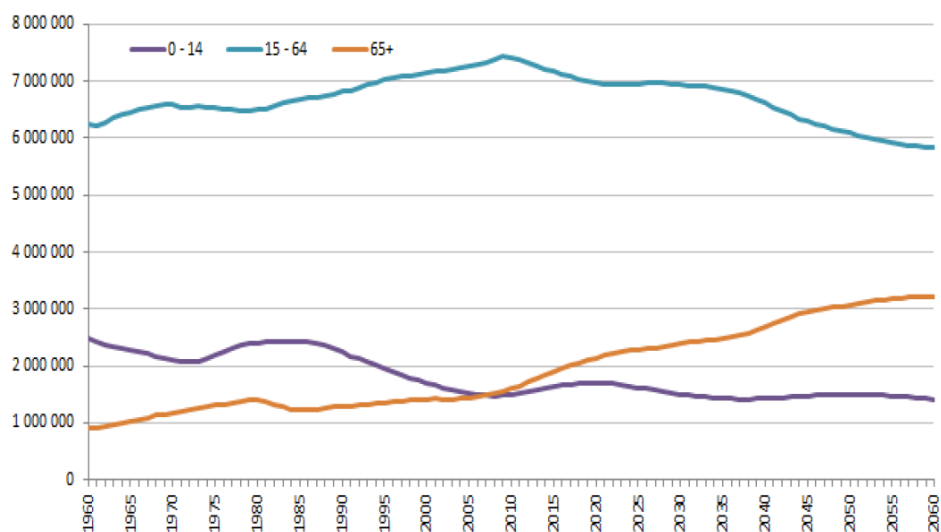
Graf 3 Struktura populace ČR v roce 2010 a v roce 2060

Zdroj: MPSV, © 2012 b

Ve vývoji populace v hlavní věkové skupině 15 až 64 let dochází od roku 2010 k pomalému oslabování, ve věkové kategorii 65+ dochází k postupnému nárůstu následkem prodlužování věku a příchodu silnějších generací. Vývoj v kategorii jedinců do 14 let odráží negativní trend poklesu úhrnné míry plodnosti. (MPSV, © 2012 b)

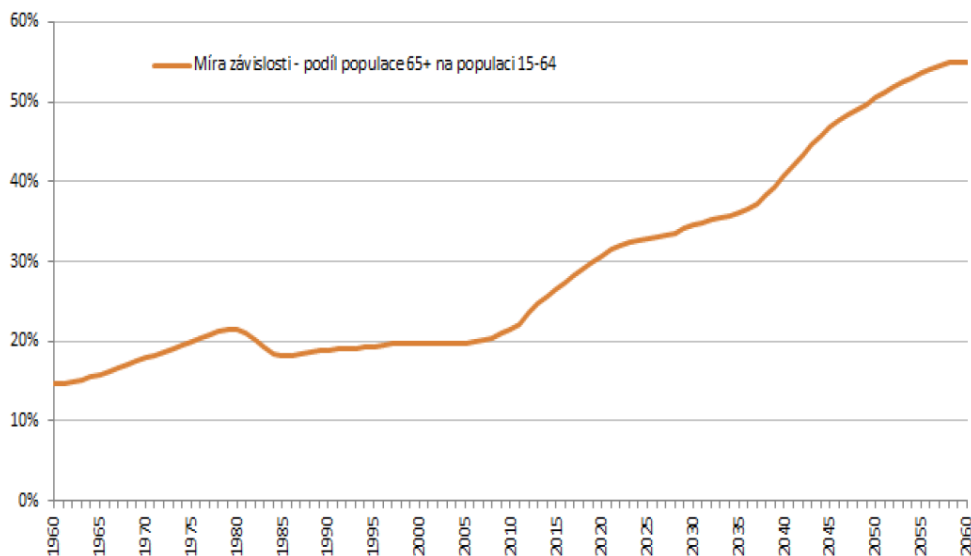
Graf 4 Vývoj populace v hlavních věkových skupinách

Zdroj: MPSV, © 2012 b

Změna ve věkové struktuře populace se následně projeví na ukazateli vývoje míry závislosti, který vyjadřuje podíl populace lidí starších 65 let na populaci lidí ve věku 15 až 65 let. V současné době připadá na jednoho člověka v neproduktivním věku téměř 5 lidí v produktivním věku. V roce 2060 se očekává tento poměr méně než 1 : 2. (MPSV, © 2012 b)

Graf 5 Vývoj míry závislosti

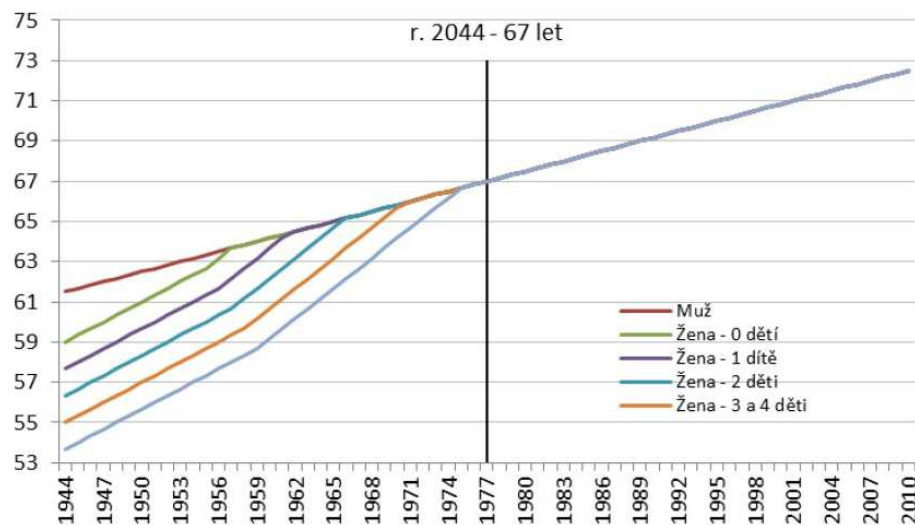

Zdroj: MPSV, © 2012 b

3.2 Důchodový věk jako nástroj udržitelnosti důchodového systému

Pro dlouhodobou udržitelnost důchodového systému je nevyhnutelné správně nastavit věkovou hranici pro odchod do důchodu, protože ta přímo ovlivňuje poměr mezi počtem ekonomicky aktivních a ekonomicky neaktivních lidí. Lze ji využít jako nástroj zmírňující dopady výrazných demografických nepoměrů mezi jednotlivými generacemi na bilanci průběžně financovaného důchodového systému. V následujícím grafu je znázorněno, jak bude v průběhu následujících let docházet k dalšímu zvyšování důchodového věku (u mužů o 2 měsíce za rok; u žen o 4, resp. 6 měsíců za rok). V roce 2044 dojde ke sjednocení důchodového věku na jednotnou úroveň 67 let. Po roce 2044 bude věková hranice pro odchod do důchodů dále růst jednotným tempem o 2 měsíce za rok. Růst důchodového věku po roce 2044 je nastaven tak, aby co nejvíce odpovídal růstu očekávané doby dožití pro člověka v důchodovém věku. (MPSV, © 2012 b)

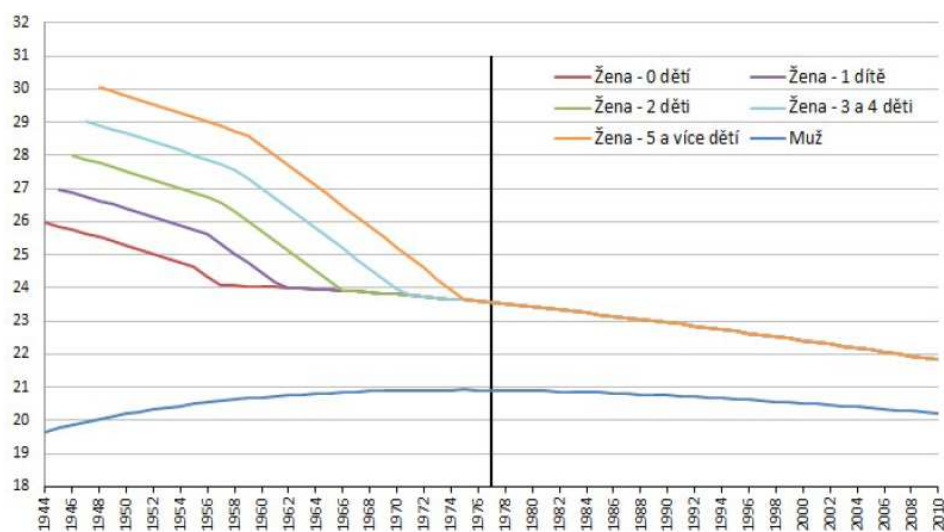
Graf 6 Důchodový věk podle data narození

Zdroj: MPSV, © 2012 b

Následující graf zobrazuje dobu, kterou průměrně stráví lidé v důchodu. Pro jednotlivé generace zůstane přibližně stejná a pohybuje se v rozmezí 20 – 21 let pro muže (s mírným klesajícím trendem), u žen dochází k postupnému poklesu až na úroveň 22 let, pro generaci narozenou v roce 2010. Mírný klesající trend u mladších generací je dán tím, že doba dožití se prodlužuje o něco málo pomaleji (přibližně 1,5 měsíce za rok) než se zvyšuje důchodový věk (2 měsíce za rok). Tento nesoulad se dá v budoucnu vyřešit například pozastavením zvyšování důchodového věku na určitou dobu, popřípadě zpomalením tempa zvyšování na 1 měsíc za rok. (MPSV, © 2012 b)

Graf 7 Naděje dožití v důchodovém věku podle data narození

Zdroj: MPSV, © 2012 b

3.3 Počet důchodců a poplatníků pojistného v ČR

Převážnou většinu důchodů u nás vyplácí ČSSZ. Stará se nejen o výplatu důchodů, ale také o výběr pojistného na sociální zabezpečení. Na jedné straně tak vybírá pojistné od plátců a na druhé straně vyplácí důchody. V následující tabulce může porovnat vývoj počtu poplatníků na počet důchodců od roku 2007. I z této tabulky je zřejmé, že dochází ke stárnutí české populace. V současné době připadá na jednoho důchodce 1,72 plátce pojistného. Nicméně tento poměr se zhoršuje a dle prognóz je očekávaná hodnota tohoto ukazatele v roce 2050 cca 1,2, nedojde-li k významným změnám parametrů systému. Při zachování úrovně tohoto poměru vytváří tato skutečnost tlak na dlouhodobou finanční udržitelnost.

Průměrná výše starobního důchodu činila k 31. 3. 2012 celkem 10 740 Kč, z toho u mužů 11 908 Kč a u žen 9 750 Kč. Průměrný věk penzistů pobírajících starobní důchod byl v 1. čtvrtletí tohoto roku 68,5 roku – muži 70, ženy 67 let. (MPSV, © 2012 i)

Tab. 7 Vývoj počtu důchodců a poplatníků

Rok	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Počet důchodců celkem	2 688 078	2 727 240	2 759 803	2 797 939	2 823 583	2 871 453
Počet starobních důchodců	1 997 503	2 034 881	2 071 269	2 225 908*)	2 266 348	2 340 218
Počet poplatníků pojistného	4 958 581	5 006 895	4 909 120	4 829 554	4 923 898	4 933 997
Počet poplatníků na jednoho důchodce	1,84	1,84	1,78	1,73	1,74	1,72
Počet poplatníků na 1 starobního důchodce	2,48	2,46	2,37	2,17*)	2,17	2,11

*) Od roku 2010 je z důvodu novely zákona o důchodovém pojištění navyšován počet starobních důchodců v souvislosti s přeměnou invalidních důchodů na starobní po dosažení věku 65 let, proto není možné porovnávat údaje s lety před touto změnou

Zdroj: MPSV, © 2012 i

4 ANALÝZA SCHVÁLENÉ DŮCHODOVÉ REFORMY V ČR

Lidé souhlasí, že je důchodová reforma potřeba, že musí proběhnout. Problém je, že se politici nedokáží shodnout na tom, jak má proběhnout. Každá strana chce něco jiného, trvá si na svém, což může mít negativní dopad na konečnou podobu reformy. Ideální řešení důchodů neexistuje. Kdyby existovalo, celý svět by prošel důchodovou reformou stejně. Existuje jen špatná a ještě horší řešení. Každé z nich má své klady a zápory, liší se hospodářským a demografickým vývojem. Existují tři základní, jednoduchá a vzájemně kombinovatelná řešení důchodové reformy: mohou se snížit důchody, může se zvýšit věk odchodu do důchodu a mohou se zvýšit odvody do systému.

Se schválením nového důchodového systému, účinného od 1. ledna 2013, se nabízí řada otázek, např. zda musí být důchodový systém reformován touto cestou, co komu přinese, jestli je skutečně nezbytné systém vůbec reformovat nebo jestli se nemůže stát schválená důchodová reforma největším finančním průšvihem posledních let. Odpovědi na tyto otázky můžeme nalézt pouze tehdy, jestliže porovnáme stávající stav se schválenou reformou.

Důchodový systém v ČR je v současné době složen ze dvou pilířů. První pilíř tvoří povinné, průběžně financované důchodové pojištění, tzn. PAYG (Pay-As-You-Go). Druhý pilíř tvoří dobrovolné soukromé penzijní připojištění se státním příspěvkem. Nynější druhý pilíř se po spuštění důchodové reformy už nebude jmenovat druhý, ale třetí. A druhý pilíř se nově zavede od 1. ledna 2013. Aby byl tento systém dlouhodobě stabilní, nesměl by se poměr mezi počtem důchodců a počtem lidí, kteří přispívají na důchodové pojištění zhoršovat. V posledních letech bohužel výrazně klesá porodnost, zvyšuje se úmrtnost ve vyšším věku a prodlužuje se střední délka života. Tento trend nepříznivě mění populační strukturu obyvatelstva.

Z tohoto důvodu nepřetržitě probíhá již od devadesátých let minulého století reforma důchodového systému. Během této doby došlo k mnoha parametrickým úpravám, díky kterým se v zásadě podařilo systém střednědobě stabilizovat. Pro dlouhodobou stabilizaci dostatečné předpoklady nicméně vytvořeny ani naplněny zcela nebyly. Další parametrické změny se uskutečnily během roku 2011 v souvislosti s nálezem Ústavního soudu uveřejněným pod č. 135/2010 Sb., který poukázal na příliš vysokou míru solidarity v základním důchodovém pojištění a s účinností od 30.9.2011 zrušil ustanovení § 15 ZDP. Bylo nutné přijmout novou právní úpravu pro stanovení výpočtového základu pro vyměňování důchodů. (MPSV, © 2012 d)

Sazba pojistného na sociální zabezpečení je dnes vyšší než v první polovině devadesátých let. Od roku 1993 do roku 1995 to bylo 27,2 %, do roku 2003 byla hodnota 26 % a nyní je pojistné na hodnotě 28 %, od roku 2008 je rovněž zaveden tzv. strop pojistného. V současné době je tedy sazba pojistného nejvyšší za posledních dvacet let, strop přináší výpadek menší než 1 % pojistné sazby a nemá velký vliv. Přesto není pojistné schopno pokrýt náklady důchodového systému. Nákladnost důchodového systému tedy průběžně narůstá z důvodů prodlužování průměrného věku dožití a nárůstu počtu důchodců v souladu s všeobecně známými demografickými trendy. (MPSV, © 2012 e)

Jedním ze základních důvodů, které vyvolávají potřebu reformy důchodového systému, je očekávaný demografický vývoj, který je spojen s trvalým poklesem měr úmrtnosti a tedy růstem střední délky života. Zjednodušeně lze říci, že čím později se jedinec narodil, tím vyššího se v průměru dožije věku. Na základě těchto důvodů by se současný důchodový systém během asi dvaceti let potýkal s vážnou nerovnováhou. Bez provedení potřebných změn by narostl deficit do 40 let na 5 % HDP. (MPSV, © 2012 e)

Principem celé důchodové reformy je motivovat občany k tomu, aby převzali větší díl odpovědnosti za kvalitu svého života v důchodovém věku.

4.1 Základní cíle důchodové reformy

Primárním cílem důchodové reformy je pomocí jednotlivých opatření zabezpečit dlouhodobý a finančně udržitelný důchodový systém pro budoucí generace. (tj. stav, kdy nenastává výrazná nerovnováha mezi příjmy a výdaji) při zajištění přiměřené výši důchodu, a to zejména v reakci na očekávaný demografický vývoj. K tomuto cíli výrazným způsobem přispívá tzv. malá důchodová reforma. (MPSV, © 2012 f)

Dalším cílem důchodové reformy je zastavení růstu deficitu veřejných prostředků na důchodovém účtu a stabilizovat současný systém důchodového pojištění.

Posledním cílem důchodové reformy je vytvoření podmínek pro vznik dobrovolného fondového penzijního spoření (tzv. opt-out). (MPSV, © 2012 f)

Cílem důchodové reformy není uspořít na důchodech vyplácených v průběžném systému, ale **rozložit rizika a umožnit lepší zhodnocení spoření na důchod**. Vytvoří se soustava s více pilíři, které budou účelně kombinovat solidární pojetí výplaty penzí s kapitálovými prvky spoření.

4.2 Legislativní proces důchodové reformy

V listopadu roku 2011 prosadila vládní koalice ODS, TOP 09 a VV důchodovou reformu, která zavádí dobrovolné spoření v nových penzijních fondech a současně mění i dosavadní systém penzijního připojištění se státním příspěvkem. Hlavní část reformy bude platit od 1.1.2013, koalice však připouští roční odklad. V červnu 2011 schválili poslanci první část reformy, která prodlužuje věk pro odchod do důchodu a částečně mění výši státního důchodu. Tato část změn platí již od 30.9.2011.

4.2.1 Zákon č. 426/2011 Sb., o důchodovém spoření

Zákon o důchodovém spoření prosadila vláda ve sněmovně 9.9.2011. Ze 147 přítomných poslanců hlasovalo 86 poslanců pro schválení, 61 proti. Pro schválení bylo potřeba 74 hlasů. Senát tento zákon 12.10.2011 zamítnul. Hlasování se účastnilo 54 senátorů, pro zamítnutí hlasovalo 36 z nich, proti bylo 8 senátorů. Pro zamítnutí by potřeba 30 hlasů. Poslanecká sněmovna Senát přehlasovala 6.11.2011 a setrvala na svém původním znění. Hlasovalo celkem 179 poslanců, pro schválení bylo potřeba 101 hlasů, 109 poslanců hlasovalo pro schválení, 70 hlasovalo proti. (Poslanecká sněmovna parlamentu ČR, © 2011 a, b; Senát parlamentu ČR, © 2011 a)

4.2.2 Zákon č. 427/2011 Sb., o doplňkovém penzijním spoření

Zákon o doplňkovém penzijním spoření nahradí současné penzijní připojištění se státním příspěvkem. Poslanci tento zákon schválili 9.9.2011 se stejným počtem hlasů jako u zákona o důchodovém spoření. Senát ho zamítnul 12.10.2011, pro zamítnutí hlasovalo 36 senátorů, pro hlasovalo 19. Vládní koalice ho stejně jako u důchodového spoření, navzdory Senátu 6.11.2011 znovu prosadila. Počet hlasů byl stejný jako u zákona o důchodovém spoření. (Poslanecká sněmovna parlamentu ČR, © 2011 a, b; Senát parlamentu ČR, © 2011 b)

4.2.3 Změny dalších zákonů

Kvůli penzijní reformě musel parlament schválit i změnu dalších zákonů. Tyto změny se týkají především podoby nových penzijních fondů. Tento „balíček změn“ prosadila koalice ve sněmovně dne 9.9.2011, hlasovalo pro něj 87 poslanců, 57 bylo proti. Senát 12.10.2011 návrh zamítnul, pro hlasovali 3 senátoři, proti 34. Stejně jako u předchozích zákonů, tak i v tomto případě sněmovna prosadila zákon 6.11.2011 znovu. Pro hlasovalo 107 poslanců,

proti hlasovalo 70 poslanců. (Poslanecká sněmovna parlamentu ČR, © 2011 a, b; Senát parlamentu ČR, © 2011 c)

4.3 Přínosy důchodové reformy

Důchodové reformě bývá vytýkáno, že je výhodná pouze pro mladé lidi s nadprůměrným příjmem a že všichni ostatní lidé budou na tyto bohatší lidi doplácet. Podle MPSV není tato skupina lidí jedinou, pro kterou bude důchodová reforma přínosem. Na svých webových stránkách uvádí přínosy důchodové reformy pro jednotlivé skupiny občanů.

- **Přínosy pro lidi ve věku do 45, případně 50 let: přínos okamžitě**

Druhý pilíř má podle MPSV přinést lidem možnost bezpečného spoření s velmi nízkými náklady. Poplatky bude regulovat stát a jejich výši bude také kontrolovat. Úspory účastníků II. pilíře budou penzijní společnosti automaticky 10 let před odchodem do důchodu převádět do konzervativního nebo vyváženého důchodového fondu s nízkým investičním rizikem. Důchodové spoření má ochránit před nekalými praktikami na finančním trhu. Nemělo by se jim stát, že při sjednání produktu na 20 až 30 let zaplatí hned na začátku náklady odpovídající celé době spoření, které by se jim při předčasném ukončení smlouvy nevrátily.

- **Přínosy pro lidi ve věku 45 až 55 let: přínos za 15 až 20 let**

Vytvoření II. pilíře má zpomalit nárůst státních výdajů na důchody. Účastníci II. pilíře by měli mít jako příjemci penzí podle MPSV větší jistotu, že vybrané pojistné pokryje požadavky na pravidelné valorizace jejich penzí.

- **Přínosy pro lidi s nižšími příjmy: přínos okamžitě**

Druhý pilíř splní požadavky Ústavního soudu na vyšší zásluhovost důchodů. Ten, kdo platí vyšší pojistné by měl mít nárok na vyšší důchod. U státních důchodů poskytovaných z I. pilíře nemusí být zásluhovost nadále podporována. Výpočet státního důchodu může zůstat velmi solidární i v budoucnu, kdy mohou být penze lidí s nízkým příjmem velmi blízké příjmu, který měli v době, kdy ještě pracovali. Účastníkům II. pilíře nebudou hrozit změny ve státních důchodech, které by je vedly k chudobě a závislosti na státních dávkách, jako je tomu v zemích, kde jsou rozdíly mezi důchody na rozdíl od České republiky veliké. I ve vyspělých zemích, jako je Švédsko, Německo, Francie, Rakousko nebo Dánskou jsou sámostatně žijící důchodci ohroženi chudobou přibližně v 15% případů, v ČR je to zatím jen z 6%.

- **Přínosy všem lidem, zejména občanům s nižšími příjmy: přínos okamžitý**

Vytvoření druhého pilíře by mělo pomoci k udržení nízkých úrokových sazeb dluhu ČR tím, že výdaje státu na výplaty státních důchodů v budoucnu dramaticky neporostou, a proto budou věřitelé půjčovat státu s nízkými úroky. Díky tomu bude snazší zachovat sociální dávky nebo dotace služeb využívaných hlavně občany s nižšími příjmy.

- **Přínosy všem lidem, zejména občané s nižšími příjmy: přínos v horizontu 20 a více let**

Druhý pilíř by měl vytvářet dodatečný zdroj příjmů seniorů nezávislý na výběru daní a pojistného. Zdroje z druhého pilíře by měly zastavit nebo minimálně výrazně zpomalit nárůst veřejných výdajů na výplaty důchodů. Nižší výdaje by pak měly pomoci k platbám státu na další veřejné služby jako např. školství, zdravotnictví, dlouhodobou péči, dotaci veřejné dopravy, čímž pomohou k zachování rovných šancí ve společnosti.

Zdroje z druhého pilíře k výplatě penzí by neměly být postiženy na rozdíl od prvního pilíře krátkodobým zvýšením nezaměstnanosti nebo snížením ekonomického růstu, protože budou výsledkem spoření za dlouhou dobu. (MPSV, © 2012 g)

- **Další přínosy důchodové reformy**
 - dlouhodobě udržitelný důchodový systém
 - dlouhodobě solidní úroveň důchodů
 - větší spravedlnost
 - důchody nebudou předmětem populismu
 - zvýšení osobní odpovědnosti a finanční gramotnosti
 - zabránění mezigeneračního konfliktu

4.4 Změny v důchodového systému v ČR platné od 1.1.2013

Vládou schválená důchodová reforma kopíruje současné evropské trendy. Český důchodový systém budou od příštího roku nově tvořit tři pilíře. I. pilíř bude tvořit stávající důchodový systém. II. pilíř právě vzniká a bude ho tvořit důchodové spoření. III. pilíř bude tvořit doplňkový, dobrovolný, příspěvkově definovaný, kapitálově financovaný pilíř dobrovolného penzijního spoření. Součástí doplňkového dobrovolného pilíře je také soukromé životní pojištění.

Vznik II. pilíře je spojen s tzv. **transformačními náklady**, které jsou vyvolány výpadkem části odvodů do I. pilíře z titulu jejich přesměrování do II. pilíře. Výpadek je obecně do-

časný, neboť je následně s odstupem 10 až 30 let podle věku účastníků II. pilíře kompenzován snížením na výdajové straně při krácení důchodů příjemců důchodů z II. pilíře. Transformační náklady budou pokryty zejména ze zdrojů plynoucích ze sjednocení sazeb DPH. Negativní dopad sjednocení sazeb DPH do cenové hladiny bude kompenzován jak standardními mechanismy (např. zvýšení důchodů či zvýšení životního minima), tak i ad hoc opatřeními, např. zvýšením slevy na dani na dítě.

4.5 I. pilíř – stávající důchodový systém

I. pilíř důchodového systému tvoří **povinné**, průběžně financované důchodové pojištění (je součástí sociálního pojištění), spravované státem. Důchody jsou vypláceny z příspěvků na sociální pojištění na základě solidarity mezi generacemi, tzn. že jsou důchody hrazeny z příspěvků těch, kteří pracují. Jejich důchody pak budou financovány z příspěvků dalších generací. Peníze, které se vyberou, se obratem vyplatí. Peníze se nikdy nekumulují, neinvestují, a tudíž neexistuje téměř žádná možnost je promrhat při nepovedené sázce na vývoj finančního trhu. Systém je založen na mezigenerační solidaritě. Výše důchodu nezávisí na objemu příspěvků, které každý v období svého produktivního věku skutečně odvedl.

Jedním z podstatných, přesto opomíjeným rysem průběžného systému je, že stát ručí za to, že důchodce svou penzi dostane. Neručí za to, jak bude vysoká, ale nějaká bude. Průběžný systém bude na rozdíl od jiných systémů fungovat vždy. Existuje pouze pravděpodobnost, že z něj budou vypláceny velmi nízké důchody.

Příjmy I. pilíře jsou dány hlavně třemi faktory: vývojem průměrné mzdy, vývojem pojistné sazby a počtem zaměstnaných osob. I pilíř důchodového systému je tedy ovlivňován růstem produktivity práce v ekonomice a demografickými faktory. Pokud by se dostatečně zvyšovala produktivita práce např. investicemi nebo technologickým vybavením, mohli bychom čistě hypoteticky systém financovat do nekonečna. Avšak vyšší mzdy v čase vedou k vyšší cenové hladině, tj. k inflaci. Proto se nemůžeme spoléhat na to, že vyšší produktivita práce systém vyléčí. Reálně (ve stálých cenách) výnosy ovlivňují hlavně demografické faktory, tj. míra porodnosti a migrace. Porodnost politici dlouhodobě ovlivnit neumí. Systém PAYG mohou politici zachránit pouze vyšší migrací. Z toho vyplývá, že příjmy do tohoto systému stát pod kontrolou nemá, naopak výši výdajů na výplatu důchodů může ovlivnit vzorcem pro výpočet důchodu a valorizacemi důchodů. V současnosti je valorizace v závislosti na inflaci povinná ze zákona.

Průběžný systém (PAYG) bude po reformě (od 1.1.2013) financován ze sociálního pojištění:

- **28% sazbou z hrubé mzdy těch, kdo nevstoupí do II. pilíře,**
- **25% sazbou z hrubé mzdy těch, kdo vstoupí do II. pilíře.**

Tyto peníze půjdou kompletně na výplatu stávajících důchodů, nikde se nic neukládá do budoucna. Po dosažení důchodového věku bude stát vyplácet důchody podle aktuálně platných výměrů. Vyplácení důchodu skončí úmrtím pojištěnce. Pokud pojištěnec zemře před důchodem, nic se nedědí, naspořené peníze v I. pilíři nejsou předmětem dědictví.

System bude i nadále pokračovat a zůstane hlavním zdrojem pro výplatu penzí. (Penzijní fond České pojišťovny, © 2011)

Jestliže bude průběžný systém generovat deficit, musí se výhledově změnit parametry systému, ale nemůžeme tvrdit, že jeho myšlenka je už nefunkční.

4.6 II. pilíř – důchodové spoření

Důchodové spoření upravuje zákon č. 426/2011 Sb., o důchodovém spoření, který nabývá účinnosti 1.1.2013. Schválený systém důchodového spoření je obecně označován jako dobrovolný. Podle mého názoru je přesnější tento systém označit za povinný s dobrovolným vstupem. Rozhodnutí o účasti bude ponecháno plně na každém člověku.

Důchodovým spořením se podle tohoto zákona rozumí shromažďování a umístování prostředků účastníka důchodového spoření do důchodových fondů obhospodařovaných penzijními společnostmi a převod prostředků účastníka.

4.6.1 Účast v důchodovém spoření

Účastníkem II. pilíře mohou být osoby starší 18-ti let, pokud se rozhodnou uzavřít s penzijní společností smlouvu o důchodovém spoření nejpozději do konce kalendářního roku, ve kterém dosáhnou věku 35 let. Lidé starší 35 let mají na volbu omezený čas. O tom, jestli vstoupí nebo nevstoupí do II. pilíře se musí rozhodnout nejpozději do 30.6.2013. Uvedené pravidlo platí pro ty, kteří budou v lednu 2013 aktivní na trhu práce, resp. budou platit nebo za ně bude zaměstnavatel odvádět pojistné na důchodové pojištění. I když nebude v některých případech tento předpoklad naplněn, například u rodičů na rodičovské dovolené nebo osob pracujících v zahraničí, nebude uplynutí lhůty 6 měsíců diskvalifikovat tyto osoby z účasti. (MPSV, © 2012 b; Zákon č. 426/2011 Sb., § 1 - 2)

Účast na důchodovém spoření vzniká první registrací smlouvy o důchodovém spoření mezi fyzickou osobou a penzijní společností v Centrálním registru smluv²¹. Penzijní společnost nesmí odmítnout uzavřít smlouvu, jestliže splňuje výše uvedené podmínky. Volba každého člověka bude do budoucna závazná. Rozhodnutí bude nevratné, ze systému nepůjde až do odchodu do důchodu nikdy vystoupit. Penzijní společnost má ze zákona povinnost neprodleně předat jedno vyhotovení smlouvy o důchodovém spoření správci CRS. Od smlouvy zaregistrované v CRS nemůže odstoupit ani penzijní společnost, ani účastník, nelze ji vypovědět ani uzavřít dohodu o jejím skončení. Výjimkou je výpověď účastníka za účelem převodu peněžních prostředků k jiné penzijní společnosti. Kopii smlouvy o důchodovém spoření má podle zákona povinnost předat zaměstnanec svému zaměstnavateli, ten však nesmí svého zaměstnance při výběru penzijní společnosti nijak ovlivňovat. Osoby, kterým byl přiznaný starobní důchod podle zákona o důchodovém pojištění, nemají nárok být účastníky II. pilíře.

Účast na důchodovém spoření zaniká dnem úmrtí účastníka nebo dnem registrace pojistné smlouvy o pojištění důchodu uzavřené mezi účastníkem a pojišťovnou. (Zákon č. 426/2011 Sb., § 4 – 10, § 12)

4.6.2 Pojistné a jeho placení

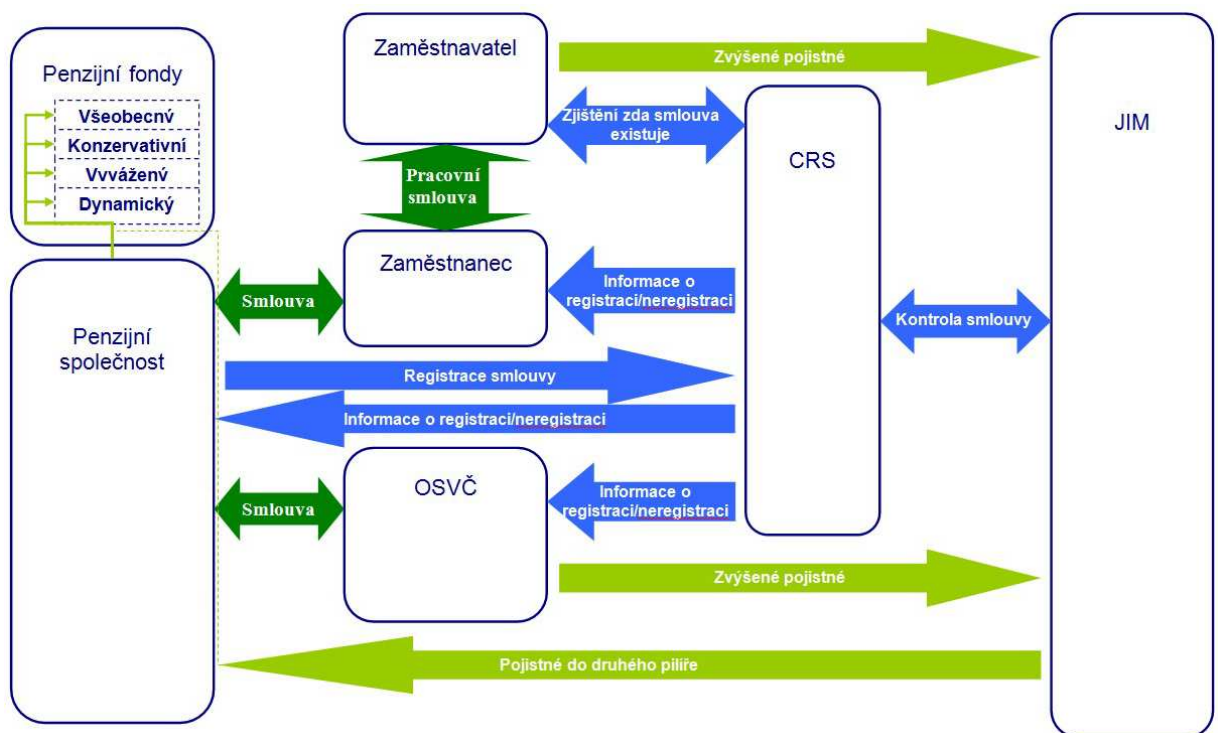
Reforma umožní lidem dobrovolně zhodnotit své prostředky na osobním účtu vedeném penzijní společností místo toho, aby je všechny nechali státu pro průběžné vyplácení penzí současným důchodcům. Podpisem smlouvy o důchodovém spoření se účastník zaváže k tomu, že po zbytek své pracovní kariéry bude část jeho pojistného odváděna do soukromě spravovaného fondu. Lidé, kteří se rozhodnou pro vstup do II. pilíře, budou v součtu platit o 2 % více z hrubé mzdy než doposud, zato ale budou mít o něco vyšší důchod. Dnes odvádíme do průběžného systému na státní důchody 28 % hrubé mzdy. Vstupem do II. pilíře se bude odvádět do průběžného systému jen 25 % s tím, že zbývající 3% z hrubé

²¹ CRS je nově zřízený informační systém veřejné správy, jeho správcem a provozovatelem je Generální finanční ředitelství. Evidují se v něm údaje o účasti fyzických osob na důchodovém spoření, penzijních společnostech na důchodovém spoření a pojišťoven na důchodovém spoření. Poskytuje ČSSZ a dalším ministerstvům údaje, které v centrálním registru smluv vede. Správce CRS poskytuje ČNB údaje pro potřebu výkonu dohledu v oblasti důchodového spoření. CRS poskytuje informace pojišťovně, která s účastníkem uzavřela pojistnou smlouvu o pojištění důchodu.

mzdy plus další 2% pošleme do vybraného penzijního fondu na svůj účet. (MPSV, © 2012 b)

CRS poskytne údaje orgánům finanční správy, které odvedené pojistné rozdělí mezi základní důchodové pojištění v I. pilíři a mezi II. pilíř a v rámci II. pilíře i mezi jednotlivé penzijní společnosti. Ty je poté přiřadí na individuální účty účastníků v jednotlivých důchodových fondech. Následující obrázek zobrazuje vztahy mezi jednotlivými subjekty v průběhu spořicí fáze, od vstupu do II. pilíře, až po dosažení důchodového věku. (MPSV, © 2012 b)

Obr. 8 Vztahy mezi jednotlivými subjekty v průběhu spořicí fáze ve II. pilíři

Zdroj: MPSV, © 2012 b

4.6.3 Strategie spoření

Účastník si určí strategii spoření ve smlouvě o důchodovém spoření. Penzijní společnosti budou podle zákona nabízet čtyři důchodové fondy, lišící se svým výnosově-rizikovým profilem. Účastník pak bude mít možnost vybrat si mezi těmito čtyřmi druhy povinných důchodových fondů – dynamickým, vyváženým, konzervativním a fondem státních dluhopisů, a to podle toho, v jaké fázi životního cyklu se člověk nachází a jaký je jeho vztah k riziku. Dá se říci, že pro kratší dobu účasti ve druhém spořicí pilíři (do 10 let) je vhodná

konzervativnější strategie a pro mladší účastníky dynamická nebo vyvážená. Hlavní rozdíl mezi jednotlivými fondy bude v zákonem stanovených investičních limitech. Například nejméně rizikový fond státních dluhopisů bude investovat výhradně do dluhopisů a jiných dluhových instrumentů vydaných ČR nebo ČNB, států OECD s ratingem patřícím mezi 5 nejvyšších ratingových kategorií nebo významných nadnárodních institucí. Naopak dynamický fond bude muset do obdobných nástrojů muset investovat pouze 20 % hodnoty svého majetku. (MPSV, © 2012 b; (Zákon č. 426/2011 Sb., § 43, 46 - 49)

Fondy s vyšším potenciálem přinést svým účastníkům vyšší zhodnocení, budou typické vyšší mírou rizika, kdy může v poměrně krátkém čase dojít k výraznému poklesu tržní hodnoty aktiv ve fondu. I proto přináší zákon o důchodovém spoření jakousi bezpečnostní pojistku, aby nepříznivým vývojem nebyli ovlivněni účastníci, kteří už budou velmi blízko důchodovému věku. Ti totiž nebudou mít dostatek času počkat na zlepšení tržních podmínek a smazání ztrát. Podle zákona bude v posledních deseti letech před dosažením důchodového věku docházet k postupnému přechodu z rizikových do bezpečnějších fondů, pokud účastník svým výslovným přáním tento přechod neodmítne. (MPSV, © 2012 b; (Zákon č. 426/2011 Sb., § 43, 46 - 49)

4.6.4 Úplata penzijní společnosti

Penzijní společnosti budou mít nárok na úplatu hrazenou z majetku provádět správu aktiv za úplatu, kterou si budou stanovovat pro jednotlivé důchodové fondy, a to ve formě úplaty za správu aktiv a úplaty za zhodnocování majetku. Maximální výše úplaty za správu aktiv je regulována zákonem o důchodovém spoření. Penzijní společnost bude moci požadovat úplatu nejvýše:

- 0,3 % z objemu aktiv v důchodovém fondu státních dluhopisů
- 0,4 % z objemu aktiv v konzervativním důchodovém fondu
- 0,5 % z objemu aktiv ve vyváženém důchodovém fondu
- 0,6 % z objemu aktiv dynamického důchodového fondu

Úplata za zhodnocování majetku by měla penzijní společnosti motivovat k dosahování co nejlepších výsledků. Půjde o maximálně 10 % podíl na výnosu, kterého fond dosáhne. Aby nedocházelo k manipulaci s výsledky a přelévání výnosů, za účelem maximalizace této úplaty, bude tento poplatek odváděn pouze z rozdílu mezi průměrnou hodnotou, připadající

na jeden podíl ve fondu, v posledním roce a nejlepší průměrnou hodnotou dosaženou v letech předchozích. (MPSV, © 2012 b; Zákon č. 426/2011 Sb., § 32)

4.6.5 Penzijní společnosti

Prostředky na individuálních penzijních účtech budou spravovat penzijní společnosti. Vzniknou transformací ze stávajících penzijních fondů, u kterých se majetek účastníků oddělí od majetku akcionářů. Budou také muset požádat o rozšíření licence pro II. důchodový pilíř a zároveň splnit náročnější požadavky na kapitál a systém řízení investic.

Založit novou penzijní společnost bude moci i jakýkoliv nový zájemce, pokud splní zákonné požadavky, které jsou stanoveny v zákoně o důchodovém spoření. Penzijní společnosti povinně nabídnou čtyři investiční profily včetně fondu investujícího výhradně do státních dluhopisů ČR a vybraných stabilních zemí pro občany preferující vysokou míru jistoty před vyšším zhodnocením. (MPSV, © 2012 h)

Prostředky ve fondech II. pilíře budou přísně odděleny od majetku správce, tj. od penzijní společnosti. Správce s majetkem účastníků také nemůže sám disponovat. Veškeré operace s penězi a cennými papíry účastníků bude provádět na pokyn správce depozitář, tj. banka, která má veškeré prostředky v úschově. Depozitář každou transakci prověří, zda je v souladu se zákonem a za účinnou kontrolu odpovídá svým majetkem. Na správce i depozitáře navíc bude dohlížet Česká národní banka. Bude tedy uplatněn velmi bezpečný princip a zneužití prostředků je prakticky vyloučeno. (MPSV, © 2012 h; Zákon č. 426/2011 Sb., § 42, odst. 3)

4.6.6 Nárok na dávky

Čerpání naspořených prostředků může být zahájeno od okamžiku, kdy vznikne účastníkovi zákonný nárok na důchod ze základního důchodového pojištění. V případě, že se účastník II. pilíře rozhodne čerpat dávky z tohoto systému, musí nejprve (nebyl-li mu přiznán již dříve) požádat o přiznání starobního důchodu ze základního důchodového pojištění. Po jeho přiznání uzavře smlouvu o pojištění důchodu s životní pojišťovnou. Životní pojišťovna nesmí odmítnout uzavřít smlouvu. (MPSV, © 2012 h)

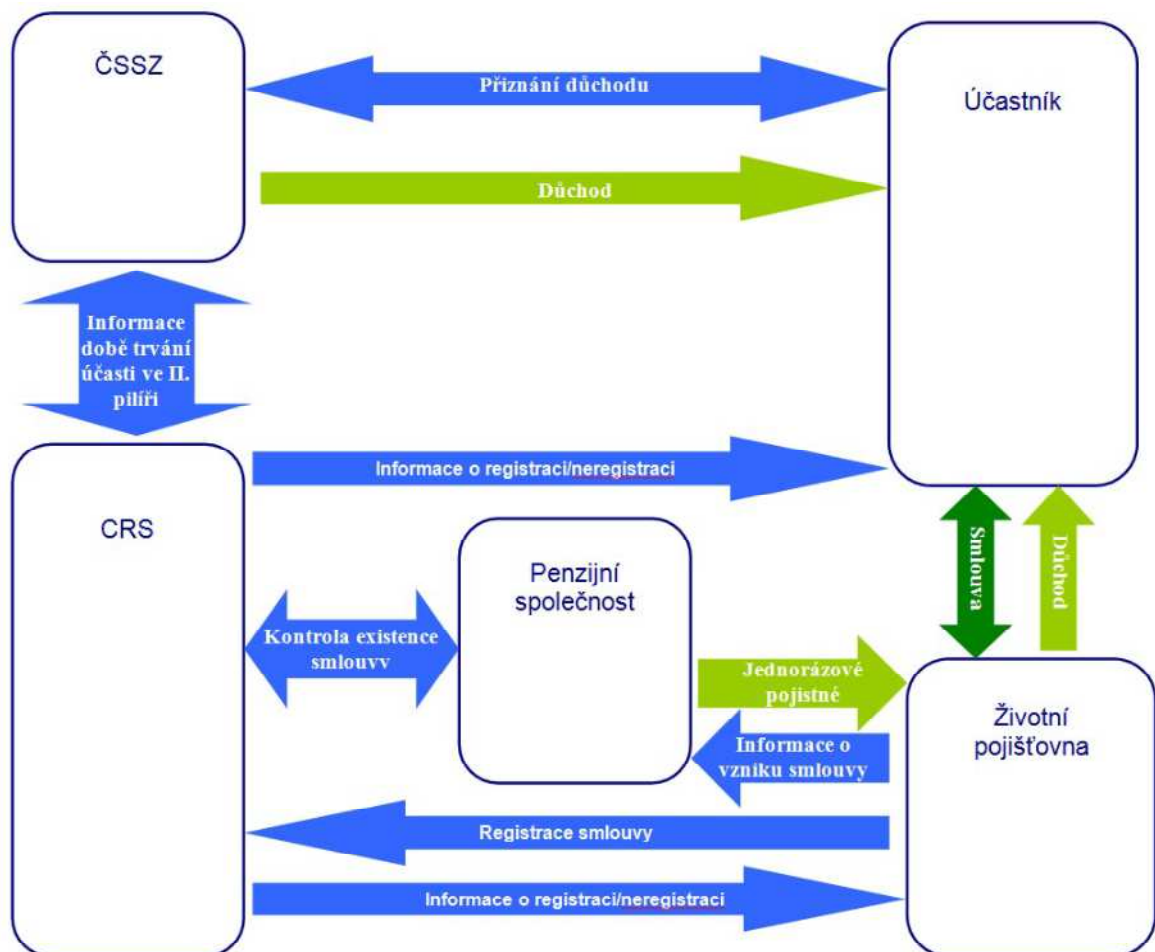
Příjemcům penze z II. pilíře budou vypláceny buď formou doživotní penze (po smrti příjemce výplata skončí), nebo doživotní penzí se sjednanou pozůstalostní penzí na 3 roky, tzn. že v případě úmrtí příjemce je penze vyplácena pozůstalým ve stejné výši. Třetí možností je vyplácení formou renty po dobu minimálně 20 let. Poslední možností výplaty je

sirotčí důchod na dobu 5 let. V tomto případě, pokud by příjemce v průběhu čerpání zemřel, výplata pokračuje po zbytek doby formou pozůstalostní penze ve stejné výši. To jsou způsoby čerpání naspořených prostředků.

Jestliže účastník II. pilíře zemře v průběhu spořicí fáze – tedy před tím, než začne ze systému čerpat – stávají se naspořené prostředky součástí dědického řízení a nepropadají státu. (Zákon č. 426/2011 Sb., § 18 - 20)

Následující obrázek zobrazuje vztahy mezi jednotlivými subjekty v průběhu výplatní fáze.

Obr. 9 Vztahy mezi jednotlivými subjekty v průběhu výplatní fáze ve II. pilíři

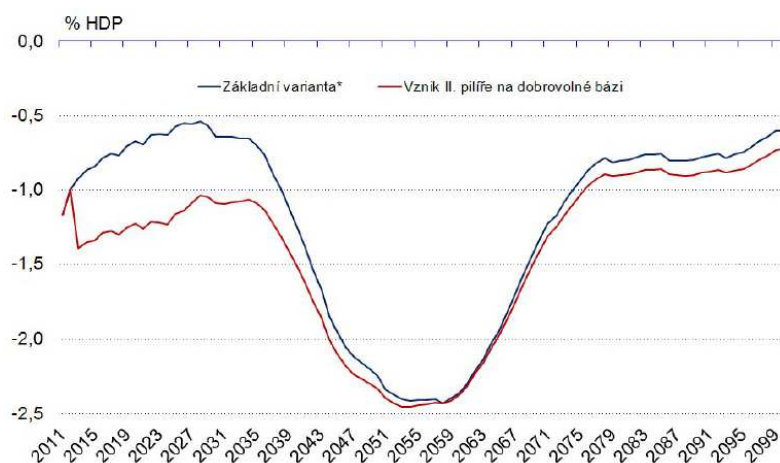
Zdroj: MPSV, © 2012 b

4.6.7 Dopady zavedení II. pilíře

Za předpokladu 50 % účasti lidí s nejvyššími příjmy, nebude mít vznik druhého pilíře důchodového pojištění významné finanční dopady na bilanci základního důchodového pojiš-

tění. Ve srovnání se současným stavem, po zavedení změn souvisejících s nálezem Ústavního soudu, dojde k mírnému zhoršení bilance. Z počátku vyvolá zavedení druhého pilíře dodatečný deficit ve výši cca. 0,5 % HDP ročně, v dlouhém období pak ne více než 0,2 % HDP ročně, jak je naznačeno v následujícím grafu. Celkově zůstane bilance v celém projektovaném období deficitní okolo 1 % HDP. Pouze v nejkritičtějších letech mezi roky 2046 – 2066 překročí deficit 2 % HDP. (Zdroj: MPSV, © 2012 b)

Graf 8 Vývoj bilance důchodového systému

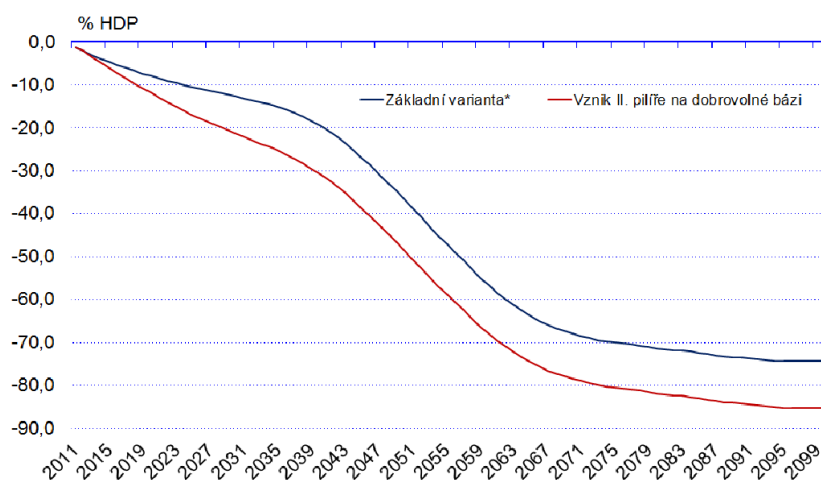

Pozn. základní varianta zahrnuje opatření související s řešením nálezu Ústavního soudu

Zdroj: MPSV, © 2012 b

Následující graf ukazuje kumulované dodatečné náklady, které přesáhnou v dlouhém období 10% HDP.

Graf 9 Bilance důchodového systému – kumulovaný stav

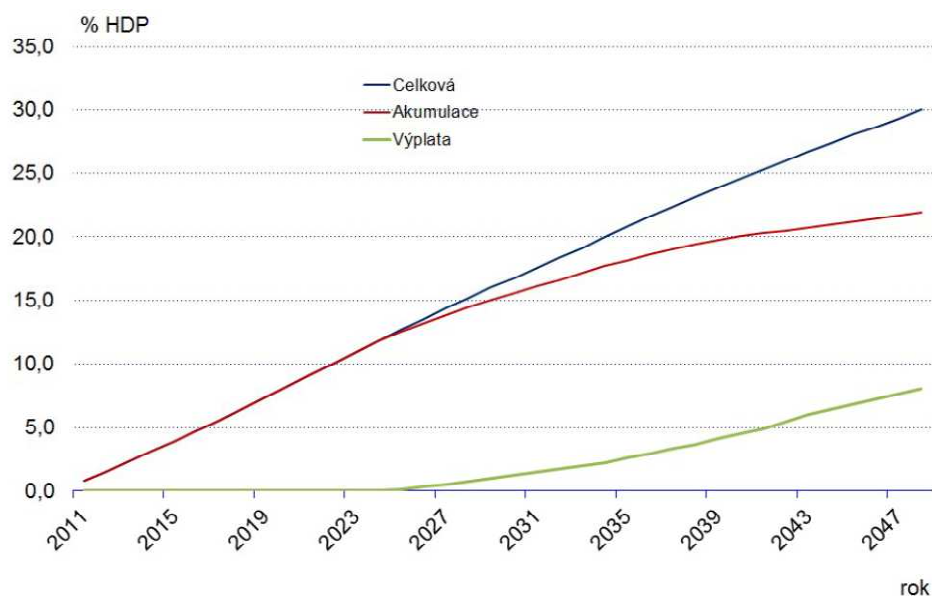

Pozn. základní varianta zahrnuje opatření související s řešením nálezu Ústavního soudu

Zdroj: MPSV, © 2012 b

Poslední graf porovnává celkovou hodnotu aktiv naspořených a vyplácených v rámci druhého pilíře v průběhu následujících 40 let. V počátečních letech fungování druhého pilíře budou prostředky účastníků na účtech penzijních společností lineárně růst, přičemž tempo růstu začne postupně zpomalovat vlivem maturace systému, spojeného se zvyšováním objemu důchodů vyplácených v rámci druhého pilíře. Do roku 2050 by se měl objem naspořených aktiv přiblížit 25 % HDP a objem vyplácených prostředků 10 % HDP.

Graf 10 Hodnota aktiv ve II. pilíři

Zdroj: MPSV, © 2012 b

4.7 Porovnání I. a II. pilíře

Následující tabulka porovnává základní odlišnosti I. a II. pilíře důchodového systému.

Tab. 8 Odlišnosti I. a II. pilíře

	Účast v I. pilíři	Účast ve II. pilíři
měsíční zatížení		
3% z hrubé mzdy	Peníze jdou do průběžného systému.	Peníze se převádí na důchodový účet pojistníka vedený u penzijního fondu.
2% z hrubé mzdy	Peníze se mohou spořit kamkoliv, nespořit nebo utratit.	Peníze se musí převést na důchodový účet pojistníka vedený u penzijního fondu.

možnosti volby a dědictví		
volba při vyplácení důchodu	Vždy je vyplácen doživotní důchod.	Volí se mezi doživotním důchodem nebo důchodem na dobu 20. let.
volba v případě úmrtí před čerpáním důchodu	Peníze zůstávají v průběžném systému.	Peníze ve výši 3% hrubé mzdy jsou předmětem dědického řízení.
úmrtí v době čerpání důchodu	Peníze se nedědí.	V případě doživotního důchodu se nedědí, v případě důchodu na 20 let se dědí.
riziko		
riziko inflace	Odstraňuje se valorizací důchodů.	Vyšší inflace znamená vyšší úrokové sazby a vyšší výnosy.
riziko kapitálových trhů	Neexistuje.	Existuje. Vždy může nastat nějaká nová situace, která ještě nenastala.
riziko dožívání se vyššího věku	Riziko poklesu důchodu.	Riziko nižší renty.
riziko stárnutí populace	Riziko poklesu důchodu.	Důchod z fondů neklesá.
riziko poklesu důchodů	Důchody se mohou měnit (snižovat), např. v Řecku.	Fondy jsou proti poklesu penzí imunní.
riziko změny systému	Pravidla se mohou měnit.	Pravidla se mohou měnit.
riziko zrušení	Nezruší se, může být měněn.	Může se zrušit. Účastníci by pravděpodobně o své peníze nepřišli.
riziko změny rozhodnutí	Pokud nevstoupím do 35 let, nemohu to změnit.	Pokud vstoupím, nemohu to změnit.

Zdroj: vlastní zpracování

Pro spoření na důchod ve druhém pilíři jsou klíčové především dva parametry, a to kolik let lidem zbývá do přiznání starobního důchodu a jaký mají vztah k riziku. Obecně mohou generacím dvacetiletých a třicetiletých doporučit rizikovější investice, které by měly přinést vyšší výnosy a v dlouhém horizontu mohou eliminovat případné propady trhu. Dovedu si však představit, že část lidí se i v této věkové kategorii obává rizika a dá přednost konzervativní strategii, která zajišťuje reálnou hodnotu úspor, tedy zhodnocení na úrovni inflace.

Pro věkovou skupinu čtyřicetiletých lidí doporučuji rizikovější investice s konzervativním přístupem, tj. s vyváženou strategií, protože riziko krátkodobého výkyvu trhu je velké a může negativně ovlivnit výši naspořených prostředků. Z tohoto důvodu je v zákoně zabu-

dován tzv. autopilot²², který bude s přibližujícím se věkem odchodu do penze přesouvat úspory klientů do konzervativního fondu, s možností ponechání prostředků v rizikovějším profilu pouze na základě požadavku klientů. Úspory na důchod by měly být diverzifikovány, při vyšším objemu úspor lze samozřejmě provést diverzifikaci efektivněji.

4.8 III. pilíř – doplňkové penzijní spoření

Doplňkové penzijní spoření upravuje zákon č. 427/2011 Sb., o doplňkovém penzijním spoření, který nabývá účinnosti dne 1. ledna 2013. Důchodová reforma mění systém penzijního připojištění. Bude motivovat vyšším státním příspěvkem k větším úsporám a umožní při změně smlouvy různé formy investování prostředků.

Problémem penzijního připojištění je nízký průměrný měsíční vklad občanů. V současnosti je penzijní připojištění sice s každoroční garancí, ale s nízkými výnosy vhodné zejména pro občany v předdůchodovém věku. Povinnost „nemít ztrátu“ vede penzijní fondy k velmi obezřetné investiční strategii s maximálním vyhýbáním se riziku. V současnosti tak investují penzijní fondy přibližně 95% aktiv do velmi bezpečných instrumentů, tj. do státních dluhopisů. Investice do akcií jsou spíše sporadické. A protože podle magického trojúhelníku platí, že za nižší riziko se platí nižším výnosem, mají také penzijní fondy výnos jen o trochu vyšší, než je inflace. Za velký nedostatek penzijního připojištění vnímám to, že v něm není oddělen majetek účastníků od majetku akcionářů. To by byl velký problém při prohlášení konkursu na penzijní fond. Jako další problém vnímám to, že zákon nereguluje výši nákladů. Největší nevýhodou je, že jsou peníze v rámci penzijního připojištění dlouhodobě blokovány. Pokud by účastník vypověděl smlouvu, přišel by o každoroční státní podporu ve formě příspěvku. Problém je, že nikdy nemáme jistotu, že stát bude nadále podporovat penzijní připojištění nebo spoření státním příspěvkem. Reforma má za úkol vytvořit z penzijního připojištění atraktivní finanční nástroj také pro mladší ročníky.

Doplňkovým penzijním spořením se podle zákona o doplňkovém penzijním spoření rozumí shromažďování a umístování prostředků od účastníků doplňkového penzijního spoření, příspěvků placených za účastníka jeho zaměstnavatelem a státních příspěvků do účastnických fondů obhospodařovaných penzijní společnostmi a vyplácení dávek z doplňkového

²² Zákon č. 426/2011 Sb., § 11

penzijního spoření, jehož účelem je zabezpečit doplňkový příjem účastníka ve stáří nebo invaliditě.

4.8.1 Účast v doplňkovém penzijním spoření

Stejně jako u penzijního připojištění může být účastníkem penzijního spoření fyzická osoba starší 18-ti let, která uzavře s penzijní společností smlouvu o doplňkovém penzijním spoření. Za určitých podmínek je z něj možné kdykoliv vystoupit.

Současní účastníci penzijního připojištění a dále ti lidé, kteří do něho vstoupí do konce listopadu 2012, navíc získají jednu důležitou výhodu. Automaticky se stanou účastníky tzv. transformovaného fondu, pro něž zůstane zachována, kromě ostatních výhod, navíc dnešní garance kladného, resp. nezáporného výnosu v každém roce. Současně budou mít kdykoli možnost přestoupit do jiného fondu s rizikovějším profilem dávajícím naději vyššího výnosu, ovšem bez garance. Z těchto všech důvodů vnímám budoucí III. pilíř jako jeden z nejatraktivnějších finančních produktů na trhu.

Do III. pilíře si platí lidé dobrovolně nad rámec své mzdy, a proto mají také volbu, jak naložit se svými příspěvky. Například mohou přerušit placení, mohou snížit příspěvek, mohou prostředky předčasně vybrat nebo je mohou vybrat jednorázově. Není tak zdaleka zaručeno, že budou mít z III. pilíře dlouhodobou penzi.

4.8.2 Transformace penzijních fondů do penzijních společností

Stávající penzijní fondy budou v příštím roce transformovány do penzijních společností takovým způsobem, že dojde k oddělení majetku účastníků (který bude vyčleněn do transformovaného fondu) od majetku akcionářů, v penzijní společnosti. Tímto se posílí bezpečnost. Do transformovaného fondu již nebude možné vstoupit, což znamená, že počet účastníků v něm bude s časem logicky klesat. Část účastníků z něho přejde do nových účastnických fondů, které budou založeny penzijními společnostmi, další postupně splní podmínky pro výplatu starobní penze a budou ji čerpat, buď formou doživotní penze nebo jednorázovým vyrovnáním.

Účastnické fondy budou nabízet různé investiční strategie. Na rozdíl od stávajícího systému penzijního připojištění tak budou moci účastníci ovlivnit způsob nakládání se svými úsporami. Každá penzijní společnost bude spravovat povinný konzervativní fond a další fondy nabízející různý poměr možného výnosu a rizika.

Především v prvním roce fungování transformovaných penzijních společností převáží výhody transformovaného fondu nad případnými vyššími výnosy nových účastnických fondů. Část účastníků nejspíš bude sledovat úroveň výnosů nových účastnických fondů a o přesunu svých prostředků z transformovaných fondů se rozhodne až v dalších letech. Nicméně si myslím, že zájem lidí o nové účastnické fondy bude veliký. Budoucí třetí pilíř vnímám jako nejatraktivnější finanční produkt, a to díky zachování možnosti získat příspěvek zaměstnavatele, díky zvýšení státního příspěvku, daňovým výhodám, velmi nízkým poplatkům za správu prostředků a možnosti výběru z více investičních profilů. Doplňkové penzijní spoření by tak mělo být jedním z klíčových produktů dlouhodobého spoření na penzi pro každého občana.

4.8.3 Státní příspěvky a daňové zvýhodnění

Jedním z důležitých cílů penzijní reformy je motivovat občany k tomu, aby méně spoléhali na stát a více si sami spořili na své stáří. Tomu odpovídá i nové nastavení státních příspěvků a daňových úlev. Nové podmínky zvyšují státní podporu až na 230 Kč měsíčně. Podmínkou pro její získání je měsíční příspěvek v minimální výši 1 000 Kč měsíčně. Od této hranice až do 2 000 Kč měsíčně může uplatnit občan také daňové odpočty u daně z příjmů, které mohou dosáhnout částky až 12 000 Kč ročně.

Častým zaměstnaneckým benefitem je příspěvek od zaměstnavatele. Pro zaměstnavatele jde o levnější variantu „zvýšení mzdy“. Příspěvky na penzijní spoření si může zaměstnavatel daňově odečítat, zatímco zvýšení hrubé mzdy o částku 1 000 Kč by při nynější legislativě znamenalo zvýšení jeho mzdových nákladů o 1 340 Kč, protože musí za svého zaměstnance odvést 34 % z jeho hrubé mzdy na povinném pojistném.

Kompletní přehled zvýhodnění nabízí následující tabulka:

Tab. 9 Porovnání státního příspěvku a snížení daňového základu

Měsíční příspěvek účastníka	Státní příspěvek		Snížení daňového základu	
	do 31.12.2012	od 1.1.2013	před reformou	od 1.1.2013
100 Kč	50 Kč	0 Kč	0 Kč	0 Kč
200 Kč	90 Kč	0 Kč	0 Kč	0 Kč
300 Kč	120 Kč	90 Kč	0 Kč	0 Kč
400 Kč	140 Kč	110 Kč	0 Kč	0 Kč
500 Kč	150 Kč	130 Kč	0 Kč	0 Kč
600 Kč	150 Kč	150 Kč	1 200 Kč	0 Kč
700 Kč	150 Kč	170 Kč	1 200 Kč	0 Kč
800 Kč	150 Kč	190 Kč	3 600 Kč	0 Kč
900 Kč	150 Kč	210 Kč	3 600 Kč	0 Kč
1 000 Kč	150 Kč	230 Kč	6 000 Kč	0 Kč
1 500 Kč	150 Kč	230 Kč	12 000 Kč	6 000 Kč
1 600 Kč	150 Kč	230 Kč	12 000 Kč	7 200 Kč
1 800 Kč	150 Kč	230 Kč	12 000 Kč	9 600 Kč
2 000 Kč	150 Kč	230 Kč	12 000 Kč	12 000 Kč

Zdroj: vlastní zpracování

5 MODELOVÉ SITUACE NA ZÁKLADĚ ZMĚN DŮCHODOVÉHO SYSTÉMU K 1.1.2013

Otázkou, zda se zapojit nebo nezapojit do druhého pilíře důchodové reformy se musí zabývat všichni pracující lidé, kteří nepobírají starobní důchod. Nejvíce aktuální je pro občany starší 35 let a pro ty, kteří tohoto věku dosáhnou v příštím roce. Ti se musí rozhodnout nejpozději do 30. června.2013. Rozhodnout se musí všichni lidé, kteří zatím neodešli do starobního důchodu.

Pro snadnější porovnání a rozhodnutí, zda se účastnit nebo neúčastnit důchodové reformy vstoupením do II. pilíře, jsem zpracovala pro věkovou kategorii 20, 30, 40 a 50 let tři různé varianty, podle předpokládaného výnosu penzijního fondu. Pesimistická varianta počítá s předpokládaným výnosem penzijního fondu ve výši 1,5%, optimistická varianta uvažuje předpokládaný výnos 5,5% a v realistické variantě je odhadnutý výnos fondu ve výši 3,5%.

Pro správnou volbu je velmi důležitý přístup k riziku. Podle něj se určuje strategie investování. Obecně platí, že na dobu spoření delší než 10 let se doporučuje dynamická strategie. Ne každý člověk dokáže žít s představou, že přijde o své úspory. Pro takové lidi je lepší zvolit konzervativní strategii, která je bezpečnější, ale neslibuje tak vysoký zisk.

Následující modelové situace jsou vypracovány pomocí kalkulačky²³ dostupné na webových stránkách MPSV. Poskytují orientační výpočet budoucího důchodu s cílem porovnat výši důchodu účastníků, kteří se zapojí nebo nezapojí do II. pilíře. Na základě vypracovaných tabulek získáme ucelený přehled, pro koho a za jakých podmínek je výhodná účast ve II. pilíři.

Hlavními kritérii jsou věk a příjem. Z těchto údajů vyplývá důchodový věk, doba pojištění a objem peněžních vkladů. Čím větší budou vklady a čím delší bude doba spoření, tím můžeme očekávat vyšší budoucí důchod. Výše státního důchodu je závislá na příjmech v jednotlivých letech a na odpracovaných letech. Sestavené modely počítají se stejným příjmem po celý život, což se může přihodit málokomu z nás.

Předpokládaný budoucí měsíční důchod je přepočítaný na současné hodnoty tak, aby výsledná penze odpovídala současným hodnotám a mzdám.

²³ <http://duchodovakalkulacka.mpsv.cz/www/>

Opt-out, neboli vyvázání se z nějaké povinnosti se v souvislosti s důchodovou reformou používá v situaci, kdy člověk vstoupí do II. pilíře a vyváže se z povinnosti odvádět celých 28% z hrubé mzdy do průběžného důchodového systému. Namísto toho bude odvádět jen 25% a dalších 5% bude muset posílat do penzijní společnosti na vlastní důchodový účet.

Fondová složka představuje předpokládaný výnos ze 3% hrubé mzdy, tzn. z průměrovaného povinného pojistného. V tabulce není započítán předpokládaný výnos fondové složky ve výši 2% hrubé mzdy, která si zaměstnanci musí spořit navíc v případě, že vstoupí do II. pilíře. Důvodem je, že tato 2% si může spořit každý občan, i když zůstane v I. pilíři. Výnos penzijního fondu je v nominálních hodnotách, bez započtení inflace. Kalkulačka MPSV, ze které jsem při tvorbě modelů vycházela, je optimistická. V žádném případě (ani v nejhorší variantě) nepočítá dlouhodobě se ztrátou. Nejnižší výnos, který připouští je 1,5% ročně. Předpokládaný výnos penzijního fondu není garantovaný, a proto v některých letech může dosahovat ztráty. S tím musí každý občan počítat.

V jednotlivých variantách je hranice výhodnosti označena barevně.

5.1 Model: věk 20 let

Pohlaví: muž

Důchodový věk: 69 let a 6 měsíců

Rok narození: 1992

Doba pojištění: 49 let

Nynější věk: 20 let

Doba spoření: 49 let

Tab. 10 Model pro věk 20 let

Hrubá mzda	Státní důchod z I. pilíře (z 28% VZ)	Státní důchod z II. pilíře									
		Státní důchod při opt-out (z 25% VZ)	Pesimistická varianta předpokládaný výnos fondu 1,5%			Optimistická varianta předpokládaný výnos fondu 5,5%			Realistická varianta předpokládaný výnos fondu 3,5%		
			Fondová složka (z 3% VZ)	Celkem důchod při opt-outu	Při využití II. pilíře si polepší (+) / pohorší (-)	Fondová složka (z 3% VZ)	Celkem důchod při opt-outu	Při využití II. pilíře si polepší (+) / pohorší (-)	Fondová složka (z 3% VZ)	Celkem důchod při opt-outu	Při využití II. pilíře si polepší (+) / pohorší (-)
8 000 Kč	8 194 Kč	7 164 Kč	439 Kč	7 603 Kč	-591 Kč	1 121 Kč	8 285 Kč	91 Kč	679 Kč	7 843 Kč	-351 Kč
10 000 Kč	9 694 Kč	8 406 Kč	549 Kč	8 955 Kč	-739 Kč	1 401 Kč	9 807 Kč	113 Kč	849 Kč	9 255 Kč	-439 Kč
12 000 Kč	10 487 Kč	9 063 Kč	659 Kč	9 722 Kč	-765 Kč	1 682 Kč	10 745 Kč	258 Kč	1 018 Kč	10 081 Kč	-406 Kč
14 000 Kč	10 877 Kč	9 386 Kč	769 Kč	10 155 Kč	-722 Kč	1 962 Kč	11 348 Kč	471 Kč	1 188 Kč	10 574 Kč	-303 Kč
16 000 Kč	11 267 Kč	9 709 Kč	879 Kč	10 588 Kč	-679 Kč	2 242 Kč	11 951 Kč	684 Kč	1 358 Kč	11 067 Kč	-200 Kč
18 000 Kč	11 657 Kč	10 032 Kč	989 Kč	11 021 Kč	-636 Kč	2 522 Kč	12 554 Kč	897 Kč	1 527 Kč	11 559 Kč	-98 Kč
20 000 Kč	12 047 Kč	10 355 Kč	1 099 Kč	11 454 Kč	-593 Kč	2 803 Kč	13 158 Kč	1 111 Kč	1 697 Kč	12 052 Kč	5 Kč
22 000 Kč	12 437 Kč	10 687 Kč	1 209 Kč	11 896 Kč	-541 Kč	3 083 Kč	13 770 Kč	1 333 Kč	1 867 Kč	12 554 Kč	117 Kč
24 000 Kč	12 827 Kč	11 001 Kč	1 318 Kč	12 319 Kč	-508 Kč	3 363 Kč	14 364 Kč	1 537 Kč	2 036 Kč	13 037 Kč	210 Kč
26 000 Kč	13 217 Kč	11 324 Kč	1 428 Kč	12 752 Kč	-465 Kč	3 643 Kč	14 967 Kč	1 750 Kč	2 206 Kč	13 530 Kč	313 Kč
28 000 Kč	13 607 Kč	11 647 Kč	1 538 Kč	13 185 Kč	-422 Kč	3 924 Kč	15 571 Kč	1 964 Kč	2 376 Kč	14 023 Kč	416 Kč
30 000 Kč	13 997 Kč	11 970 Kč	1 648 Kč	13 618 Kč	-379 Kč	4 204 Kč	16 174 Kč	2 177 Kč	2 546 Kč	14 516 Kč	519 Kč
32 000 Kč	14 387 Kč	12 294 Kč	1 758 Kč	14 052 Kč	-335 Kč	4 484 Kč	16 778 Kč	2 391 Kč	2 715 Kč	15 009 Kč	622 Kč
34 000 Kč	14 777 Kč	12 617 Kč	1 868 Kč	14 485 Kč	-292 Kč	4 765 Kč	17 382 Kč	2 605 Kč	2 885 Kč	15 502 Kč	725 Kč
36 000 Kč	15 167 Kč	12 940 Kč	1 978 Kč	14 918 Kč	-249 Kč	5 045 Kč	17 985 Kč	2 818 Kč	3 055 Kč	15 995 Kč	828 Kč
38 000 Kč	15 557 Kč	13 263 Kč	2 088 Kč	15 351 Kč	-206 Kč	5 325 Kč	18 588 Kč	3 031 Kč	3 224 Kč	16 487 Kč	930 Kč
40 000 Kč	15 947 Kč	13 586 Kč	2 197 Kč	15 783 Kč	-164 Kč	5 605 Kč	19 191 Kč	3 244 Kč	3 394 Kč	16 980 Kč	1 033 Kč
45 000 Kč	16 922 Kč	14 393 Kč	2 472 Kč	16 865 Kč	-57 Kč	6 306 Kč	20 699 Kč	3 777 Kč	3 818 Kč	18 211 Kč	1 289 Kč

50 000 Kč	17 897 Kč	15 201 Kč	2 747 Kč	17 948 Kč	51 Kč	7 007 Kč	22 208 Kč	4 311 Kč	4 243 Kč	19 444 Kč	1 547 Kč
55 000 Kč	18 872 Kč	16 009 Kč	3 021 Kč	19 030 Kč	158 Kč	7 707 Kč	23 716 Kč	4 844 Kč	4 667 Kč	20 676 Kč	1 804 Kč
60 000 Kč	19 847 Kč	16 816 Kč	3 296 Kč	20 112 Kč	265 Kč	8 408 Kč	25 224 Kč	5 377 Kč	5 091 Kč	21 907 Kč	2 060 Kč
65 000 Kč	20 822 Kč	17 624 Kč	3 571 Kč	21 195 Kč	373 Kč	9 109 Kč	26 733 Kč	5 911 Kč	5 515 Kč	23 139 Kč	2 317 Kč
70 000 Kč	21 797 Kč	18 431 Kč	3 846 Kč	22 277 Kč	480 Kč	9 809 Kč	28 240 Kč	6 443 Kč	5 940 Kč	24 371 Kč	2 574 Kč
75 000 Kč	22 772 Kč	19 239 Kč	4 120 Kč	23 359 Kč	587 Kč	10 510 Kč	29 749 Kč	6 977 Kč	6 364 Kč	25 603 Kč	2 831 Kč
80 000 Kč	23 747 Kč	20 047 Kč	4 395 Kč	24 442 Kč	695 Kč	11 211 Kč	31 258 Kč	7 511 Kč	6 788 Kč	26 835 Kč	3 088 Kč
85 000 Kč	24 722 Kč	20 854 Kč	4 670 Kč	25 524 Kč	802 Kč	11 911 Kč	32 765 Kč	8 043 Kč	7 212 Kč	28 066 Kč	3 344 Kč
90 000 Kč	25 697 Kč	21 662 Kč	4 944 Kč	26 606 Kč	909 Kč	12 612 Kč	34 274 Kč	8 577 Kč	7 637 Kč	29 299 Kč	3 602 Kč
95 000 Kč	26 672 Kč	22 469 Kč	5 219 Kč	27 688 Kč	1 016 Kč	13 313 Kč	35 782 Kč	9 110 Kč	8 061 Kč	30 530 Kč	3 858 Kč

Zdroj: vlastní zpracování dle MPSV, © 2012 c

Z tabulky je patrné, že člověku, kterému je v dnešní době pouhých 20 let a uvažuje spíše pesimisticky, se vyplatí vstup do II. pilíře až od průměrného hrubého měsíčního příjmu ve výši 50 000 Kč. Pro nižší průměrný měsíční příjem doporučuji účast pouze v I. pilíři.

Jestliže bude člověk, kterému je dnes 20. let životním optimistou, vyplatí se mu vstup do II. pilíře již při základní hrubé mzdě, která činí 8 000 Kč. Při hrubé mzdě do 12 000 Kč je rozdíl mezi důchodem při účasti v I. a II. pilíři zanedbatelný.

Pokud bude dvacetiletý člověk uvažovat reálně, vyplatí se mu účast ve II. pilíři od průměrného hrubého výdělku ve výši 20 000 Kč. Rozdíl mezi důchodem při účasti v I. nebo II. pilíři je zanedbatelný do výše hrubé mzdy 30 000 Kč. Pokud by tedy člověk ve věku 20. let vydělával průměrnou hrubou mzdou ve výši 30 000 Kč a neúčastnil by se II. pilíře, měsíčně by měl důchod přibližně o 500 Kč nižší.

5.2 Model: věk 30 let

Pohlaví: muž

Důchodový věk: 67 let a 10 měsíců

Rok narození: 1982

Doba pojištění: 47 let

Nynější věk: 30 let

Doba spoření: 38 let

Z následující tabulky vyplývá, že člověku, kterému je dnes 30 let a je v oblasti investování spíše pesimista, mohou doporučit účast ve II. pilíři, pouze pokud jeho průměrná měsíční mzda dosahuje částky 50 000 Kč a více. I při průměrné hrubé měsíční mzdě 75 000 Kč je spočítaný důchod při účasti v I. pilíři pouze o něco málo přes 500 Kč nižší, než pokud by se tento člověk rozhodl vstoupit do II. pilíře. Z tabulky je tedy zřejmé, že člověku, který má 30 let, je v investování pesimistický a vydělává průměrnou mzdu v České republice, která je přibližně 24 000 Kč, doporučuji zůstat v I. pilíři a neúčastnit se důchodové reformy.

Člověku, kterému je 30 let a je ve vztahu k investicím optimistický, doporučuji účast ve II. pilíři již při průměrném měsíčním hrubém výdělku ve výši 14 000 Kč.

Z tabulky lze vyčíst, že pokud je nyní člověku 30 let, počítá s reálným výnosem investic ve výši 3,5% a vydělává průměrnou měsíční hrubou mzdu 24 000 Kč, což je nyní současná průměrná mzda v České republice, můžeme mu účast v II. pilíři doporučit. Pokud by se 30-ti letý člověk s průměrným měsíčním příjmem v rozmezí 24 000 Kč až 36 000 Kč neúčastnil II. pilíře a počítal s reálným výnosem, jeho důchod bude v I. pilíři nižší pouze o necelých 500 Kč.

Tab. 11 Model pro věk 30 let

Hrubá mzda	Státní důchod z I. pilíře (z 28% VZ)	Státní důchod z II. pilíře									
		Státní důchod při opt-out (z 25% VZ)	Pesimistická varianta předpokládaný výnos fondu 1,5%			Optimistická varianta předpokládaný výnos fondu 5,5%			Realistická varianta předpokládaný výnos fondu 3,5%		
			Fondová složka (z 3% VZ)	Celkem důchod při opt-outu	Při využití II. pilíře si polepší (+) / pohorší (-)	Fondová složka (z 3% VZ)	Celkem důchod při opt-outu	Při využití II. pilíře si polepší (+) / pohorší (-)	Fondová složka (z 3% VZ)	Celkem důchod při opt-outu	Při využití II. pilíře si polepší (+) / pohorší (-)
8 000 Kč	7 954 Kč	7 116 Kč	363 Kč	7 479 Kč	-475 Kč	747 Kč	7 863 Kč	-91 Kč	511 Kč	7 627 Kč	-327 Kč
10 000 Kč	9 349 Kč	8 346 Kč	454 Kč	8 800 Kč	-549 Kč	934 Kč	9 280 Kč	-69 Kč	639 Kč	8 985 Kč	-364 Kč
12 000 Kč	10 155 Kč	8 997 Kč	545 Kč	9 542 Kč	-613 Kč	1 121 Kč	10 118 Kč	-37 Kč	767 Kč	9 764 Kč	-391 Kč
14 000 Kč	10 530 Kč	9 317 Kč	636 Kč	9 953 Kč	-577 Kč	1 308 Kč	10 625 Kč	95 Kč	895 Kč	10 212 Kč	-318 Kč
16 000 Kč	10 904 Kč	9 637 Kč	727 Kč	10 364 Kč	-540 Kč	1 495 Kč	11 132 Kč	228 Kč	1 023 Kč	10 660 Kč	-244 Kč
18 000 Kč	11 278 Kč	9 957 Kč	817 Kč	10 774 Kč	-504 Kč	1 681 Kč	11 638 Kč	360 Kč	1 151 Kč	11 108 Kč	-170 Kč
20 000 Kč	11 653 Kč	10 276 Kč	908 Kč	11 184 Kč	-469 Kč	1 868 Kč	12 144 Kč	491 Kč	1 279 Kč	11 555 Kč	-98 Kč
22 000 Kč	12 027 Kč	10 596 Kč	999 Kč	11 595 Kč	-432 Kč	2 055 Kč	12 651 Kč	624 Kč	1 406 Kč	12 002 Kč	-25 Kč
24 000 Kč	12 402 Kč	10 916 Kč	1 090 Kč	12 006 Kč	-396 Kč	2 242 Kč	13 158 Kč	756 Kč	1 534 Kč	12 450 Kč	48 Kč
26 000 Kč	12 776 Kč	11 236 Kč	1 181 Kč	12 417 Kč	-359 Kč	2 429 Kč	13 665 Kč	889 Kč	1 662 Kč	12 898 Kč	122 Kč
28 000 Kč	13 150 Kč	11 556 Kč	1 271 Kč	12 827 Kč	-323 Kč	2 616 Kč	14 172 Kč	1 022 Kč	1 790 Kč	13 346 Kč	196 Kč
30 000 Kč	13 525 Kč	11 876 Kč	1 362 Kč	13 238 Kč	-287 Kč	2 802 Kč	14 678 Kč	1 153 Kč	1 981 Kč	13 857 Kč	332 Kč
32 000 Kč	13 899 Kč	12 196 Kč	1 453 Kč	13 649 Kč	-250 Kč	2 989 Kč	15 185 Kč	1 286 Kč	2 046 Kč	14 242 Kč	343 Kč
34 000 Kč	14 274 Kč	12 516 Kč	1 544 Kč	14 060 Kč	-214 Kč	3 176 Kč	15 692 Kč	1 418 Kč	2 174 Kč	14 690 Kč	416 Kč
36 000 Kč	14 648 Kč	12 836 Kč	1 635 Kč	14 471 Kč	-177 Kč	3 363 Kč	16 199 Kč	1 551 Kč	2 301 Kč	15 137 Kč	489 Kč
38 000 Kč	15 022 Kč	13 156 Kč	1 726 Kč	14 882 Kč	-140 Kč	3 550 Kč	16 706 Kč	1 684 Kč	2 429 Kč	15 585 Kč	563 Kč

40 000 Kč	15 397 Kč	13 476 Kč	1 816 Kč	15 292 Kč	-105 Kč	3 737 Kč	17 213 Kč	1 816 Kč	2 557 Kč	16 033 Kč	636 Kč
45 000 Kč	16 333 Kč	14 276 Kč	2 043 Kč	16 319 Kč	-14 Kč	4 204 Kč	18 480 Kč	2 147 Kč	2 977 Kč	17 253 Kč	920 Kč
50 000 Kč	17 269 Kč	15 075 Kč	2 270 Kč	17 345 Kč	76 Kč	4 671 Kč	19 746 Kč	2 477 Kč	3 196 Kč	18 271 Kč	1 002 Kč
55 000 Kč	18 205 Kč	15 875 Kč	2 497 Kč	18 372 Kč	167 Kč	5 138 Kč	21 013 Kč	2 808 Kč	3 516 Kč	19 391 Kč	1 186 Kč
60 000 Kč	19 141 Kč	16 675 Kč	2 725 Kč	19 400 Kč	259 Kč	5 605 Kč	22 280 Kč	3 139 Kč	3 836 Kč	20 511 Kč	1 370 Kč
65 000 Kč	20 077 Kč	17 475 Kč	2 952 Kč	20 427 Kč	350 Kč	6 072 Kč	23 547 Kč	3 470 Kč	4 155 Kč	21 630 Kč	1 553 Kč
70 000 Kč	21 013 Kč	18 275 Kč	3 179 Kč	21 454 Kč	441 Kč	6 539 Kč	24 814 Kč	3 801 Kč	4 475 Kč	22 750 Kč	1 737 Kč
75 000 Kč	21 949 Kč	19 074 Kč	3 406 Kč	22 480 Kč	531 Kč	7 006 Kč	26 080 Kč	4 131 Kč	4 795 Kč	23 869 Kč	1 920 Kč
80 000 Kč	22 885 Kč	19 874 Kč	3 633 Kč	23 507 Kč	622 Kč	7 473 Kč	27 347 Kč	4 462 Kč	5 114 Kč	24 988 Kč	2 103 Kč
85 000 Kč	23 821 Kč	20 674 Kč	3 860 Kč	24 534 Kč	713 Kč	7 940 Kč	28 614 Kč	4 793 Kč	5 434 Kč	26 108 Kč	2 287 Kč
90 000 Kč	24 757 Kč	21 474 Kč	4 087 Kč	25 561 Kč	804 Kč	8 407 Kč	29 881 Kč	5 124 Kč	5 754 Kč	27 228 Kč	2 471 Kč
95 000 Kč	25 693 Kč	22 274 Kč	4 314 Kč	26 588 Kč	895 Kč	8 875 Kč	31 149 Kč	5 456 Kč	6 073 Kč	28 347 Kč	2 654 Kč

Zdroj: vlastní zpracování dle MPSV, © 2012 c

Z níže uvedené tabulky je patrné, že

5.3 Model: věk 40 let

Pohlaví: muž

Důchodový věk: 66 let a 2 měsíce

Rok narození: 1972

Doba pojištění: 46 let

Nynější věk: 40 let

Doba spoření: 26 let

Na základě údajů z následující tabulky doporučuji člověku, kterému je 40 let a je v oblasti investování pesimistický účast ve II. pilíři jen v případě, pokud jeho průměrná měsíční hrubá mzda činí minimálně 40 000 Kč. I při průměrné hrubé měsíční mzdě 70 000 Kč je spočítaný důchod při účasti pouze v I. pilíři nižší oproti II. pilíři pouze o necelých 500 Kč. Z tabulky je vidět, že dnešní čtyřicátník, který je pesimista a vydělává průměrnou mzdu v České republice, která je přibližně 24 000 Kč, doporučuji zůstat v I. pilíři a nevstupovat do II. pilíře.

Člověku, který je optimista a má 40 let, doporučuji účast ve II. pilíři, pokud je jeho průměrný měsíční hrubý výdělek vyšší než 16 000 Kč.

Z tabulky lze vyčíst, že pokud je nyní člověku 40 let, počítá s reálným výnosem investic ve výši 3,5% a chce se účastnit II. pilíře, měl by mít minimálně průměrnou měsíční hrubou mzdu ve výši 26 000 Kč, což je přibližně o 2 000 Kč více než současná průměrná mzda v České republice. Pokud by se člověk s průměrným měsíčním příjmem v rozmezí 26 000 Kč až 40 000 Kč účastnil pouze I. pilíře a počítal s reálným výnosem investic 3,5%, jeho důchod bude oproti II. pilíři nižší pouze o necelých 500 Kč.

Tab. 12 Model pro věk 40 let

Hrubá mzda	Státní důchod z I. pilíře (z 28% VZ)	Státní důchod z II. pilíře									
		Státní důchod při opt-out (z 25% VZ)	Pesimistická varianta předpokládaný výnos fondu 1,5%			Optimistická varianta předpokládaný výnos fondu 5,5%			Realistická varianta předpokládaný výnos fondu 3,5%		
			Fondová složka (z 3% VZ)	Celkem důchod při opt-outu	Při využití II. pilíře si polepší (+) / pohorší (-)	Fondová složka (z 3% VZ)	Celkem důchod při opt-outu	Při využití II. pilíře si polepší (+) / pohorší (-)	Fondová složka (z 3% VZ)	Celkem důchod při opt-outu	Při využití II. pilíře si polepší (+) / pohorší (-)
8 000 Kč	7 714 Kč	7 116 Kč	275 Kč	7 391 Kč	-323 Kč	456 Kč	7 572 Kč	-142 Kč	352 Kč	7 468 Kč	-246 Kč
10 000 Kč	9 094 Kč	8 346 Kč	344 Kč	8 690 Kč	-404 Kč	570 Kč	8 916 Kč	-178 Kč	440 Kč	8 786 Kč	-308 Kč
12 000 Kč	9 823 Kč	8 997 Kč	413 Kč	9 410 Kč	-413 Kč	684 Kč	9 681 Kč	-142 Kč	527 Kč	9 524 Kč	-299 Kč
14 000 Kč	10 182 Kč	9 317 Kč	482 Kč	9 799 Kč	-383 Kč	798 Kč	10 115 Kč	-67 Kč	615 Kč	9 932 Kč	-250 Kč
16 000 Kč	10 541 Kč	9 637 Kč	551 Kč	10 188 Kč	-353 Kč	912 Kč	10 549 Kč	8 Kč	703 Kč	10 340 Kč	-201 Kč
18 000 Kč	10 900 Kč	9 957 Kč	620 Kč	10 577 Kč	-323 Kč	1 026 Kč	10 983 Kč	83 Kč	791 Kč	10 748 Kč	-152 Kč
20 000 Kč	11 259 Kč	10 276 Kč	689 Kč	10 965 Kč	-294 Kč	1 140 Kč	11 416 Kč	157 Kč	879 Kč	11 155 Kč	-104 Kč
22 000 Kč	11 617 Kč	10 596 Kč	757 Kč	11 353 Kč	-264 Kč	1 254 Kč	11 850 Kč	233 Kč	967 Kč	11 563 Kč	-54 Kč
24 000 Kč	11 976 Kč	10 916 Kč	826 Kč	11 742 Kč	-234 Kč	1 368 Kč	12 284 Kč	308 Kč	1 055 Kč	11 971 Kč	-5 Kč
26 000 Kč	12 335 Kč	11 236 Kč	895 Kč	12 131 Kč	-204 Kč	1 483 Kč	12 719 Kč	384 Kč	1 143 Kč	12 379 Kč	44 Kč
28 000 Kč	12 694 Kč	11 556 Kč	964 Kč	12 520 Kč	-174 Kč	1 597 Kč	13 153 Kč	459 Kč	1 231 Kč	12 787 Kč	93 Kč
30 000 Kč	13 053 Kč	11 876 Kč	1 033 Kč	12 909 Kč	-144 Kč	1 711 Kč	13 587 Kč	534 Kč	1 319 Kč	13 195 Kč	142 Kč
32 000 Kč	13 411 Kč	12 196 Kč	1 102 Kč	13 298 Kč	-113 Kč	1 825 Kč	14 021 Kč	610 Kč	1 407 Kč	13 603 Kč	192 Kč
34 000 Kč	13 770 Kč	12 516 Kč	1 170 Kč	13 686 Kč	-84 Kč	1 939 Kč	14 455 Kč	685 Kč	1 494 Kč	14 010 Kč	240 Kč
36 000 Kč	14 129 Kč	12 836 Kč	1 239 Kč	14 075 Kč	-54 Kč	2 053 Kč	14 889 Kč	760 Kč	1 582 Kč	14 418 Kč	289 Kč
38 000 Kč	14 488 Kč	13 156 Kč	1 308 Kč	14 464 Kč	-24 Kč	2 167 Kč	15 323 Kč	835 Kč	1 670 Kč	14 826 Kč	338 Kč

40 000 Kč	14 847 Kč	13 476 Kč	1 377 Kč	14 853 Kč	6 Kč	2 281 Kč	15 757 Kč	910 Kč	1 758 Kč	15 234 Kč	387 Kč
45 000 Kč	15 744 Kč	14 276 Kč	1 549 Kč	15 825 Kč	81 Kč	2 566 Kč	16 842 Kč	1 098 Kč	1 978 Kč	16 254 Kč	510 Kč
50 000 Kč	16 641 Kč	15 075 Kč	1 721 Kč	16 796 Kč	155 Kč	2 851 Kč	17 926 Kč	1 285 Kč	2 198 Kč	17 273 Kč	632 Kč
55 000 Kč	17 538 Kč	15 875 Kč	1 893 Kč	17 768 Kč	230 Kč	3 136 Kč	19 011 Kč	1 473 Kč	2 417 Kč	18 292 Kč	754 Kč
60 000 Kč	18 435 Kč	16 675 Kč	2 066 Kč	18 741 Kč	306 Kč	3 421 Kč	20 096 Kč	1 661 Kč	2 637 Kč	19 312 Kč	877 Kč
65 000 Kč	19 332 Kč	17 475 Kč	2 238 Kč	19 713 Kč	381 Kč	3 706 Kč	21 181 Kč	1 849 Kč	2 857 Kč	20 332 Kč	1 000 Kč
70 000 Kč	20 229 Kč	18 275 Kč	2 410 Kč	20 685 Kč	456 Kč	3 991 Kč	22 266 Kč	2 037 Kč	3 077 Kč	21 352 Kč	1 123 Kč
75 000 Kč	21 126 Kč	19 074 Kč	2 582 Kč	21 656 Kč	530 Kč	4 277 Kč	23 351 Kč	2 225 Kč	3 296 Kč	22 370 Kč	1 244 Kč
80 000 Kč	22 023 Kč	19 874 Kč	2 754 Kč	22 628 Kč	605 Kč	4 562 Kč	24 436 Kč	2 413 Kč	3 516 Kč	23 390 Kč	1 367 Kč
85 000 Kč	22 920 Kč	20 674 Kč	2 926 Kč	23 600 Kč	680 Kč	4 847 Kč	25 521 Kč	2 601 Kč	3 736 Kč	24 410 Kč	1 490 Kč
90 000 Kč	23 817 Kč	21 474 Kč	3 098 Kč	24 572 Kč	755 Kč	5 132 Kč	26 606 Kč	2 789 Kč	3 956 Kč	25 430 Kč	1 613 Kč
95 000 Kč	24 714 Kč	22 274 Kč	3 270 Kč	25 544 Kč	830 Kč	5 417 Kč	27 691 Kč	2 977 Kč	4 176 Kč	26 450 Kč	1 736 Kč

Zdroj: vlastní zpracování dle MPSV, © 2012 c

5.4 Model: věk 50 let

Pohlaví: muž

Důchodový věk: 64 let a 6 měsíců

Rok narození: 1962

Doba pojištění: 44 let

Nynější věk: 50 let

Doba spoření: 15 let

Z následující tabulky je zřejmé, že člověku, kterému je dnes 50 let a přistupuje k investování pesimisticky, se vyplatí vstup do II. pilíře již od průměrného hrubého měsíčního příjmu ve výši 32 000 Kč. Pro nižší průměrný hrubý měsíční příjem vychází lépe nevstupovat do II. pilíře a zůstat u stávajícího průběžného důchodového systému.

V případě, že je člověku 50 let a přistupuje k investování optimisticky, vyplatí se mu vstup do II. pilíře, jestliže jeho průměrná hrubá měsíční mzda přesahuje částku 20 000 Kč

Pokud bude padesátiletý člověk uvažovat reálně, vyplatí se mu účast ve II. pilíři, pokud bude vydělávat průměrnou mzdu v České republice, která je přibližně 24 000 Kč. Rozdíl mezi důchodem při účasti v I. nebo II. pilíři je zanedbatelný do průměrné hrubé měsíční mzdy ve výši 55 000 Kč.

Porovnáním údajů v tabulce vyplývá, že padesátiletý člověk se otázkou účasti nebo neúčasti vstupu do II. pilíře nemusí zabývat tolik, jako člověk, kterému je dnes 20 let. Ať se rozhodne zůstat ve stávajícím průběžném důchodovém systému, nebo vstoupí do II. pilíře, rozdíl v jeho budoucí mzdě bude pouze minimální. Větší rozdíl ve výši důchodu vzniká pouze za předpokladu, že je člověk optimista a jeho průměrná měsíční hrubá mzda převyšuje částku 50 000 Kč, nebo realista se mzdou 70 000 Kč a více. V ostatních případech je prakticky jedno, jestli má vztah k investicím pesimistický nebo realistický.

Tab. 13 Model pro věk 50 let

Hrubá mzda	Státní důchod z I. pilíře (z 28% VZ)	Státní důchod z II. pilíře									
		Státní důchod při opt-out (z 25% VZ)	Pesimistická varianta předpokládaný výnos fondu 1,5%			Optimistická varianta předpokládaný výnos fondu 5,5%			Realistická varianta předpokládaný výnos fondu 3,5%		
			Fondová složka (z 3% VZ)	Celkem důchod při opt-outu	Při využití II. pilíře si polepší (+) / pohorší (-)	Fondová složka (z 3% VZ)	Celkem důchod při opt-outu	Při využití II. pilíře si polepší (+) / pohorší (-)	Fondová složka (z 3% VZ)	Celkem důchod při opt-outu	Při využití II. pilíře si polepší (+) / pohorší (-)
8 000 Kč	7 594 Kč	7 236 Kč	184 Kč	7 420 Kč	-174 Kč	249 Kč	7 485 Kč	-109 Kč	214 Kč	7 450 Kč	-144 Kč
10 000 Kč	8 944 Kč	8 496 Kč	230 Kč	8 726 Kč	-218 Kč	312 Kč	8 808 Kč	-136 Kč	267 Kč	8 763 Kč	-181 Kč
12 000 Kč	9 658 Kč	9 163 Kč	276 Kč	9 439 Kč	-219 Kč	374 Kč	9 537 Kč	-121 Kč	321 Kč	9 484 Kč	-174 Kč
14 000 Kč	10 009 Kč	9 490 Kč	322 Kč	9 812 Kč	-197 Kč	436 Kč	9 926 Kč	-83 Kč	374 Kč	9 864 Kč	-145 Kč
16 000 Kč	10 360 Kč	9 818 Kč	368 Kč	10 186 Kč	-174 Kč	499 Kč	10 317 Kč	-43 Kč	428 Kč	10 246 Kč	-114 Kč
18 000 Kč	10 711 Kč	10 146 Kč	414 Kč	10 560 Kč	-151 Kč	561 Kč	10 707 Kč	-4 Kč	481 Kč	10 627 Kč	-84 Kč
20 000 Kč	11 062 Kč	10 474 Kč	460 Kč	10 934 Kč	-128 Kč	623 Kč	11 097 Kč	35 Kč	535 Kč	11 009 Kč	-53 Kč
22 000 Kč	11 413 Kč	10 801 Kč	507 Kč	11 308 Kč	-105 Kč	686 Kč	11 487 Kč	74 Kč	588 Kč	11 389 Kč	-24 Kč
24 000 Kč	11 764 Kč	11 129 Kč	553 Kč	11 682 Kč	-82 Kč	748 Kč	11 877 Kč	113 Kč	642 Kč	11 771 Kč	7 Kč
26 000 Kč	12 115 Kč	11 457 Kč	599 Kč	12 056 Kč	-59 Kč	810 Kč	12 267 Kč	152 Kč	695 Kč	12 152 Kč	37 Kč
28 000 Kč	12 466 Kč	11 784 Kč	645 Kč	12 429 Kč	-37 Kč	873 Kč	12 657 Kč	191 Kč	749 Kč	12 533 Kč	67 Kč
30 000 Kč	12 817 Kč	12 112 Kč	691 Kč	12 803 Kč	-14 Kč	935 Kč	13 047 Kč	230 Kč	802 Kč	12 914 Kč	97 Kč
32 000 Kč	13 168 Kč	12 440 Kč	737 Kč	13 177 Kč	9 Kč	997 Kč	13 437 Kč	269 Kč	855 Kč	13 295 Kč	127 Kč
34 000 Kč	13 519 Kč	12 768 Kč	783 Kč	13 551 Kč	32 Kč	1 060 Kč	13 828 Kč	309 Kč	909 Kč	13 677 Kč	158 Kč
36 000 Kč	13 870 Kč	13 095 Kč	829 Kč	13 924 Kč	54 Kč	1 122 Kč	14 217 Kč	347 Kč	962 Kč	14 057 Kč	187 Kč
38 000 Kč	14 221 Kč	13 423 Kč	875 Kč	14 298 Kč	77 Kč	1 184 Kč	14 607 Kč	386 Kč	1 016 Kč	14 439 Kč	218 Kč

40 000 Kč	14 572 Kč	13 751 Kč	921 Kč	14 672 Kč	100 Kč	1 247 Kč	14 998 Kč	426 Kč	1 069 Kč	14 820 Kč	248 Kč
45 000 Kč	15 449 Kč	14 570 Kč	1 036 Kč	15 606 Kč	157 Kč	1 402 Kč	15 972 Kč	523 Kč	1 203 Kč	15 773 Kč	324 Kč
50 000 Kč	16 327 Kč	15 389 Kč	1 151 Kč	16 540 Kč	213 Kč	1 558 Kč	16 947 Kč	620 Kč	1 337 Kč	16 726 Kč	399 Kč
55 000 Kč	17 204 Kč	16 209 Kč	1 266 Kč	17 475 Kč	271 Kč	1 714 Kč	17 923 Kč	719 Kč	1 470 Kč	17 679 Kč	475 Kč
60 000 Kč	18 082 Kč	17 028 Kč	1 381 Kč	18 409 Kč	327 Kč	1 870 Kč	18 898 Kč	816 Kč	1 604 Kč	18 632 Kč	550 Kč
65 000 Kč	18 959 Kč	17 847 Kč	1 497 Kč	19 344 Kč	385 Kč	2 026 Kč	19 873 Kč	914 Kč	1 738 Kč	19 585 Kč	626 Kč
70 000 Kč	19 837 Kč	18 667 Kč	1 612 Kč	20 279 Kč	442 Kč	2 182 Kč	20 849 Kč	1 012 Kč	1 871 Kč	20 538 Kč	701 Kč
75 000 Kč	20 714 Kč	19 486 Kč	1 727 Kč	21 213 Kč	499 Kč	2 337 Kč	21 823 Kč	1 109 Kč	2 005 Kč	21 491 Kč	777 Kč
80 000 Kč	21 592 Kč	20 305 Kč	1 842 Kč	22 147 Kč	555 Kč	2 493 Kč	22 798 Kč	1 206 Kč	2 139 Kč	22 444 Kč	852 Kč
85 000 Kč	22 469 Kč	21 125 Kč	1 957 Kč	23 082 Kč	613 Kč	2 649 Kč	23 774 Kč	1 305 Kč	2 272 Kč	23 397 Kč	928 Kč
90 000 Kč	23 347 Kč	21 944 Kč	2 072 Kč	24 016 Kč	669 Kč	2 805 Kč	24 749 Kč	1 402 Kč	2 406 Kč	24 350 Kč	1 003 Kč
95 000 Kč	24 224 Kč	22 763 Kč	2 187 Kč	24 950 Kč	726 Kč	2 961 Kč	25 724 Kč	1 500 Kč	2 540 Kč	25 303 Kč	1 079 Kč

Zdroj: vlastní zpracování dle MPSV, © 2012 c

Tab. 14 Doporučená minimální průměrná hrubá měsíční mzda pro účast ve II. pilíři

Varianty podle předpokládaného výnosu fondu		Pesimistická výnos fondu 1,5%	Optimistická výnos fondu 5,5%	Realistická výnos fondu 3,5%
Současný věk člověka	20 let	50 000 Kč	8 000 Kč	20 000 Kč
	30 let	50 000 Kč	14 000 Kč	24 000 Kč
	40 let	40 000 Kč	16 000 Kč	26 000 Kč
	50 let	32 000 Kč	20 000 Kč	24 000 Kč

Zdroj: vlastní zpracování dle MPSV, © 2012 c

Na základě výše uvedené tabulky lze doporučit následující:

- Člověku do 30 let věku, který je při investování **pesimistický** doporučuji účast ve druhém pilíři pouze tehdy, jestliže jeho průměrná hrubá měsíční mzda dosahuje dvojnásobku průměrné mzdy v ČR. Dnešnímu čtyřicátníkovi, který je pesimista postačí, aby jeho průměrná mzda byla ve výši 40 000 Kč, u padesátiletého člověka je to částka jen o několik tisíc vyšší než průměrná mzda, konkrétně se jedná o průměrnou měsíční mzdu ve výši 32 000 Kč.
- Člověk, který má vztah k investování **optimistický**, je výhodná účast ve druhém pilíři při průměrné hrubé měsíční mzdě nižší, než je průměrná mzda v ČR, bez ohledu na věk. Pro mladého, dvacetiletého člověka se tak vyplatí vstup do II. pilíře i v případě, že pobírá pouze minimální měsíční hrubou mzdu ve výši 8 000 Kč. Třicetiletý člověk by měl vydělávat minimálně 14 000 Kč, čtyřicetiletý o 2 000 více. Aby se vyplatila účast ve II. pilíři člověku, kterému je v současné době 50 let, měl by mít průměrnou měsíční hrubou mzdu alespoň 20 000 Kč.
- Osobám, které uvažují při investování **realisticky**, tedy počítají s předpokládaným výnosem fondu ve výši 3,5% a jsou starší než 30 let, doporučuji účast ve II. pilíři, jestliže jejich průměrná měsíční hrubá mzda činí minimálně 24 000 Kč. Dvacetiletý člověk by měl vydělávat minimálně 20 000 Kč měsíčně.

5.5 Závěrečná doporučení

Vstoupit nebo nevstoupit do II. pilíře, to je oč tu běží. Na internetu se objevuje několik kalkulaček, které počítají, pro koho je II. pilíř vhodný a komu se nevyplatí. Výpočty jsou většinou přesné, bohužel vycházejí z velice nepřesných čísel. Proto se i jejich výsledky mnohdy výrazně liší. Ale stejně na nich až tak nezáleží. Z ekonomického pohledu se velmi pravděpodobně vyplatí vstoupit do II. pilíře všem, kteří mají vyšší příjem a delší čas do penze. Na druhou stranu především delší čas do odchodu do důchodu zvyšuje politická rizika. Nikdo neví, jestli se vyplatí II. pilíř za třicet, čtyřicet nebo padesát let. Také na základě mnou provedených výpočtů je zřejmé, že se II. pilíř důchodového systému vyplatí téměř všem. Nejčastější výsledky propočtů ukazují, že se II. pilíř nevyplatí lidem s nižšími příjmy. Kolika lidem se II. pilíř vyplatí či nevyplatí, záleží na nastavení mnoha parametrů, od míry inflace, přes zhodnocení fondů, od zadané valorizace penzí podle růstu mezd, až po poplatky za správu fondů. Všechna tato čísla jsou pouze odhady.

Před konečným rozhodnutím, zda se zúčastnit důchodové reformy vstupem do II. pilíře doporučuji zvážit tato rizika:

- Rozhodnutí o vstupu nebo nevstupu do II. pilíře je nevratné. Jakmile se člověk jednou rozhodne vstoupit do II. pilíře, nebude možné jej opustit, a to ani v případě, že se mu přestane systém líbit.
- Fond bude investovat vložené peníze po dlouhou dobu, u dvacetiletého člověka to může být téměř 50 let. V uplynulých sto letech bohužel nevydržel žádný český nebo československý ekonomický systém bez výrazné změny.
- Za celou dobu důchodového spoření ve II. pilíři se budou penzijní fondy muset vyrovnat s celou řadou regulací, které ji mohou přimět chovat se rizikově. Mohou mu například nařídit investovat vložené finanční prostředky do státních dluhopisů v domnění, že jsou bezpečné. Bezpečné budou do doby, než stát zbankrotuje. Tato situace by mohla nastat např. při investicích do státních dluhopisů Řecka, Španělska, Itálie a celé řady dalších států.
- Fond může určitou část zisku použít na marketing, aby do něj nalákal více klientů.
- Neexistuje žádná garance, že stát jednotlivé fondy nezestátní, stejně jako se to stalo v minulosti v Maďarsku.
- Fond může být vytunelován například přes těžko prokazatelné finanční deriváty.
- Garance od státu, v podobě pojištění srovnatelného s pojištěním bankovních vkladů bude nulová.

Navzdory nejistotě a výše uvedeným rizikům mohu doporučit účast ve II. pilíři lidem, kteří chtějí diverzifikovat (rozložit) riziko. První, průběžný pilíř je nejcitlivější na demografické vlivy (stárnutí populace), druhý pilíř je citlivý hlavně na tržní vlivy (pohyby na kapitálových trzích). Zanedbatelné nejsou ani právní jistoty. Ve II. pilíři nejsou příliš vysoké, na druhou stranu v průběžném systému nejsou vůbec žádné. Za odvodů pojistného do průběžného systému získá daňový poplatník pouze politický příslib, že až zestárne, dostane starobní penzi. Z těchto důvodů není moc důležité, jak vycházejí současné propočty, které vycházejí z rozdílných parametrů pro výpočet nebo z cíle, jaký sleduje člověk, který výpočet provádí. Za mnohem důležitější považuji rozložení rizika, zejména politického.

Ke snížení politického rizika by pravděpodobně lépe přispěl důchodový systém, který by lidem ponechal možnost spořit si na stáří libovolným způsobem, včetně možnosti investic mimo dosah české legislativy.

6 SHRnutí A DOPORUČENí

Druhý pilíř má své výhody i nevýhody stejně jako zbylé dva pilíře důchodového systému. Matematicky lze o výhodách II. pilíře přesvědčit skoro každého, kdo má alespoň průměrný příjem, přesto není v žádném případě vhodný pro každého. Je to trochu paradox, ale lidé, kteří mají vyšší příjmy a byli by schopni v II. pilíři spořit, aby jim to přineslo vyšší důchod, nechtějí být závislí na státu a spoří si sami jinde. Naopak lidé, kteří by to potřebovali, zase nemají tak vysoké příjmy, aby se jim to vyplatilo.

Před samotným rozhodnutím, zda vstoupit či nevstoupit do II. pilíře si každý člověk musí uvědomit, že **účast ve druhém pilíři potvrzuje postupně dvěma základními smlouvami**. První je **smlouva o důchodovém spoření**, která se uzavírá s penzijní společností a která se zaregistruje v CRS k prvnímu dni druhého kalendářního měsíce následujícího po kalendářním měsíci, kdy byla smlouva doručena na tento registr. Po datu registrace již zákon nedává reálnou možnost výpovědi této smlouvy. Druhou smlouvou je **pojistná smlouva o pojištění důchodu**. Tu uzavírá účastník II. pilíře **povinně** s vybranou pojišťovnou po dosažení důchodového věku. Pojišťovna musí smlouvu neprodleně zaregistrovat v CRS a po registraci už není možné smlouvu vypovědět či od ní odstoupit.

Lidé v České republice stále zabezpečení na stáří podceňují a nezajímá se o výhody či nevýhody právě probíhající důchodové reformy. Většinou si pravidelně spoří jen minimální část svých příjmů. Tyto úspory pro bezstarostný život ve stáří nestačí. Pokud chce člověk v penzi ke státnímu důchodu pobírat ještě rentu ve výši 10 000 Kč, měl by mít při začátku jejího čerpání k dispozici okolo dvou milionů korun. Tuto sumu dokáže naspořit, pokud si bude na své stáří odkládat po dobu 30 let každý měsíc částku 5 500 Kč. Odborníci proto doporučují se spořením začít co nejdříve. Čím déle lidé spoří, tím menší částku stačí pravidelně ukládat. Delší doba spoření znamená i vyšší zhodnocení investic.

Existují všeobecná doporučení, jak se zabezpečit na důstojný život ve stáří:

- **Zvolit vhodnou investiční strategii** - Pro dlouhodobé spoření je dobré využít více různorodých finančních produktů a nespokojit se pouze s penzijním připojištěním. Volnou hotovost je možné ukládat také do podílových fondů. Další investiční příležitostí pro zabezpečení na stáří je investice do nemovitosti, ve stáří tak odpadají problémy s vysokými náklady na bydlení.
- **Využít podporu od státu** - Díky poměrně vysoké státní podpoře patří penzijní připojištění mezi nejpopulárnější finanční produkty pro zabezpečení na stáří. Lze vyu-

žit případných příspěvků zaměstnavatele. Zaměstnavatelé mohou svým pracovníkům přispívat částku až 24 000 Kč ročně. Tato částka je přitom osvobozená od zdanění a zároveň se z ní neplatí zdravotní a sociální pojištění. Pro firmy je tak tento způsob odměny výhodnější než navyšování platu a zaměstnancům přináší další zhodnocení penzijního připojištění.

- **Průběžně kontrolovat své investice** - Každá investice vyžaduje dlouhodobou pozornost, své spoření a další kroky pro zabezpečení stáří je nutné pravidelně prověřovat a vyhodnocovat jeho stav. U penzijního spoření se například změnil od 1.1.2013 legislativní podmínky a s nimi i výše potřebné měsíční úložky pro získání nejvýhodnější státní podpory. Naopak v případě podílových fondů se neznepokojovat krátkodobými poklesy hodnoty investic. Obecně platí, že i přes různé výkyvy se investice ve fondech v dlouhodobém horizontu s velkou pravděpodobností zhodnotí.
- **Sledovat aktuální informace** - Finanční produkty pro investování a spoření na stáří se neustále vyvíjí a sledovat aktuální trendy není vždy jednoduché. Neefektivnějším způsobem, jak získat aktuální informace, je využít specializované internetové stránky.

ZÁVĚR

Hlavním rysem demografického vývoje České republiky, ale i dalších zemí Evropy je stárnutí populace. Tento demografický vývoj bude v dalších letech pokračovat. Přispěje k němu zestárnutí populačně silných poválečných ročníků a v dalším období zejména prodlužující se pravděpodobná doba dožití. Nelze opomenout i druhou stránku demografického vývoje, kterou je současný stav a vývoj plodnosti. Změny v plodnosti mají dopad zejména na budoucí vývoj celkového počtu obyvatel a jeho strukturu.

Stárnoucí populace a pokles plodnosti jsou dva faktory, které nejvíce ovlivňují současný důchodový systém v České republice. Nedostatek ekonomicky aktivních obyvatel způsobí, že stát nebude mít dostatečné množství financí na zajištění důchodů pro seniory a do budoucna nemůže počítat s neustálým zvyšováním odvodů z mezd na veřejné důchodové pojištění. Nabízí se otázka, jak tuto nepříznivou situaci vyřešit. Nezbývá, než dokončit schválenou důchodovou reformu, účinnou od 1. ledna 2013. Česká republika je posledním státem ve střední Evropě, kde důchodová reforma zatím neproběhla.

V nedávné minulosti došlo a v blízké budoucnosti ještě dojde k mnoha zásadním změnám v rámci důchodového pojištění. Některá přijatá opatření jsou koncipována na základě dlouhodobých prognóz. Proto je důležité pravidelně provádět revize a porovnávat prognózy se skutečností, a na základě zjištěných výsledků měnit dříve přijatá opatření.

Týká se to zejména postupného zvyšování důchodového věku. Podle nynější legislativy mají lidé narození v roce 1977 nárok na odchod do důchodu ve svých 67 letech, zatímco dětem narozeným v roce 2013 vznikne nárok na odchod do důchodu až v 73 letech. Tato věková hranice není přitom konečná. Parametry pro výpočet důchodového věku jsou stanoveny na základě dlouhodobé demografické projekce, proto lze v budoucnosti předpokládat určité změny. Mohou nastat změny v oblasti zdravotní péče, které potom mohou významně ovlivnit úmrtnost a tím i očekávanou dobu dožití.

Pro analýzu některých změn důchodového zabezpečení, především pro II. pilíř důchodového systému, neexistovaly důležité datové zdroje, které by dokázaly předpovědět všechny dopady z něho vyplývající. Ze zkušeností států, kde proběhla důchodová reforma před několika lety a kde mají zavedený II. pilíř lze předpokládat, že budou průběžně měněny některé parametry tak, aby odrážely aktuální vývoj systému a zároveň eliminovaly možná rizika, která jsou se zavedením II. pilíře spojená.

Mnoho obyvatel České republiky stále ještě spoléhá na to, že stát má povinnost je na stáří zajistit, protože celý život poctivě pracovali a odváděli do státního rozpočtu daně a poplatky na důchodové pojištění. Tento fakt je pravdivý, ale nezbývá jiná možnost, než lidem neustále opakovat a vysvětlovat, že mají odpovědně řešit svoji finanční situaci v době, kdy jsou ekonomicky aktivní a zajistit se na dobu, kdy nebudou schopni pracovat. Většina finančních expertů se shoduje, že ve stáří člověk stále potřebuje 70 – 80 % příjmů, které dosahoval před odchodem do důchodu. Státní důchod nám k udržení stávající životní úrovně opravdu stačit nebude.

Ve chvíli, kdy se lidé rozhodnou ukončit svoji pracovní kariéru a plánují odejít do důchodu, měli by začít s novým, plnohodnotným životem vyplněným třeba péčí o vnoučata, cestováním, turistikou nebo sportem, pokud jim to zdraví umožní. Ke všem uvedeným aktivitám potřebují mít přichystané úspory, kterým si vylepší svůj státní důchod. Způsobů jak investovat svoje úspory existuje více, nicméně v případě zajištění prostředků na důchod bychom měli brát v úvahu především bezpečnost a návratnost investice. Člověk, který se neumí pohybovat na finančním trhu, by neměl vkládat své našetřené peníze do akcií, nebo do podílových fondů, které sice nabízejí vyšší výnosy, ale s tím i související vyšší riziko.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- BEZDĚK, Vladimír, 2000. Penzijní systémy obecně i v kontextu české ekonomiky (Současný stav a potřeba reform) I. díl. *Cnb.cz* [online]. [cit. 2012-05-26]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/en/research/research_publications/mp_wp/download/vp2500.pdf
- BURCIN, Boris, KUČERA, Tomáš. 2010. Prognóza populačního vývoje České republiky na období. *Mpsv.cz* [online] [cit. 2011-03-24]. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/8842/Progniza_2010.pdf
- CIPRA, Tomáš, 1999. *Pojistná matematika*. 1. vydání. Praha: Ekopress. ISBN 80-86119-17-3.
- Česká asociace pojišťoven, © 2010 a. Důchodové pojištění. *Cap.cz* [online]. [cit. 2012-07-12]. Dostupné z: <http://www.cap.cz/Item.aspx?item=D%C5%AFchodov%C3%A9+poji%C5%A1t%C4%9Bn%C3%AD&typ=HTML>
- Česká asociace pojišťoven, © 2010 b. Rizikové životní pojištění. *Cap.cz* [online]. [cit. 2012-07-12]. Dostupné z: <http://www.cap.cz/Item.aspx?item=Rizikov%C3%A9+%C5%BDP&typ=HTML>
- Česká asociace pojišťoven, © 2010 c. Univerzální (flexibilní) životní pojištění. *Cap.cz* [online]. [cit. 2012-07-12]. Dostupné z: <http://www.cap.cz/Item.aspx?item=Univerz%C3%A1ln%C3%AD+poji%C5%A1t%C4%9Bn%C3%AD&typ=HTML>
- Česká asociace pojišťoven, © 2010 d. Investiční životní pojištění. *Cap.cz* [online]. [cit. 2012-07-12]. Dostupné z: <http://www.cap.cz/Item.aspx?item=Investi%C4%8Dn%C3%AD+%C5%BDP&typ=HTML>
- Česká asociace obchodníků s cennými papíry, © 2012. Rádce investora - úvod. *Caocp.cz* [online]. [cit. 2012-07-13]. Dostupné z: <http://www.caocp.cz/index.phtml?url=radce-investora-uvod>
- Česká správa sociálního zabezpečení, © 2012. 80 let sociálního pojištění. *Cssz.cz* [online]. [cit. 2012-05-25]. Dostupné z: http://www.cssz.cz/stranky/konference-80let/brozura_c.pdf
- Česká správa sociálního zabezpečení, 2012. *Příručka budoucího důchodce v roce 2012*. 1. vydání. Praha: ČSSZ. ISBN 978-80-87039-26-7.

- České reformy, © 2011. Parametrické změny v penzích jdou správným směrem. *Ceskereformy.cz* [online]. [cit. 2012-07-31]. Dostupné z: <http://www.ceskereformy.cz/parametricke-zmeny-v-penzich-jdou-spravnym-smerem/>
- DUCHÁČKOVÁ, Eva, 2005. *Principy pojištění a pojišťovnictví*. 2. Aktualizované vydání. Praha: Ekopress, s.r.o. ISBN 80-86119-92-0.
- Finance, © 2012 a. Tři pilíře důchodového systému. *Finance.cz* [online]. [cit. 2012-05-31]. Dostupné z: <http://www.finance.cz/duchody-a-davky/vse-o-duchodech/duchodove-systemy/tri-pilire-duchodoveho-systemu/>
- Finance, © 2012 b. Podmínky nároku na starobní důchod. *Finance.cz* [online]. [cit. 2012-06-06]. Dostupné z: <http://www.finance.cz/duchody-a-davky/vse-o-duchodech/starobni-duchody/podminky-naroku-na-starobni-duchod/>
- Finance, © 2012 c. Výpočet důchodu v letech 2013 až 2015. *Finance.cz* [online]. [cit. 2012-06-18]. Dostupné z: <http://www.finance.cz/zpravy/finance/341056-vypocet-duchodu-v-letech-2013-az-2015/>
- Finance, © 2012 d. Nižší daně díky pojištění. *Finance.cz* [online]. [cit. 2012-07-09]. Dostupné z: <http://www.finance.cz/pojisteni/osoby/zivotni-pojisteni/danova-uspora/>
- Finance, © 2012 e. Druhy životního pojištění. *Finance.cz* [online]. [cit. 2012-07-09]. Dostupné z: <http://www.finance.cz/pojisteni/osoby/zivotni-pojisteni/druhy/>
- Finance, © 2012 f. Kapitálové životní pojištění. *Finance.cz* [online]. [cit. 2012-07-12]. Dostupné z: <http://www.finance.cz/pojisteni/osoby/zivotni-pojisteni/kapitalove/>
- Finance, © 2012 g. Vypovězení smlouvy o životní pojištění. *Finance.cz* [online]. [cit. 2012-07-12]. Dostupné z: <http://www.finance.cz/pojisteni/osoby/zivotni-pojisteni/vypoved/>
- GREGOROVÁ, Zdeňka, 1998. *Důchodové systémy*. První vydání. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 80-210-2003-2.
- HRADEC, Milan, KŘIVOHLÁVEK, Václav, ZÁRYBNICKÁ, Jana, 2005. *Pojištění a pojišťovnictví*. První vydání. Praha: Eupress. ISBN 80-86754-48-0.
- Jak investovat, © 2009. Pravidla investování. *Jakinvestovat.blogspot..cz* [online]. [cit. 2012-07-15]. Dostupné z: <http://jakinvestovat.blogspot.cz/>

- KAHOUN, Vilém a kolektiv, 2009. *Sociální zabezpečení*. 1. Vydání. Praha: Triton. ISBN 978-80-7387-346-2.
- KAHOUN, Vilém, VURM, Vladimír a Božena KUČEROVÁ, 2008. *Vybrané kapitoly z pojišťovnictví*. Praha: Triton. ISBN 978-80-7387-130-7.
- KREBS, Vojtěch, 2007. *Sociální politika*. 4. aktualizované vydání. Praha: ASPI. ISBN 978-80-7357-276-1.
- Ministerstvo práce a sociálních věcí, © 2012 a. Důchodové pojištění. *Mpsv.cz* [online]. [cit. 2012-05-27]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/3>
- Ministerstvo práce a sociálních věcí, © 2012 b. Český důchodový systém. *Mpsv.cz* [online]. [cit. 2012-07-29]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/11969/Analyza.pdf>
- Ministerstvo práce a sociálních věcí, © 2012 c. Kalkulačka k důchodové reformě. *Mpsv.cz* [online]. [cit. 2012-08-01]. Dostupné z: <http://duchodovakalkulacka.mpsv.cz/www/>
- Ministerstvo práce a sociálních věcí, © 2012 d. Hlavní principy pokračování důchodové reformy. *Mpsv.cz* [online]. [cit. 2012-08-03]. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/10660/principy_v2.pdf
- Ministerstvo práce a sociálních věcí, © 2012 e. Reakce na prezentaci ČMKOS „6 lží Jaromíra Drábka“. *Mpsv.cz* [online]. [cit. 2012-08-03]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/10694>
- Ministerstvo práce a sociálních věcí, © 2012 f. Cíle důchodové reformy. *Mpsv.cz* [online]. [cit. 2012-08-03]. Dostupné z: <http://duchodovareforma.mpsv.cz/cs/64>
- Ministerstvo práce a sociálních věcí, © 2012 g. Přínosy důchodové reformy. *Mpsv.cz* [online]. [cit. 2012-08-05]. Dostupné z: <http://duchodovareforma.mpsv.cz/cs/84>
- Ministerstvo práce a sociálních věcí, © 2012 h. Důchodová reforma – nejčastěji kladené otázky a odpovědi. *Socialniporadce.mpsv.cz* [online]. [cit. 2012-08-06]. Dostupné z: http://socialniporadce.mpsv.cz/files/clanky/283/dr_faq091211.pdf
- Ministerstvo práce a sociálních věcí, © 2012 i. Počty důchodců a poplatníků pojistného v ČR. *Mpsv.cz* [online]. [cit. 2012-08-07]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/12950>

- PEKOVÁ, Jitka, 2008. *Veřejné finance – úvod do problematiky*. 4. Aktualizované a rozšířené vydání. Praha: Aspi. ISBN 978-80-7357-358-4.
- Penize.cz, © 2000 – 2012 a. Rozdíly mezi kapitálovým, univerzálním a investičním životním pojištěním. *Penize.cz*[online]. [cit. 2012-07-12]. Dostupné z: <http://www.penize.cz/15692-rozdily-mezi-kapitalovym-univerzalnim-a-investicnim-zivotnim-pojistenim>
- Penize.cz, © 2000 – 2012 b. Co je životní pojištění. *Penize.cz* [online]. [cit. 2012-07-12]. Dostupné z: <http://www.penize.cz/80353-co-je-zivotni-pojisteni>
- Penzijní fond České pojišťovny, © 2011. Schéma fungování penzijního systému od 1.1.2013.. *Vseopenzich.cz* [online]. [cit. 2012-06-20]. Dostupné z: <http://www.vseopenzich.cz/klient/schema-fungovani-penzijniho-systemu.html>
- Penzijnipripojisteni.cz, © 2012. Výhody penzijního připojištění. *Penzijnipripojisteni.cz*[online]. [cit. 2012-07-06]. Dostupné z: <http://www.penzijnipripojisteni.cz/penzijni-pripojisteni/vyhody/>
- Poslanecká sněmovna parlamentu ČR, © 2011 a. Hlasování 22. Schůze, 9.9.2011. *Psp.cz* [online]. [cit. 2012-08-06]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/ff/99/30/6a/08.htm>
- Poslanecká sněmovna parlamentu ČR, © 2011 b. Hlasování 25. Schůze, 6.11.2011. *Psp.cz* [online]. [cit. 2012-08-06]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/ff/99/30/6a/08.htm>
- PŘIB, Jan, 2011. *Kdy do důchodu a za kolik*. 12. aktualizované vydání. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-3616-7.
- Senát parlamentu ČR, © 2011 a. 12. schůze, 73. hlasování, 12.10.2011. *Senat.cz* [online]. [cit. 2012-08-06]. Dostupné z: <http://www.senat.cz/xqw/xervlet/pssenat/hlasy?G=12104&O=8>
- Senát parlamentu ČR, © 2011 b. 12. schůze, 70. hlasování, 12.10.2011. *Senat.cz* [online]. [cit. 2012-08-06]. Dostupné z: <http://www.senat.cz/xqw/xervlet/pssenat/hlasy?G=12104&O=8>
- Senát parlamentu ČR, © 2011 c. 12. schůze, 72. hlasování, 12.10.2011. *Senat.cz* [online]. [cit. 2012-08-06]. Dostupné z: <http://www.senat.cz/xqw/xervlet/pssenat/hlasy?G=12106&O=8>
- TOP09, © 2009 – 2012 a. Slovník základních pojmů: Důchodová reforma. *Top09.cz* [online]. [cit. 2012-05-31]. Dostupné z: <http://www.top09.cz/proc-nas>

volit/politika/duchodovy-system/slovník-zakladnich-pojmu-duchodova-reforma-5327.html

TOP09, © 2009 – 2012 b. Důvody důchodové reformy. *Top09.cz* [online]. [cit. 2012-08-04]. Dostupné z: <http://www.top09.cz/proc-nas-volit/politika/duchodovy-system/duvody-duchodove-reformy-5221.html>

VOŘÍŠEK, Vladimír, 2007. *Pomýšlíte na důchod?* 2 aktualizované vydání. Praha: ASPI, a.s. ISBN 978-80-7357-251-8.

Vyplata.cz, © 1998 - 2011. Výpočet výše důchodu. *Vyplata.cz* [online]. [cit. 2012-06-20]. Dostupné z: <http://www.vyplata.cz/duchod/vypocetvysiduchodu.php>

Zákon č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti

Zákon č. 42/1994 Sb. o penzijním připojištění se státním příspěvkem a o změnách některých zákonů souvisejících s jeho zavedením.

Zákon č. 220/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 155/1995 Sb. o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

CRS	Centrální registr smluv
ČAP	Česká asociace pojišťoven
ČAOC	Česká asociace obchodníků s cennými papíry
ČMKOS	Českomoravská konfederace odborových svazů
ČNB	Česká národní banka
ČSSZ	Česká správa sociálního zabezpečení
ČSÚ	Český statistický úřad
JIM	Jednotné inkasní místo
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
OSVČ	Osoba samostatně výdělečně činná
PAYG	Pay-as-you-go
TÚM	Technická úroková míra
ZDP	Zákon o důchodovém pojištění

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obr. 1 Vztah mezi penzijním systémem, důchodovým systémem a sociální politikou	14
Obr. 2 Tok prostředků v penzijním připojištění	29
Obr. 3 Princip důchodového životního pojištění	37
Obr. 4 Princip investičního (variabilního) životního pojištění	38
Obr. 5 Princip flexibilního (univerzálního) životního pojištění	39
Obr. 6 Princip rizikového životního pojištění.....	39
Obr. 7 Magický trojúhelník investování	40
Obr. 8 Vztahy mezi jednotlivými subjekty v průběhu spořicí fáze ve II. pilíři	57
Obr. 9 Vztahy mezi jednotlivými subjekty v průběhu výplatní fáze ve II. pilíři.....	60

SEZNAM TABULEK

Tab. 1 Sazby zdravotního a sociálního pojištění z vyměřovacího základu	16
Tab. 2 Možnosti uspořádání systémů důchodového zabezpečení	21
Tab. 3 Výše státního příspěvku na penzijní připojištění.....	32
Tab. 4 Daňová úspora pro účastníka penzijního připojištění.....	33
Tab. 5 Úspora nákladů zaměstnavatele.....	34
Tab. 6 Obecné vlastnosti jednotlivých druhů životního pojištění	35
Tab. 7 Vývoj počtu důchodců a poplatníků	48
Tab. 8 Odlišnosti I. a II. pilíře.....	62
Tab. 9 Porovnání státního příspěvku a snížení daňového základu	67
Tab. 10 Model pro věk 20 let.....	70
Tab. 11 Model pro věk 30 let.....	73
Tab. 12 Model pro věk 40 let.....	76
Tab. 13 Model pro věk 50 let.....	79
Tab. 14 Doporučená minimální průměrná hrubá měsíční mzda pro účast ve II. pilíři	80

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1 Míra úhrnné plodnosti v letech 1960 - 2060	44
Graf 2 Střední délka života (naděje dožití) ve věku 65 let	44
Graf 3 Struktura populace ČR v roce 2010 a v roce 2060	45
Graf 4 Vývoj populace v hlavních věkových skupinách	45
Graf 5 Vývoj míry závislosti	46
Graf 6 Důchodový věk podle data narození	47
Graf 7 Naděje dožití v důchodovém věku podle data narození	47
Graf 8 Vývoj bilance důchodového systému	61
Graf 9 Bilance důchodového systému – kumulovaný stav	61
Graf 10 Hodnota aktiv ve II. pilíři	62

SEZNAM PŘÍLOH

- PI Doba pojištění potřebná pro nárok na starobní důchod
- PII Důchodový věk pojištěnců potřebný pro nárok na starobní důchod

PŘÍLOHA P I: DOBA POJIŠTĚNÍ POTŘEBNÁ PRO NÁROK NA STAROBNÍ DŮCHOD

Kalendářní rok, ve kterém je dosaženo důchodového věku	Potřebná doba pojištění
před rokem 2010	25 let
v roce 2010	26 let
v roce 2011	27 let
v roce 2012	28 let
v roce 2013	29 let
v roce 2014	30 let
v roce 2015	31 let
v roce 2016	32 let
v roce 2017	33 let
v roce 2018	34 let
po roce 2018	35 let

Zdroj: § 29, odst.1 zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění

Kalendářní rok a potřebný věk pojištěnce dosažený v daném roce	Minimální potřebná doba pojištění
před rokem 2010 dosáhl alespoň 65 let věku	15 let
v roce 2010 dosáhl věku aspoň o 5 let vyššího, než je důchodový věk stanovený pro muže stejného data narození	16 let
v roce 2011 dosáhl věku aspoň o 5 let vyššího, než je důchodový věk stanovený pro muže stejného data narození	17 let
v roce 2012 dosáhl věku aspoň o 5 let vyššího, než je důchodový věk stanovený pro muže stejného data narození	18 let
v roce 2013 dosáhl věku aspoň o 5 let vyššího, než je důchodový věk stanovený pro muže stejného data narození	19 let
po roce 2013 dosáhl věku aspoň o 5 let vyššího, než je důchodový věk stanovený pro muže stejného data narození	20 let

Zdroj: § 29, odst.2 zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění

PŘÍLOHA P II: DŮCHODOVÝ VĚK POJIŠTĚNCŮ POTŘEBNÝ PRO NÁROK NA STAROBNÍ DŮCHOD

Pojištěnci narození před rokem 1936	Důchodový věk
muži	60 let
ženy, které vychovaly alespoň 5 dětí	53 let
ženy, které vychovaly 3 nebo 4 děti	54 let
ženy, které vychovaly 2 děti	55 let
ženy, které vychovaly 1 dítě	56 let
ženy, které nevychovaly žádné dítě	57 let

Zdroj: § 32, odst.1 zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění

Důchodový věk pojištěnců narozených v období let 1936 až 1977 činí u						
Rok narození	mužů	žen s počtem vychovaných dětí				
		0	1	2	3 a 4	5 a více
1936	60r+2m	57r	56r	55r	54r	53r
1937	60r+4m	57r	56r	55r	54r	53r
1938	60r+6m	57r	56r	55r	54r	53r
1939	60r+8m	57r+4m	56r	55r	54r	53r
1940	60r+10m	57r+8m	56r+4m	55r	54r	53r
1941	61r	58r	56r+8m	55r+4m	54r	53r
1942	61r+2m	58r+4m	57r	55r+8m	54r+4m	53r
1943	61r+4m	58r+8m	57r+4m	56r	54r+8m	53r+4m
1944	61r+6m	59r	57r+8m	56r+4m	55r	53r+8m
1945	61r+8m	59r+4m	58r	56r+8m	55r+4m	54r
1946	61r+10m	59r+8m	58r+4m	57r	55r+8m	54r+4m
1947	62r	60r	58r+8m	57r+4m	56r	54r+8m
1948	62r+2m	60r+4m	59r	57r+8m	56r+4m	55r
1949	62r+4m	60r+8m	59r+4m	58r	56r+8m	55r+4m
1950	62r+6m	61r	59r+8m	58r+4m	57r	55r+8m
1951	62r+8m	61r+4m	60r	58r+8m	57r+4m	56r
1952	62r+10m	61r+8m	60r+4m	59r	57r+8m	56r+4m
1953	63r	62r	60r+8m	59r+4m	58r	56r+8m
1954	63r+2m	62r+4m	61r	59r+8m	58r+4m	57r
1955	63r+4m	62r+8m	61r+4m	60r	58r+8m	57r+4m
1956	63r+6m	63r+2m	61r+8m	60r+4m	59r	57r+8m
1957	63r+8m	63r+8m	62r+2m	60r+8m	59r+4m	58r

1958	63r+10m	63r+10m	62r+8m	61r+2m	59r+8m	58r+4m
1959	64r	64r	63r+2m	61r+8m	60r+2m	58r+8m
1960	64r+2m	64r+2m	63r+8m	62r+2m	60r+8m	59r+2m
1961	64r+4m	64r+4m	64r+2m	62r+8m	61r+2m	59r+8m
1962	64r+6m	64r+6m	64r+6m	63r+2m	61r+8m	60r+2m
1963	64r+8m	64r+8m	64r+8m	63r+8m	62r+2m	60r+8m
1964	64r+10m	64+10m	64r+10m	64r+2m	62r+8m	61r+2m
1965	65r	65r	65r	64r+8m	63r+2m	61r+8m
1966	65r+2m	65r+2m	65r+2m	65r+2m	63r+8m	62r+2m
1967	65r+4m	65r+4m	65r+4m	65r+4m	64r+2m	62r+8m
1968	65r+6m	65r+6m	65r+6m	65r+6m	64r+8m	63r+2m
1969	65r+8m	65r+8m	65r+8m	65r+8m	65r+2m	63+8m
1970	65r+10m	65r+10m	65r+10m	65r+10m	65r+8m	64r+2m
1971	66r	66r	66r	66r	66r	64r+8m
1972	66r+2m	66r+2m	66r+2m	66r+2m	66r+2m	65r+2m
1973	66r+4m	66r+4m	66r+4m	66r+4m	66r+4m	65r+8m
1974	66r+6m	66r+6m	66r+6m	66r+6m	66r+6m	66r+2m
1975	66r+8m	66r+8m	66r+8m	66r+8m	66r+8m	66r+8m
1976	66r+10m	66r+10m	66r+10m	66r+10m	66r+10m	66r+10m
1977	67r	67r	67r	67r	67r	67r

Vysvětlivky: "r" znamená rok , "m" znamená kalendářní měsíc

Zdroj: příloha zákona č. 220/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 155/1995 Sb. o důchodovém pojištění

Důchodový věk pojištěnců narozených po roce 1977 činí u						
Rok narození	mužů	žen s počtem vychovaných dětí				
		0	1	2	3 a 4	5 a více
1978	67r+2m	67r+2m	67r+2m	67r+2m	67r+2m	67r+2m
1979	67r+4m	67r+4m	67r+4m	67r+4m	67r+4m	67r+4m
1980	67r+6m	67r+6m	67r+6m	67r+6m	67r+6m	67r+6m
1981	67r+8m	67r+8m	67r+8m	67r+8m	67r+8m	67r+8m
1982	67r+10m	67r+10m	67r+10m	67r+10m	67r+10m	67r+10m
1983	68r	68r	68r	68r	68r	68r

Vysvětlivky: "r" znamená rok , "m" znamená kalendářní měsíc

Zdroj: vlastní zpracování dle zákona č. 220/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 155/1995 Sb. o důchodovém pojištění, § 32, odst.3